

CSALÁDI REGÉNYTÁR

KÉT VILÁG KÖZÖTT

oooooooo IRTA oooooooooo

oo ANDOR JOZSEF oo

I.

A Szent-István-Társulat kiadása

Családi Regénytár.

A katolikus művelt közönségnek egy régi vágyát teljesíti a *Szent-István-Társulat*, midőn *Családi Regénytár* cím alatt új vállalatot indít, mely a maga nemében egyedül álló hazai irodalmunkban. Regényeket és elbeszéléseket nyújt e vállalatban, a legjelesebb hazai és idegen katolikus íróktól, de csak oly műveket, melyek a kath. szépirodalom minden követelményének megfelelnek: kiváló irodalmi beccsel bírnak, de egyszerűen tiszta erkölcsi légkörben mozognak s valódi keresztény fölfogást tükröznek vissza. Valóban égető szükség is van arra, hogy a katolikusoknak oly szórakoztató olvasmányaik legyenek, a melyek sem hitüket, sem erkölceiket nem sértik; melyek szellemüket gyönyörködtetik, de harmóniában is vannak katolikus világnézetükkel és erkölcsi fölfogásukkal. Ezért reméljük, hogy a *Családi Regénytár* kedvező fogadtatásra talál a katolikus olvasóközönségnél, melynek pártolása csak ösztönzésül fog szolgálni a minden áldozatra kész *Szent-István-Társulatnak*, hogy ez új vállalatát minél szélesebb alapokon fejlessze.

A *Családi Regénytár* 10 íves kötetekben jelenik meg, az egyes kötetek ára csinos angolvászonkötésben csak egy korona. A *Családi Regénytár* kötetei megrendelhetők a *Szent-István-Társulat* könyvkiadóhivatalában (Budapest, VIII. ker., Szentkirályi-utca 28. sz.), valamint minden fővárosi és vidéki könyvkereskedésben.

A „Családi Regénytár”-ból

megjelentek :

I. és II. kötet.

Germaine eszménye. Regény.
Irta *Montal Mária*. Fordította
Szentannai. — *D'Arbout* ezre-
des három párba. Elbeszél-
lés. Irta *Beugny d'Hagerne*.
Fordította *dr. Rada I.*

III. kötet.

Utak az életben. Elbeszélések.
Irta *Cyprián*.

IV. kötet.

Filemon ezredes. Elbeszélés.
Irta *C. De Lamiraudie*. Fordí-
totta *A. Vilma*. — *Hol a*
boldogság? Elbeszélés. Irta
Minna Canth. Finnből fordí-
totta *Bán A.*

V. és VI. kötet.

Eszter. Eredeti irányregény az
alkoholizmus ellen. Irta *X. . .*
grófnő.

VII. és VIII. kötet.

Éliane. Regény. Irta *Graven*
Agostné. Fordította *dr. Rada I.*

IX. kötet.

Rajzok a kuruczvilágból. Irta
Kincs István.

X., XI. és XII. kötet.

A vértanú szellem. Történeti
regény. Irta *Filó Károly*.

XIII. kötet.

Úgy a mint volt. Elbeszélések.
Irta *Büttner Julia*.

XIV. kötet.

A Mária-kép. Elbeszélés. Irta
Buol M. Ford. *Sziklay János*.

XV. kötet.

Anyaföldön. Elbeszélések. Irta
Andor József (Cyprián).

XVI. és XVII. kötet.

Don Luis Coloma elbeszélései.
Spanyol eredeti után fordította
Jándi Bernárdin.

XVIII. kötet.

A kékruhás asszony. Irta *Csa-*
podi Istvánné. — *Psyche lám-*
pája. Elbeszélés. Irta *Léon de*
Tinseau. Fordította *A. V.*

XIX. kötet.

Hricz és az úrfi. Elbeszélés. Irta
dr. Franko Iván. Fordította
Zsátkovics Kálmán.

XX., XXI., XXII. és XXIII. köt.

A leánymamák fia. Vig regény.
Irta *Kincs István*.

XXIV. és XXV. kötet.

A hiábavaló gazdagság. Irta
Jeanne Mairé. Francia ere-
detiből fordította *dr. Rada*
István. — Az utolsó betét. El-
beszélés. Irta *Mrs. Bartle*
Teeling. Angolból ford. *G. M.*

XXVI. kötet.

Falusi történetek. Elbeszélések.
Irta *Vértessy Gyula*.

XXVII. kötet.

Az ezer tó országából. Finn el-
beszélések. Finn eredetiből
fordította *Bán Aladár*.

XXVIII. és XXIX. kötet.

Budai históriák. Irta : *Tarczai*
György.

XXX. kötet.

A Karassó mellől. Elbeszélések.
Irta : *Neumayer K. Dezső*.

XXXI. és XXXII. kötet.

Két világ között. Regény. Irta :
Andor József.

CSALÁDI REGÉNYTÁR.

Két világ között

Regény két kötetben

Írta

ANDOR JÓZSEF

I.

Budapest

a Szent-István-Társulat kiadása

VIII., Szentkirályi-utca 28.

STEPHANEUM, A SZENT-ISTVÁN-TÁRSULAT NYOMDÁJA,
Budapest, VIII., Szentkirályi-utca 28/a.

Előhangok.

A tél végét hirdető nedves, ártalmas köd terjengett a város fölött; bevette magát a magas házak szegélyezte szűk utcákba, s elhomályosította a gázlámpák fényét. Vörösen pislogó álmos szemekként tekintettek ki a homályból, vörhenyes színbe vonva ködburkukat anélkül, hogy a fázósan, kedvetlenül járó-kelők előtt megvilágították volna az utcát. A fiakkerek zörgését csak a kocsisok hahózása multa fölül; a villamosok éles, ideges csengetése állandóan rémítgette azokat, kiket dolguk az utca egyik oldaláról a másikra vitt. A boltok rég be voltak zárva s csak a sarki kávéház nagy, párával bevont üvegablakai mögött zajongott az élet. Egy hosszú, prémes felöltőbe burkolt alak a bejárat nagy ívlámpája alá állt s kihúzta óráját. Az első pillanatban meg sem nézte. Egy női alak surrant el mellette és talán megszokásból, talán unalomból kalapja alá tekintett. Sápadt, kényszeredett gyermekarcz volt, idétlen szabású posztókabátjának föl húzott gallérjába szinte

elveszett az egész és csak szépmetszésű, bár kissé beesett szeme csillogott, de oly különös fényben, mely a szakértőt egy perczig sem ejthette tévedésbe.

Az idegen, óráját még mindig kezében tartva, erős hangon kiáltott utána:

— Gizike, maga az? Várjon egy pillanatra. Meg akarom tudni, miért kóborol ily sokáig az utcán?

A fiatal leány ijedten fordult hátra, de mindjárt látszott is piruló arczán, hogy kellemes meglepetés érte:

— Oh, Henrik úr, mily jó ön hozzám! Nagyon sok dolgunk volt; a nagyságos asszony háromszor is visszaküldte a ruhát és főnököm kétségbeesve vészekedett velünk.

Az idegen gúnyosan vont vállat.

— Persze, ha a főnökök kétségbeesnek, az alantosakkal gorombáskodnak. Ne tagadja. Biztosítom, hogy többé nem fog. Majd beszélek a fejével. A földolog, hogy maga ne tegye tönkre a szép szemét, magának csinos kis lánynak kell lennie és na most menjen haza szépen, igyék teát és igen... hát örül, hogy végre kenyeret kereshet.

A kis leány olyan mozdulatot tett, mintha kezét akarna csókolni.

— Oh, Henrik úr — mondta szívhez szóló őszinteséggel — mindent önnek köszönhetek. Vehetek

anyácskámnak elsején már egy pár új czipőt, még talán tavaszi gallért is. Istenem, ha ön nincs...

— A hálálkodásból nem kérek, Gizike. Nekünk minden könnyen sikerül és semmi sem kerül fáradságba! Pá, gyermekem — vigyázzon az egészségére és... és a szépségére is természetesen.

Gizike azonban nem mozdult. Roppant bájos zavarodottság volt látható arcán és Henrik úr nyugodt felsőbbiséggel kérde:

— Akar még, gyermekem, valamit?

— Nem... azaz, hogy olvastam a versét! Oh, mily gyönyörű és úgy sírtam, hogy Henrik úr annyit szenved. Úgy-e, borzasztó büszke teremtés az a leány?

Henrik úr elnevette magát:

— Maga vallatóra fog, édesem? Oh bizony büszke egy kisasszony ő nagysága, de tudja, jól áll neki. Maga pedig ne sírjon verseimen, én pedig fádom és még van egy unalmas félórám, a mit a kávéházban ütök agyon. Siessen haza és legyen maga is büszke, természetesen nem velem szemben.

A kis leány csalódottan és álmélkodva nézett magas, elegáns alakja után, aztán apró tipegő léptekkel elsietett. Henrik úr pedig belépve a kávéházba, bágyadtan vetette magát egy székbe és teát rendelt. Igen kevesen voltak ott kívüle. A legtöbben meg sem mozdultak, egy-kettő fölpillantott az ujság-

ból, azután tovább olvasott. Senki sem figyelt rá, a mint széjjelhúzta télikabátját, senki sem vette észre elegáns estélyöltözetét s a vakító fehér ingmellen szikrázó briliánsombok senki irigységét sem költötték föl. Talán a pinczér hajlongott mélyebben s egyéb nem is történt. S miközben ismeretlenünk teát öntött csészéjébe, félig gúnyosan, félig kedvetlenül mormolta fogai közt:

— Szóval: az ember még saját pátriájában sem eléggé híres,

E pillanatban egy apró s igen komikus figura ugrott eléje. Rettenetesen fölborzolt koromfekete haj alatt lapos, összenyomott koponya húzódott meg, erős lejtésű homlok és orr; mélyen bennülő, koromfekete, nyugtalan szem, a folyton nyitott vastag ajkak közül kilátszó sárga fogak és végül egy hatalmas, lazán csokorra kötött nyakkendő, mely jóformán egész felsőtestét elfödte; ez volt rajta minden föltűnő. A termet, mondhatnám, rozzant és mégis eleven mozgású, mint egy elhasznált gép, melyet már csak végső szükségből fűtenek. Alázatosan, mélyen hajtottta meg magát, oly mélyen, hogy a briliánsombok visszfénye fölvillant szemében és alázatos hangon szólt:

— Jó estét! Ön az saját személyében? Szavamra, az öreg hasravágódik! Talán fölolvasás... mi?... Szabad címét kérnem? — Nem!... Ah, talán

csak... uram, visszavonulok; a sajtó szerény képviselője a meghívott vendég magas kegyeibe ajánlja magát.

— Ne bolondozzék, Keve, hanem ide bámuljon. Lássa ezt a pergamentet! Persze, ön mindent látott és nézze a czínert! Vörös mezőben aranynyilat tartó női kéz! Szeretném tudni, látott-e az öreg életében eleven nyilat?

A kis emberke kaczagott.

— Hát nem tudja? Hja persze, a ki olyan úr, hogy csak vendégszerepelni jár a redakcióba, az nem is tudhat semmit. Az egész, tisztelt poétakirály, a kegyelmes úr tréfája. Célzás a kisasszonyra, a kinek szép kezéből számtalan nyil fog még számtalan szívet keresztülfúrni és piros lesz a mező az elesettek véréből, miként a krónika mondja.

Henrik úr összeránczolta homlokát:

— Szeretném tudni, mi köze a kegyelmes úrnak He... a kisasszonyhoz?

Az emberke igen jámbor, naiv arcot vágott, de szeméből csak úgy csillogott a maliczia:

— A kegyelmes úrnak legalább is annyi, mint az éhenkórász poétának.

A poéta elnevette magát:

— Ez jó mondás. Ha akarja, elviszem egy gummi-radleren; maga is odatart, úgy-e?

— Igen, de majd csak a saját gummiradlereimen. Ott vannak la!

Egy pár otromba, kitaposott sárczipő gubbaszkodott a fogas mellett. Éppoly idétlen, lapos és fekete, akár a gazdájuk. Az elegáns úr szánakozva nézett végig mindkettőn, majd hanyagul vetette oda:

— Jól van, Keve, ha magában annyi kitartás volna, mint a mennyi szellem, még talán...

— Még talán briliánsbombjaim is lehetnének. Köszönöm, azok is zálogba vándorolnának. Jobb szeretném, ha szellem helyett magas termetem, szabályos kreol arczom, héberbe stilizált római orrom és főként ha olyan selymes, puha fekete hajam volna. Egy kevés poétai véna és lehet, hogy én is gummiradleren vonulnék föl beregi Grün Lázár úr installációjára.

Mindezt oly nyugodt bonhomiával mondta, hogy Henrik úr, kire a föntebbi leírás tökéletesen ráillett, nem tudta, nevéssen-e vagy boszankodjék. Ahelyett inkább újra megnézte aranyóráját, melyen keresett egyszerűségű, művészi láncz lógott és hirtelen fölpattant helyéről:

— Teringettét, sietnem kell. Heddának megígértem, hogy lehetőleg első leszek.

— Gratulálok. Én csak a maradékra nézek föl. Szabadjon remélnem, hogy egy adag Mum lealázza magát a riporter torkába is.

— Attól ne féljen. A viszonzlátásig!

Keve úr ismét hétrét görnyedve vigyorgott:

— A mint tetszik. Félek, kopott a frakkom ahhoz, hogy viszont méltóztassék látni!

A poéta ajkát harapdálva gombolta össze télikabátját és semmi kedve nem volt az impertinens megjegyzésekre válaszolni. Fizetett és eltávozott. Kívül már szitált az a finomszemű tavaszi eső, mely mindig oly érzést kelt az emberben, mintha a szürke köd unalmában mozgás után vágyva, cseppfolyóvá változnék. Az aszfalt már benedvesedett s a lakkcipők diskkrét fényét alapos veszély fenyegette. A poéta kedvetlenül nézett körül és nem mozdult az ajtóból, a hol némileg védve volt a lucsok ellen. Egy kocsi robogott el előtte. Üveges ablakán egy fej árnyéka látszott. A lovak a kocsis hirtelen rántására toporzékolva állottak meg s az utca csendjét fiatalos, de élesen rikácsoló hang zavarta meg:

— Szervusz, Barna! Ugorj be gyorsan. Mindjárt megismertelek. Nincs ilyen télikabát több a Lipót-városban.

Barna Henrik elégtlenül nézett végig a nevezett ruhadarabon és bár egy figyelmes szemlélő észrevehette volna arczán a föl villanó örömet, oly közömbös és lassú léptekkel tartott a kocsi felé, mintha e találkozás és a szives ajánlat elfogadása a lehető legtermészetesebb valami volna. Csak odaérve vette

észre a csilinderes inast, ki a kocsis mellől leugorva, szolgálatkészen nyitotta föl a kocsi ajtaját és elég hangosan vetette oda:

— Éppen a kocsimat várom én is. Fél tízre rendelttem, de a bitang nem jön és különben a te társaságod...

— Most ne udvariaskodj, hanem bujj be. Egyáltalán, ti poéták, furcsa nárczió vagytok. Az ötödik városrészről idegyalogoltok, aztán ötven lépésre a céltól kocsit rendelték. Jó ötlet, szeretem. Minden jó ötlet megér egy aranyat.

Jó, hogy Barna villámgyorsan beugrott s az inas se az utolsó szavakat nem hallhatta, se arczának pirulását nem vehette észre.

— Legjobb barátom lennél, Izor, ha a hangodat mérsékelni tudnád.

— Lehet, hogy akkor az erszényemet és aláírássomat is mérsékelném. Különben, hogy ne haragudj, gratulálok a versedhez. Heddához irtad?

A kocsi belsejében az arczvonások árnyékban maradtak és a kerekek robaja miatt erősbülő hangnak sem volt semmi színe:

— Hozzá is.

— Pomipás! Egy vers többekhez; valakinek majd csak megesik a szíve rajtad. Olyan ötlet, a miért holnap nálam villásreggelizhetsz.

— Köszönöm. Oly kevés a lap és oly sok a poéta,

hog az embernek mindent föl kell használni. Pedig becsületemre, nehéz az ilyen verset összehozni.

— Na ja! Kerülni kell a leírást. Se kék szem, se fekete, se göndör, se sima, se szőke, se barna haj nem szerepelhet. Tudod, az tetszik nekem, hogy a verssoraid szinte nyöszörögnek a fájdalomtól, míg a rímek vigan pattognak. És az ember sohasem tudja, álom volt-e vagy igazság, a mit leírtál.

-- Természetes, másként a jelen és jövő királynői nem érthetnék egyként magukra. A jövő azt hiszi, álmodtam; a jelen tudja, hogy valóság.

-- Szóval: Hedda nagysám azt gondolja, hogy álmodod a vele való boldogságot, ellenben Grünbeigerné tudja, hogy...

-- Ne beszéljünk róla. Egész komolyan szakítani akarok mindenkivel s téged, ki minden titkomat ismered, nagyon kérlek, hogy ezután ne csak a hangodat, de a nyelvedet is fékezd.

— Tehát komolyan vegyem a verset?

— Miért ne? Hedda hajlik az ábrándozásra, a mellett okos leány és gondolom, torkig van a környezetével. Ha valaki imponálni tudna neki...

Amaz hangosan kaczagott.

— Persze te és senki más! Különben nem avatkozom a kártyáidba. Keverd magad és játszáls hamisan, ha tetszik és ha tudsz. Kétszázezer forintot

megér a leány bares Geld; ilyen honoráriumot még nem kapott poéta, mióta e világ áll. És hogy megtudd, mennyire jóbarátod vagyok, elárulom, hogy a kegyelmes úrtól nincs mit tartanod. Bank-direktor szeretne lenni, ennyi az egész. És lesz is! Oly ügyes, szinte kár érte, hogy nem zsidó. Ha hizelegsz neki, még képviselőt is farag belőled. A hozománymból választási költségekre is telik majd.

— Hahó, mi történt?

A kocsi hatalmasat zökkent, erősen himbálózott pompás ruganyán; az ablaküveg szilánkokra tört. A poéta káromkodva huzódott közel barátjához. Az inas rémülten nyitotta föl az ajtót és zavarodottan jelentette:

— Bocsánat, nagyságos uram, a nagy ködben egy lámpaoszlopba ütdtünk. Nem történt semmi baj?

A nagyságos úr szörnyű káromkodásban tört ki. Kidugta fejét az ajtón és durva hangon rivalt a kocsisra:

— Elsején mehetsz a pokolba. Te akarsz uraságnál szolgálni? Te ostoba, vaksi paraszt, te!

A kocsis, jóképű magyar legény, daczosan nézett szemközt gazdájával és csak úgy foghegyről vetette oda:

— Majd elsejétől igenis, kérem alásan, uraságnál szolgállok, ha pedig fölmondott az úr, hát ne tegezzen, mert engem ugye...

Az «úr» visszahúzta fejét és dühösen szólt oda társának:

— Majd otthon megtanítom, de az utca közepén csak nem kezdhetek ki egy faragatlan ficzkóval. Ilyen a magyar mind, megeszi a kenyerünket, de czudar, nagyképű és dölyfös. Jövőre angol kocsist fogadok, vagy bécsit. Messze vagyunk még?

Az inas alázatos hangon felelt:

— Alig pár lépést.

— Tehát hajtasson. Sebesült kocsival érkezünk, ennyi az egész. Te, Henrik — mondta később, mikor már megindultak — ha a kis Keve ott lesz, figyelmeztess a rendjelemre. Ötezer forintomba került, becsaptak vele, ennyi pénzért nyugat-európaihoz is jutottam volna, de ha már megvan...

— Jó, jó, gondom lesz rá, hogy ha már megvan, a nagy világ is tudomásul vegye. Tehát: «A jelen voltak között nagy föltűnést keltett politikai és kereskedelmi közéletünk egyik kiváló vezéralakja, Balkányi Izor, kinek mellén már ott ragyogott a jokahamai vörös-farkas-rend exotikus csillagja, melyet mindnyájunk által ismert érdemei méltó jutalmaként csak a napoban nyert». Jó lesz?

— Megjárja. Talán a rendjel ritkaságáról is lehetne egy-két szót ejteni.

— Meglesz, főként ha te is kezemre játszol. Az öreg sokra tart és egyengetheted az utamat. Elvégre

van némi nevem és kifejtheted a szellemi arisztokrácia előnyeit.

— Helyes. Nagy tisztelettel fogok beszélni veled és a kegyelmes urat is úgy preparálom, hogy veszedelmes embert lásson benned. Akkor hizelegni fog s ez az öregnek föltétlenül imponál.

Kezet fogtak a kocsi homályában. Egyik sem láthatta a másiknak arcát és jó, hogy nem látta. Az író gúnyosan, a rendjel tulajdonosa ravaszul pislogott és mindkettő meg volt győződve arról, hogy a másik naiv vagy fölfuvalkodott, hiszékeny vagy ostoba fráter. Az utca csendjéből egyébként kocsik robogásától zajos helyre értek, lovak nyertettek, kocsisok kiabáltak, egy-egy mellettük elrobogó fogat lámpája röpke fénysávval világított be hozzájuk, aztán hirtelen megállottak. Öles alak lépett eléjük; kezében hatalmas, ezüstgombos bot, rajta nehéz, sujtásos és prémes földigérő bunda, fején sastollas kucsma. Az óriás fölnyitotta az ajtót, aztán mélyen meghajolva üdvözölte ismerőseinket.

Az új nemesnél.

Egész kis népcsoárdület támadt a beregi Grün Lázár Andrassy-utipalotája előtt. Bámészkodó emberek ácsorogtak és fagyoskodtak a lovasok számára föntartott allén és szájtátva csodálták a fényesen

kivilágított hatalmas épületet. Egyetlen ablak sem volt lefüggönyözve; pompás villamos csillárok szórták vakító fényüket az utcára, ezerszeresen visszaverődve az óriási tükrökből és a fantasztikus selyemkárpitokról. Maga a palota katalmas arányokban épült, de valami kihívó, pöffeszkedő stílusban, akár egy óriás, ki széles mellét rendjelekkel aggatja tele. A ház előtt még alig egy pár kocsi állott; némelyik előtt libériás inas ásítozott, ki méltóságán alólinak tartotta, hogy a fiakkeresek demokrata, vidám körébe vegyüljön. A portás hosszú, impozáns szakállát föl fölborzolta a szél, nagy mulatságára néhány rongyos suhancznak, a kik nagy zajjal rohantak minden érkező fogat elé és vigyorgva tartották markukat a többnyire rájuk sem hederítő vendégeknek. A portale fala nem látszott a délszaki növényzettől, a lépcsőház följáratánál két díszruhás huszár állt mereven, aranysujtásos, vörös attilában, fehér prémes, panyókára vetett zöld mentében, sarkantyús lakkcsizmájukhoz gazdag himzésű tarsoly verődött a család címérével: vörös mezőben aranynyilat tartó női kéz. A huszárok mogorván néztek egymás szeme közé, mintha ez a multság nem találkoznék föltétlen tetszésükkel s olykor-olykor jelentősen hunyorítottak, ha egy-egy csinosabb hölgy lebegett föl köztük a puha szőnyeggel borított lépcsőkön. Fekete frakkba, térdnadrágba,

selyemharisnyába és csokros félczipőbe bujtatott, borotváltarczú inasok fogadták a vendégeket. Mind-egyiknek kezében háromkaros ezüstgyertyatartó és XIV. Lajos udvarát is megszégyenítő czerimóniával kísérték két oldalról az érkezőket föl a pazarfényű terem nyitott ajtajáig.

Balkányi Izor és Barna Henrik egyként közönbös mosolylyal haladtak egymás mellett. A két huszár oly mereven bámult arczukba s a két inas oly imponáló nyugalommal lépegettek mellettük, hogy magukba zárták csodálkozásukat és úgy viselkedtek, mintha mindaz, a mit láttak, megszokott, közönséges dolog volna rájuk nézve. A költő monoklit illesztett szemére, míg Balkányi műértőleg vizsgálta a gyertyatartók finom munkáját. Két, fekete magyarruhás szolga szabadította meg őket felöltőjüktől s a következő pillanatban ott állottak a káprázatos pompájú terem küszöbén. Még igen kevesen voltak benn, két-három hölgy ült a sarokban s vagy egy tuczat frakkos úr lézengett vagy ácsorgott vagy suttogott a középén. A három hölgy előtt széleshátú, apró emberke hajlongott, a vaskos törzs vékony, karikálábakon nyugodott s az egész alak nagyon emlékeztetett volna egy régimódú, magastámlájú, bőrkarosszékre, ha a széles vállakon ott nem nyugodott volna a szinte nyakszirtig kopasz, szegletes koponya. Balkányi, mihelyt az alkalmatlan kísérők

eltűnéséről kellő meggyőződést szerzett, gyöngén oldalbalökte barátját:

— Te, Henrik, ha az öregnek nem volna a pénzénél is több esze, Hedda kisasszony nem sokáig maradna jó parthie.

Henrik vállat vont. Egy vörös, fölfújtképű ifjú, látszólagsemmivel sem törődve, sompolygott feléjük.

— Hedda kisasszonynak — felelt a költő hangosan — éppoly kevésbé van szüksége a pénzre, mint nem szorul a nap a csillagokra, hogy ragyoghasson.

A vörösképű ifjú savószínű szeme fölillant a Balkányi, kinek ajkán már gúnyos megjegyzés lebegett, hirtelen elnevette magát:

— Brávó, a szerep kezdődik. A kuzint persze észre sem vettem. Hé, Náczi!

Az ifjú villámgyorsan fordult meg és alázatosan meggömbülve lépett eléjük. Vörös haja iszonyú rendtelenségben volt összeborzolva fején, széles aranyláncz lógott ki fehérselyem mellényéből, tömérdek exotikus csecsebecsével megrakva.

— Szervusz, Náczi, sugd meg az öregnek, hogy XIV. Lajos korában a házigazda a terem ajtajában fogadta vendégét.

A poéta leereszkedőleg nyújtott kezét:

— Jó estét, barátom. Ha örömet szerez magának, hát a verse szép reményekre jogosít. A szerkesztőt egészen elragadta az álneve: Vörös Dongó! Azt

mondta: ez a Vörös Dongó még sok embert fog megcsipkedni.

A «Vörös Dongó» szürke szeme diadalmasan csillogott. Teljesen megfélekezett a Balkányi üzenetéről, széles tenyerét előre nyújtotta és jelentősen hunyorgatva, tompa hangon felelt:

— Köszönöm. A Vörös Dongó igenis mindig csipkedni fogja a haza ellenségeit, a reakció sötét hollói károgva menekülnek majd előle. Igenis.

Odahajolt a Henrik úr füléhez és suttogva folytatta:

— Heddust alig lehetett az öltözködésre rávenni. Egész délután az ön verseit olvasta.

Most a poéta emelte föl fejét és éppen válaszolni készült. Szétekintett a teremben s egyszerre sápadtan hallgatott el. Csillogó, sötét szempár szegeződött reá onnan, hol előbb a széleshátú, kövér úr álldogált. Pompás, vérvörös selyemben kissé kövér, de még fiatalosarczú asszony ült ott. Fekete hajában gyémántdiadém sziporkázott, a mogyorónagyságú briliánsboutonok kápráztató színekben verték vissza a villamos csillárok fényét. Legyezőjével, mely apró drágakövekkel volt telehintve, alig észrevehetően intett és a poéta, mintha az intés akaraterejétől fosztaná meg, gépiesen indult feléje. Balkányi Izor vállat vont s karonragadta a Vörös Dongót.

— Menjünk papához. Megmondhatod egyébként

Heddának, hogy Henrik talpig férfi, mondd azt, hogy a keresztények is annak tartják.

A Vörös Dongó indignálódva vágott közbe:

— Azon már rég túl vagyunk. Részemről büszke vagyok származásomra. A századvég a zsidószellem restaurációja és győzelme. És főként ez ország szellemi és anyagi tartalma mi vagyunk. Tekints körül a művészeti és kereskedelmi világban.

— Jó, jó, csak az a baj, hogy éppen csak a századvég a mienk. Azonban nincs kedvem pennád hegyére kerülni és becsületemre, én sem bánom, hogy valamelyik ősöm a ghettóban lakott és sárgafoltos ruhában járt. Ha hozzám jössz, megláthatod öregapám fütyülőjét, aranyba foglalva az ágyam fölött. De Heddának, úgy vettem észre, bogarai vannak...

— Majd elrepülnek — mondta Dongó és jót nevetett. — Mondtam az öregnek, hogy keresztény nevelőnőt ne fogadjon, de imponált neki, hogy kenyeret ad egy Vizkelety leánynak.

— Miután eldoboltatta fejük felől a házat. Szóval: azt hiszem, nem lenne rossz sógor Henrik. Egy kezdő poétának mindenesetre érdekében áll... Ah, jó estét, nemzetes, nemes és vitézlő uram... szervusz öreg, a holnapi lapok tele lesznek az estély leírásával; megszégyenítéd a Csekonics grófokat.

Az a kövér emberke került utjukba. Kopasz kopo-

nyájának elefántcsontsárga színe bántó ellentétben volt vörös, husos arczával. Vékony, erősen ivelt szemöldöke folyton rángatózott apró, ravasz és okos szeme fölött, míg kampós, nagy orra szinte beárnyékolta vastag ajakát. Középen kiborotvált álla merészen nyult előre s szürkülő pofaszakálát nagy kedvveléssel simogatta széles kezével. Frakkja és fehér-selyem mellénye, bár ügyes szabókezeből kerülhetett ki, bizonyos szokatlansággal illeszkedett kövér természetéhez. A Balkányi köszöntésére megállt és kimért mozdulattal nyújtott kezét:

— Azt hiszem — szólt recsegő hangon — mindenki meg lehet elégedve. Üdvözöllek és nagyon örvendek, hogy meghívásomat elfogadtad. De bocsáss meg, a kegyelmes úr pont tíz órakor érkezik... és ah!... épp most jön a zenekar is!

Biczzentett fejével és a bejárat felé sietett. Balkányi gúnyosan nézett utána, aztán hangosan fölkaczagott:

— No nézd, a vén rongyszédőt. Kénytelen leszek magam is kutyaöröt szerezni, hogy szóba álljon velem. Mutass be, kérlek, annak a szőke dámának.

Barna Henrik ezalatt a feketehajú szépség elé ért. Arcza már tökéletesen nyugodt volt s a rendes affektált melankólia ömlött el rajta. Udvariasan csókolt kezét és mert a másik két nő eltávozott, merész hangon mondta:

— Szebb vagy, mint valaha, Flóra.

Az asszony tiltólag emelte föl mutatóujját:

— Pszt! Itt nem szabad tegeznie. Hiába is tenné. Nagyon jól tudom, hogy nem miattam jött ide. Egy bizonyos sápadt szobor miatt.

— Nem, Flóra, esküszöm, hogy nem!

— Azt akarja mondani, hogy nincs semmi szándéka?

— Nem. Bevallom, van szándékom, de a márványszobrokat nem szeretem. Ha szándékom van, az is csak a te, a maga érdekében történik.

Az asszony legyezőjével elfödte arcát és kaczagott:

— Soha kíváncsibb nem voltam és csodálni is fogom magát, ha ezt bebizonyítja! De üljön ide mellém. Nos — egy arasznyi hely maradhat közöttünk — tudja, a sápadt szobor beléphet.

A poéta leült, előbb azonban fürkészve nézett körül. A terem már népesülni kezdett frakkos férfiakkal, asszonyokkal, kik ezreket érő ékszereket viseltek, leányokkal, kiknek fehér, rózsaszín, kék vagy sárga ruhája egyszerű és bájos volt, ha a mély kivágás és szemüknek üres vagy kihívó vagy kaczer tekintete nem árulta volna el, hogy a lélekből éppen az egyszerű, gyöngéd színek hiányzanak. Itt-ott föl-tűnt egy fiatal, tartalékos tiszt egyenruhája; a levegő lassankint csodálatos, érzéki illattal telt meg s a türelmetlen várakozás halk, egyhangú zúgásban

olvadt össze. A háziúr idegesen izgett-mozgott; jobbra-balra hajlongva, vörös arcza a büszkeségtől ragyogott s izzadó homlokát törülgetve, minduntalan az ajtó felé nézett. A poéta, miután megbizonyosodott arról, hogy senki sem figyel rájuk, halkan, de minden szót hangsúlyozva, adta meg a magyarázatot:

— Én szegény ördög vagyok, a maga ura meg oly ügyetlenül jutott csődbe, hogy halála után nem maradt több, mint mennyi egymagának éppen hogy elég. Igaz?

— Nem igaz. Egymagamnak is kevés.

— Na lássa. Már most egyikünknek föl kell áldoznia magát. Vagy maga megy férjhez gazdagon, vagy én házasodom ugyanúgy. Az előbbi azonban ki van zárva...

Az asszony kezére ütött legyezőjével:

— Azt akarja mondani, hogy én már senkinek sem kellek?

— Nagyon jól tudja, hogy nem ezt akarom mondani. De ha férjhez menne, egyrészt nem tudnám elviselni, hogy másnak is legyen joga magához, másrészt a dolog rajtam nem segítene, míg ha én...

Az asszony előrehajolva figyelt.

— Míg ha az én tervem sikerül, azt hiszem, Flóra... azt hiszem, tudja, hogy mindenemet megosztanám magával. Haragszik?

Flóra asszony ajkába harapott.

— Haragszom. Nagyon is nyíltan beszél. Megértem. Az olyan okos férfi az ilyesmit úgy is előadhatná, hogy csak sejtsek. Kevésbé volna bántó.

— De egyre menne. És nincs szükség köztünk titkolódzásra. Meg kell értenie, mert hogy tervem sikerüljön, ma este például kerülni fogom. Ne igen vegyünk észre egymást.

Közel hajolt hozzá és szenvedélyesen suttogva fejezte be:

— Mert mindig te, egyedül te leszel a szerelmem, a muzsám; verseimben, ha más név alatt is, minden hang tehozzád szól, a ritmus érted lüktet, a rím miattad csendül, a sóhajtás feléd száll. A kéz másé lehet, de a szív a tied, Flórája, virága életemnek.

Az asszony hátrahajtotta fejét, szeme lecsukódott, ajka remegett és öntudatlan heveességgel siklott el a pár szó:

— Úgy lesz, a mint te akarod!

E pillanatban a hátuk mögött fölállított pálmák mögül magas, karcsu leányalak lépett elő. Márványból faragott Juno modern toalettban. Magas, fehér homloka, sötét, nagy, szinte világító szeme, orrának alig észrevehető hajlás által zavart szabályos alakja, a finommetszésű, kissé összeszorított ajak s az energikusan előrenyúló, de gömbölyű, gödrös áll együtt bájosan szabályos fejet alkotott, mely büszke

öntudattal nyugodott a finomhajlású, hófehér nyakon. Ruhájának egyszerű, diszkrét szabása előkelő izlésről tanuskodott s csak a derekat elborító csipkék árulták el, hogy úrnőjük minden vágyának teljesülését engedelmesen gördülő aranyak közvetítik. Valószínűleg meghallotta a párbeszédet. A szép arc minden vonása merev, mozdulatlan maradt ugyan, de halálosan sápadt volt. Ajka összerándult, szemében egy pillanatra megvető tűz vilant föl, de a másikban már nyugodtan mosolyogva lépett előre. Nem nézett feléjük, mintha észre sem venné őket, de ruhájának suhogása fölrázta a költőt kábultságából. Ijedten egyenesedett föl; Flóra asszony lángvörös arcát legyezője mögé rejtette, a leány azonban élénk, örvendező hangon kiáltott föl:

— Jöjjön csak, Balkányi! Mutassa meg azt a csillogó csodát. Mondanom sem kell, mennyire illik önnek ez az egzotikus csecsebecse.

A poéta megkönnyebbülve lélegzett föl, Flóra asszony hosszat s mélyen sóhajtott, aztán a léha világnak ez a két benszülöttje már udvarias hidegséggel ült egymás mellett. Balkányi, a Vörös Dongóval karján, a leány felé rohant és oly szerényen hajtotta meg magát, mely sehogy sem egyezett meg széles, vörös arcának pöffeszkedő kifejezésével.

— Csókolom kezét, Hedda nagysám. Vajjon azt akarta mondani, hogy magam is olyan egzotikus

csoda vagyok? Tudja, annyi az egész, hogy magam is keleti vér vagyok és kelet felé keresem összekötéseimet. Ott még elismerik az érdemet.

A poéta már annyira összeszedte magát, hogy fölállt helyéről és közeledett a leány felé. Barna arczán már ott látszott az a szomorú, csüggedt és mégis gúnyos melankólia, mely bizonyos körökben az ellenállhatatlanság híréhez juttatta és mélyen meghajtva magát a leány előtt, tompa, fátyolozott hangon szólt közbe:

— Jó estét, kisasszony. Nincs ugyan gyémántokkal kirakott érdmem, mint Izor barátomnak, de...

— De nem is hordja csupán az ünneplő frakkján — felelt bájosan mosolyogva a leány és finom hosszúkás kezét örvendve nyujtotta felé. A poéta megragadta és újjongó, diadalmas sejtelem kelt életre szívében, a mint a puha ujjak gyöngéd szorítását érezte. Azonban gyors szeme kedvetlenséget fedezett föl a Balkányi arczán és sietett azt elosztatni.

— Ön nagyon kegyes, Hedda kisasszony, de az a csillag, melyet oly sokan irigyelnek, állandó érdmek jutalma. A tömegnek néha látnia kell, kit utánozzon, kire tekintsen bizalommal. Emberek lévén mindnyájan, kecsegtető jutalom kilátására szorulunk, hogy kitartóbban maradjunk meg a becsület és munka göröngyös útján.

Balkányi helyeslőleg bólintgatott.

— Hiába. Poéta-vér. Boldog, hogy ki tudja mondani azt, a mi szivén fekszik. Én azonban a tett embere vagyok.

Itt a Vörös Dongó is alkalmat vett magának a közbeszólásra. Vörös haját előbb fölborzolta és körülnézett, mintha minden figyelmet a következő szellemes mondásra hívna föl:

— Igenis, Hedda. Tudd meg, hogy mi, poéták, vagyunk hivatva a világrend kiegészítésére. Mi vagyunk a szív és ajak, Izorék a fő és ész. De nemcsak az érdemet dicsőítjük, hanem a reakció sötét kísérteteiről is lerántjuk a leplet, ha kell. Kérdezd meg Henriket, majd egyet-mást mesél neked a Vörös Dongóról.

A szomszéd sarok pálmái közé rejtett zenekar tust huzott. A teremben hullámozó mozgás keletkezett, mely ismerőseinket is magával ragadta, megakadályozván a Vörös Dongót dicsőítő szavak elhangzását. A költő arcza sugárzott, puha kar kapcsolódott az övébe s egy pillanatra csaknem hogy érintette az illatos, fekete haj.

— A kegyelmes úr jön — súgta fülébe a leány — kár, hogy a Vörös Dongó csipése nem veszedelmes, különben azonnal ellene küldeném.

Henrik úr gúnyosan mosolygott.

— A társaság másként gondolkozik. Nézze, hogy

tódulnak feléje. Mit gondol, hány millió hajol meg e pillanatban ő exczellenciája előtt?

— Érdeklík önt a milliók?

— A pénz nem. Az emberi szívek milliói igen.

— Szóval ön minden szívben megtalálja a maga millióját?

— Mindenben? Nem. Kutatok és találok egyet-mást, de az nem az enyém. Itt különben, azt hiszem, nincs is szív. Néha úgy képzelem, pénzes zacskók vannak e kivasalt ingek, e selyem és bársony, gyönyös és csipkésderekak mögött. A szavakból is aranyak hideg csengését hallom; de nézzen körül, talál-e érzést?

Belesápadt a gyönyörűségbe, a mint fölfogta a suttogva kiejtett szavak értelmét.

— Messzire kell néznem?

Eddig a tolongásban úgy mentek egymás mellett, hogy nem figyelhette meg a leány arcát. De most odafordult hozzá. A fekete szempár csillogva szegeződött arczára, a piros ajk félig fölnyilva, biztató mosolyt lehelt, de mielőtt felelhetett volna, a tarka tömeg szétvált s kicsit megzavarodva vette észre, hogy a szabad térségen áll, hölgyek és urak tarka összevisszaságban ugyan, de mégis szabályos félkört formálnak mögöttük és az est csillaga, a kegyelmes úr, a házigazdával karöltve közeledik feléjük. A háziúr jól táplált arcát nehezen titkolt

kedvetlenség árnyékolta be s Henrik úr nagyon jól tudta, hogy a tünedező árnyék őt illeti, a milliók nélkül szűkölködő poétát, de még fülében csengett a szó, még égette arczát a tekintet és mindkét hatalommal férfiasan nézett szemközt. A kegyelmes úr, kis száraz ember, szuróstekintetű, ravasz szemmel, szürkülő, de gondosan ápolt szakállal és gomblyukában számtalan apró rendjellel, kezét nyújtá a leánynak és udvariasan meghajtva magát, szintelen, száraz hangon, mintha valami aktát referálna, köszöntötte:

— Üdvözlöm az új nemesi törzs legszebb virágát és barátunk legfőbb érdemét. Ha tőlem függne, minden szép leány atyját diplomával tüntetném ki, mert mégis a szépség az emberi nem legelső gyönyörűsége.

Hedda könnyedén bólintott fejével és hangosan, hogy a körülötte állók is meghallhatták, felelt:

— Nézzen körül, kegyelmes uram és vigyázzon, nehogy szaván fogják. Igaz, bemutatom kegyelmeségednek a hatodik nagyhatalom egyik képviselőjét: Barna Henrik urat.

A bankár fogai közt szíttá föl a levegőt, a hölgyek jelentősen néztek össze, a férfiak köhécseltek, csak a leány állt öntudatos nembánomsággal és Henrik úr is bátran nézett a kegyelmes úr szürke szemébe.

— Nem merészkedem ugyan elhinni — szólt azon a csengő, férfias hangon, mely oly gyorsan simul a szívbe, hogy az észnek ideje sincs értelmét taglalni — nem merészkedem ugyan hinni, hogy a kegyelmes úr emlékeznék reám, de bátorkodom kegyes figyelmét fölhívni arra a szürke riporterre, ki exczellenciádat nem is oly rég mindenütt nyomon követte...

A kegyelmes úr arcza földerült és melegen rázta meg a poéta kezét:

— Ah persze, ön volt az? Emlékszem; nemde, a filloxera-körutat érte? Nagyon örvendek, fiatal barátom! s jól esik látnom együtt a szépség és szellem arisztokráciáját.

Oh, mert a körút sok-sok dicsőséget árasztott a kegyelmes úrra, az ország legnagyobb rendjelét szerezte meg számára, díszpolgári okleveleket, fáklyás-zenét, hálálkodó föliratokat. A filloxera ugyan zavartalanul pusztított tovább is, de ez nem tompította a dicsőség fényét, melynek élesztésére akkoriban igen sokat tett a Barna Henrik ügyes tolla is. A házigazda arcza barátságosan sugárzott, a férfiak köhécselése megszűnt, a nők irigykedve nézegették a házikisasszonyt; Henrik úr érezte, mint szorítja magához gyengéden karját a leány. A házigazda különben megveregette vállát és nem késett megjegyezni, hogy mindenkor örvend, ha a sajtó

kiválóbb képviselőit szerény háza vendégként tisztelheti. A kegyelmes úr tovább ment, barátságos kézszorításokat és mosolyokat váltva, udvarias bókokat mormolva a nélkül, hogy fonnyadt ajkáról egy perczre is eltűnt volna a gúnyos, félig-meddig unatkozó vonás. Csakhamar megszokottá vált magas személyisége és a terem az estélyek banális képét vette föl; a társalgás általánossá lett, a hölgyek francziául, az urak többnyire németül diskuráltak s a fiatalság türelmetlenül várta a jelt a táncz megkezdésére.

— Az első keringőt velem tánczolja és ne feledje, hogy beszélnem kell magával. A versét nem értem egészen.

Henrik merész hangon kérdezte:

— Nem is érzi?

Hedda legyezőjével játszadozva felelt:

— Valamit érzek, de kérdés, azt-e, a mit ön.

— Ha verseimből érzi, más nem lehet. Mert abban nincs semmi azon kívül, a mit érzek.

— És ha *sokat* érez, melyik az igaz?

Volt valami a hangban és a kísérő tekintetben, a mi megdöbbsentette Henriket. De szilárdnak érezte lába alatt a talajt és nem szédült meg.

— Ha sokat talált — suttogta lágyan — úgy az nem jelent egyebet, mint egyetlen érzés sokféle árnyalatát. Látott tavasszal almafát virítani? Ezer

és ezer rózsás szírom és mégis egyetlen tőtől táplálva, egyetlen törzs számára gyümölcsözve.

— Szép volt — bólintott Hedda — de most jöjjön, a táncz kezdődik.

A költő átkarolta a karcsú derekat és belesodrótak a szédítő forgatagba. A levegő megtelt érzéki illattal, pár pár után suhant körbe a termen, a csillárok fénye szivárványos tűzben tört meg az ékszerek briliánsain; kaczer és szenvedélyes tekintetek mélyedtek egymásra; a középen lebzselő férfiak ajkáról léha megjegyzések siklottak el, elfojtott nevetés, ingerkedő kaczagás hangzott föl itt is, ott is; a nők önfeledten simultak tánczosaikhoz, a tiszta, naiv, ártatlan jókedv, mely oly kimondhatatlan bájoszá teszi a fiatal leányok szemét, itt hiányzott. Mintha életre kelne a bűn és fölemelkedve kiterjesztené sötét szárnyát az alatt rohanó emberek fölé és leselkedő szemét rájuk szegezve, számítaná össze biztos áldozatait. A ruhák különbsége elveszett a kavargó, színes örvényben, minden arc ugyanazon izgalomtól égett, minden ajk ugyanazon szenvedélytől remegett, minden szemben ugyanazon léha vágyódás tükröződött. Közel a bejárathoz a törpe Keve huzódott meg kopott frakkjában és papírlapot szorongatva kezében, hallgatta a Vörös Dongó fölvilágosításait. Ragyavert arcának minden ráncza gúnyos vigyorgásba futott össze; ő is, mint annyi

más rút és esetlen férfi, filozófiával takargatta hiányzó előnyeit s némi természetes belátással bírálgatta mások viselkedésében azt, a mit ő csupán a természet mostohasága miatt nem utánozhatott.

— Tánczoljon, fiatal ember — dörmögte igen leereszkedő hangon — a poétasággal az nem ellenkezik. Nézze nagynevű protektorát, koszorus költőnket. A szó szoros értelmében markában tartja a világ legértékesebb és legbájosabb honoráriumát. De ön pesszimista természetesen és okosan teszi. Vörös hajához ez az irány kiválóan illik és az ön bölcs előrelátását igazolja. Ugyan meg tudná-e mondani nekem, ki az a vörösselyembe burkolt Judith? Ne igyam ma este pezsgőt, ha nem féltékeny az ön kuzinjára.

A Vörös Dongó jelentősen hunyorított:

— Özveggy asszony, Grünberger Samu özveggye.

— Ah, emlékszem. Irtam róla. Szenzációs eset volt, jól jövedelmezett. Hamis bukás, öngyilkosság; sőt, ha jól tudom, pár sort a nyomorban hagyott fiatal özveggynek és a szerencsétlen árváknak is szenteltem, kiknek apjuk meggyalázott nevén kívül mijük sem maradt.

— A mi az árvákat illeti, egy kis tévedés van a dologban.

— Tudom, fiatal ember. Árvák nem lehetnek azok, kik nem is jönnek e világra. De a vidéki

olvasók érzékeny szive romantikát kíván és párral több írás mindenkor kifizeti magát. Persze, ön ezt nem érti, mert ön fizeti majd a szerkesztőket... na-na, meg ne haragudjék rám, fiatal ember, úgy értem, hogy egy-két vacsorát fizet nekik, mondjuk fölavató bankettet. Mert föl kell önt avatni a muzsák harcosává és igen szívesen kocczintának önnel előre is. Csak még annyit: abban is van szerencse, hogy a fiatal lányok nem kerülnek ide ártatlan lélekkel, mert itt bizonyosan elvesztenék. A magamfajta ránczosképű Mefisztónak igaz gyönyörűség e simaképű kollégákat látni, mert ha van pokol, hát egészen csinos, sőt bájos áldozatokat hoznak le magukkal. De elég, édes Dongóm, a filozófiából, vezessen a buffetbe.

Csőppet sem alázatosan, hanem jobbra-balra vigyorogva, emelt fővel biczegett a tömegben keresztül. Kopott frakkja mindenesetre feltűnt volna mindenkinek, ha arcának gúnyos, kötekedő szelleme le nem köti a figyelmet. De volt valami ész- és akaratbeli felsőség e hirtelen hátrahajló, széles homlokon, talán a leigázott isteni szikra hamvadó fénye, mely imponált a köznapi embereknek s némi kétesértékű tiszteletet szerzett birtokosának. A buffetben, a roskadozó asztalok mellett azonban kialudt a fény és a Vörös Dongónak csakhamar igen kedvező alkalom nyílt annak tanulmányozására, mint

egyesülhet a cinikus bölcs és epikureus gourmand egy és ugyanazon személyben.

A keringő véget ért. A költő Heddán kívül senki mással nem tánczolt, hanem a terem közepére állva, összefonta mellén a karját és sugárzó szeme a leány feltűnő karcsú alakját kísérte. Sokat, sokakkal tánczolt, egyenruhás és frakkos gavallérok ölelték át hajlékony derekát, arcza kipirult, szeme tűzben égett; félig nyílt ajkán kihívó, kaczer mosoly lebegett, tekintete egy-egy fordulónál kérdve, felelve, vágyódva, biztatva találkozott Henrikével, máskor meg tánczosai arczára tapadva, szédítette meg a fiatal urak fejét és szívét. Henrik nyugodt maradt. A női szívek ez alapos ismerője azt hitte, tisztában van a leánynyal. A reásugárzó tekintet az igaz csupán; a többi kaczerkodás, kihívás számára; bátorítás, hogy ne féljen; izgatása szenvedélyének, hogy kitörjön; naiv fogás, hogy féltékenynyé tegye. Oh, nagyon jól ismerte e fogásokat és ha néha mégis sötét sejtelmek szállták meg, ha szíve vadul dobozott, ha dühös indulatának alig tudott féket vetni, úgy ezt a Flóra asszony viselkedése okozta. Jól ismerte a magas, sovány, kiélt és gonoszarcú fiatal nábobot, ki állandó kísérőjéül csapott föl. Jól tudta, hogy e koravén, léha világfi nem nyerhető meg tervük számára, hogy közte és Flóra asszony közt minden házasság eleve ki van zárva és az asz-

szony mégis tüntető szivességgel tánczol vele, mosolyogva hallgatja suttogását, kiállja és viszonozza frivol tekintetét, hogy már suttogni kezdenek az emberek s egy-két hangosabban kiejtett szó meg is ütötte fülét:

— Az özvegy aranyhalat fog. Nem utánozza férje példáját.

— Hogy-hogy?

— Nem fog hamisan bukni.

Henrik szerette volna a beszélgetők torkára forrasztani a sértő szavakat, de a zene végkép elhallgatott és Hedda kipirulva és fölhevülve, egy széles-vállú, érdekes, barnaarczú férfi karján ott állt előtte. A férfin azonnal meglátszott, hogy nem tartozik a Lipótváros megszokott típusához. Szabályos, kemény vonásait petyhüdtté tették a viharosan tovatűnt évek, sötét szeme a táncz izgalmától zavaros tűzben égett, hangja fáradt és vontatott volt s egész magatartása elárulta, hogy az egész fényes társaságot a családi tradíciók elérhetetlen magasságából tekinti s a mulatságot valamelyest unja, de e különbség élességét csökkentette a léhaság, mely kihívó merészséggel ömlött el egész alakján. Monokliján keresztül sértően kíváncsi pillantást vetett a költőre, végigmérte tetőtől-talpig, aztán hanyagul nyujtotta oda kezét:

— Miután Hedda kisasszony biztosított, hogy ön

az egyedüli férfi a társaságban, engedje meg uram, hogy bemutassam magam. Báró Homokkeőy vagyok.

Hedda fölkaczagott.

— Nem úgy mondtam, báró; ő a másik férfi és szeretném, ha ketten összebarátkoznának.

A Henrik arcát sötét pír borította el. Tehát őt e vagyonilag tönkrement s erkölcsileg elzüllött mág-náshoz hasonlítja? Miért? Hol van kettőjük közt a kapcsolat? Vajjon a régi magyar család ez elkor-csosult sarjadéka épp' oly képmutató, miként ő, avagy talán... A föllobbanó, féltékeny indulat pillanatra megakasztotta gondolatmenetét. És mégis úgy van. E fényes név tulajdonosa, e kétségtelenül érdekes és szép férfi vetélytárs, ki rozsdás czímerét szeretné az új nemes aranyaival fényesre suroltatni. A veszedelem érzete visszaadta szellemi frissességét. A pír eltűnt arczáról s helyét komoly, majdnem fagyos nyugalom foglalta el. A leányra nézett és mintegy hozzá intézte szavait:

— Félek, kisasszony, hogy az ön közelében két férfi közt nehezen fejlődhetik ki barátság. Mert a barátok meg tudnak alkudni egymás közt, a férfiak azonban...

A báró gúnyosan vágott közbe:

— A férfiak azonban legfőlebb megverekednek, kivált ha ilyen szép kis kéz nyujtaná a díjat a győztesnek. Nos, fiatal ember, ön kedvem szerint és

ügyesen beszélt. Biztosítom, hogy sem alkudni, sem verekedni nem fogunk. Egyelőre vissza is vonulok azon reményben, hogy nem tartják ezt gyáva megfutamodásnak. A négyest szíves emlékezetébe ajánlom és magamat önnek, ifjú ember, további jóakaratába.

Gúnyos, sértő hangzása volt minden szónak, mely fölforralta a Henrik vérét, de egyúttal le is nyűgözte. Mintha a tradíció által szentesített név e köznapi birtokosában valami felsőbb erő rejtőzködnék, mely előtt meg kell hunyázkodnia, mint a hogy a sivatag királya megfélemezik rettentő erejéről, ha szelídítőjével áll szemközt. A báró még egyszer végigmérte, Heddának megszorította kezét, aztán eltűnt a tömegben. Henrik kábultan nézett utána s idegesen rezzent össze, mikor a leány könnyedén megérintette vállát legyezőjével:

— Jöjjön. Nagy gyönyörűségem telik az ilyen szóharczban és maguk mindaketten értik a dolgukat.

Henrik komoran válaszolt:

— Játékszernek tart? Mulatni akar rajtam?

— Mulatni? Nem! Ha az embernek fáj a szive, nehezebbre esik a mulatság.

És valóban, szomorú, fáradt mosoly lebegett ajka szélén. Csak egy pillanatra. Henrik nem talált magyarázatot s kesernyésen vetette oda:

— Nem tudom, miért fájhatna a maga szive. Az

enyém, azt hiszem, elfásul. Ha valóban hasonlítani akarok e *férfihöz*, el kell fásulnia.

Hedda fölkaczagott:

— Ez bántja hát! Hogy őt is férfinak tartom. Nos, ne féljen semmit. Kísérjen a kis terembe, jobban mondva én vezetem oda. Hihetőleg egyedül leszünk, de fáradt vagyok. Fél velem egyedül lenni?

A költő lassú mozdulattal hajtotta le fejét:

— Úgy érzem, önnel mindig, mindenütt egyedül vagyok.

Nem vette észre a gúnyos, hideg vonást az arczon. A hang lágyan, gyöngéden és behizelgően simult fülébe.

— Igen, mert én, egyedül én ismerem önt.

— Hedda!

— Csendesen. Unok mindenkit, de magával beszédem van.

Henrik félig elkábulva nyujtotta karját. Flóra asszony ott lebegett el előtte, nem vette észre. Semmit és senkit nem látott. Káprázatos jövő képe tündöklött szeme előtt, fény és pompa; gondtalan élet, sok-sok bűvös év hosszú sorozata. Hisz övé e leány bűbajos szépsége, lelkének csodás, titokzatos varázsa; övé a gazdagság, e büszke teremtés pompázó kerete. Mily nehézség várhat még reá, miután megnyerte az akaraterős szívet? Lehet-e oly hatalom e gőgös parvenü nemes kezében, hogy

megakadályozhatná örök egyesülésüket? Kiáltani szeretett volna, ujjongani, mindenkit szívére ölelni, de csak verőfényesen ragyogó arcza árulta el a lelkében forrongó gondolatokat. Fölfogta és büszkén viszonozta az irigy pillantásokat; a nagy tükör visszasugározta egymáshoz simuló, összeillő alakjukat. «Szép pár!» hangzott mindenfelől körülötte és valóban az is volt. Karcsú, délczeg, hajlékony mindakettő. A vendégsereg önkénytelenül nyitott utat előttük, udvarias gavallérok hajlongó sorfala közt haladtak el s délinövények közé rejtett, kis tapéta-ajtóhoz érkeztek.

— Én csináltam így. Azt akartam, hogy maradjon egy zug, a hol a lármás hangoktól és lármás arczoktól megpihenhetek.

Kis keze a kilincsen nyugodott és Henrik hirtelen lehajolva, csókot nyomott reá. A leány arcza bíborvörösre gyúlt. Idegesen rántotta vissza kezét, szemében megvető tűz villant föl, de az ajkára toluló szavakat sikerült elfojtania.

— Henrik — szólt később tompa hangon — nem tudja, mit cselekszik!

Már benn álltak a kis szalonban. A villamos csillár fényét, a tejüveg körtéjének hamvaskék színe enyhítette. Rózsaszínű atlaszszal bevont, aranyozott lábú rokokószékek és pamlagok alkották szeszélyes összevisszaságban a butorzatot. A falon egyetlen

óriási velencei tükör függött s mesteri kézzel a falra festett virágfüzerek pótolták a képeket. Henrik lecsukta káprázó szemét. Minden pillanatban attól tartott, hogy okoskodása fölmondja a szolgálatot. És egyáltalán, kell-e még okoskodnia? Nem volna-e jobb térdreborulva, szenvedélyes tűzzel kiostromolni azt, a mi már úgyis övé? Azonban józansága még egyszer fölülkerekedett. Várni fog. Hedda titokzatos, kicsit exczentrikus leány s hevedése esetleg elronthatná vagy késleltetné a szerencsét. Régi, kipróbált módszeréhez fordult tehát. Ahhoz az állandó szomorúsághoz, mely barna arcának férfias szépségét annyira kiemelte s mely titkolt vágyakról, lényügzött szenvedélyről tanuskodott.

— Igaz, Hedda kisasszony — szólt könyörögve — bocsásson meg. Nem tudom, valóban nem tudom, mit cselekszem.

— Üljön le, szemközt velem, úgy! Nem haragszom. Fáradt vagyok, ennyi az egész.

Maga is leült és fejét a pamlag rózsás atlaszára hajtotta. Koromfekete, fényes hajának és finom, márványfehérségű arcbőrének szépsége ellenállhatatlan varázsszal vált ki a rózsás háttérből. Szeme kicsit bágyadtan és fürkészve tapadt a férfi arcára s legyezőjével játszadozva, halk, fátyolozott hangon kezdett beszélni:

— Úgy vegye, barátom, hogy most pihenek.

Ne tulajdonítson értelmet annak, a mit mondok. Vagy akar? Nem bánom. Tudja meg, hogy néha magammal diskurálok és ez mindig fölüdít. Mindig-mindig másokkal kell beszélnem és jól esik, ha néha megkérdezhetem lelkemet is: hogy érzed magad? Mit szólsz a világhoz? Mi a véleményed az emberek-ről általában és a férfiakról különösen. És a lelkem felel, őszintén felel, barátom, azonban szeretném tudni, mit szólna ön, ha tőlem hasonló kérdéseket hallana. Például: nincs más fajtája az emberiségnek, csak az, a mi az ilyen estélyeken összegyűl? Nincsenek önzetlen, bátor lovagok és tisztalelkű, ártatlan leányok sehol?

A költő végigsimította hullámnzó, tömött haját:

— Tőlem kérdi? Nem azt keresem-e én is évek óta? Járok-kelek, tévelygek-bolyongok a nagyvilágban; görcső alá teszem a sziveket, hogy egyetlen fehér, tisztán tündöklő pontot lássak és hiába. Bújom a régi költők munkáit, magamba szívom a hűséges, igaz szerelem rajongását, a tiszta vágyét, egyszerű, nemes szív után vágyakozom én is, undorodom e kufárlelektől én is és csak egytől félek. Megmondjam, megmondhatom, mitől félek?

Hedda mosolyogva felelt:

— Talán attól, hogy egyszer mégis csak talál és nem lesz többé tárgya verseinek.

Henrik csüggedten hajtotta le fejét:

— Gúnyolódik?... Igen, attól félek, hogy ha megtalálom, elvesztem újra; ha kinyujtani merészném utána kezem: eltűnnék előlem. Ettől félek, mert ez volna a halálom.

— Nos és nem volna szép halál? Megsemmisülni, miután megismertük azt, kinek létezéséről rég lemondtunk?

— Nem volna. Ha tudnám, hogy az enyém, talán igen. Meghalni a gyönyörűség mámoros, vakító-fényességű pillanatában... igen! De meghalni azon tudatban, hogy a föltalált drága kincs halálunk után más birtokába jut: az a pokol, ha ez a név jelenti minden szenvedés földöntúli mértékét.

— Ön szépen beszél, barátom!

Henrik hevesen vágott közbe. Már forró láz keringett ereiben, már szeme nem hazug, hanem igaz, lángoló tűzben égett, már a kitűzött cél ott állt közvetlen közelében, de a vad, féktelen öröm elvette tiszta látását. Hideg, kegyetlen volt a leány tekintete, arcza halálosan sápadt, ajka talán fájdalomtól, talán keserűségtől, talán mindakettőtől vonaglott. De hidegség, halaványság, fájdalom, keserűség eltűnt azonnal, mihelyest a férfi lángoló szeme arczára szegeződött. Mintha az emberi érzések ezerfokú skálája nem volna egyéb mesterséges gépezetnél, melyet az akarat szilárd és az ész számító keze tetszés szerint irányít, már mosolygott és

mindakét kezét benfelejtette a Henrik remegő ujjai közt.

— Szépen beszélek? — suttogta a költő — tetszik önnek? A hangom? A szavak? Az értelem? Avagy megérzi, mivé lennék annak birtokában, kit rajongó, naiv hittel szeretek, kinek létezésében soha-sohasem szüntem meg hinni, kit ha megtalálnék s ha nem futna el tőlem, hanem kezét kezembe adná és kezemben hagyná mindhalálíig, mindörökre: lantom nem zengne mást, rajta kívül, új színben fénylene rám nézve a világ és szívét szívembe zárva, a megsztott édes boldogság kettős, véghetetlen gyönyörűségét élvezném ... élveznénk!

Oh, a hazugságok e kipróbált bajnoka e pillanatban önmagát multa fölül. Szinte elhitte, a mit mondott, szinte érezte a szenvedély emésztő rohamát a nélkül, hogy pillanatra is megfélekedezett volna a hatásról, melyet szavai kelthetnek az érzékeny, elfinomult leányszívben. A míg beszélt, elfogta saját szavai nyomán a hiúság kevélysége, szellemének világossága elvakította és magával ragadta. Erősen szorította a gyöngéd, puha kezét és azt hitte, hogy sohasem is fogja többé elbocsátani. Félálomban hallgatta a leány feleletét, mintha mérhetetlen meszszeségben kezdődve közelednék, folyton, biztosan közelednék a szíve felé; halkan, fájdalmas nyugalommal röppentek el az első szavak, mindjobban

erősödve és szilajulva, daczosan, kevélyen kihíva az egész világot — és a poéta úgy képzelte, hogy érette — egyedül ő érette.

— Most én is mondok valamit, barátom! A kört, melyben felnőttem, ismeri. Ha van jó a világon, ott nem találhattam meg; ha van szív, ott nem ismerhettem meg; ha van anyai szeretet, ott nem lehetett benne részem. Egy dölyfös, elbizott arcú asszony festett képét mutogatták nekem: anyám volt. Nem ismerem. Ha ismertem volna, most talán én is dölyfös, elbizott arcú és érzéketlen szívű leány volnék, drága portéka, a kinek nincs más vágya, minthogy alkalmas és jó vevőre találjak. De anya helyett idegen, ránk nézve idegen szellem vezetett ki a gyermekkorból és talán szerencsétlenségemre szolgált, hogy a mi körünkben merőben ismeretlen dolgokat csepegtetett szívembe. Hogy van lélek, a melyre vigyázni, szív, a melyet óvni kell; hogy gazdagságom veszedelmes és boldogtalanná tehet, mivel elfelejti a szívet talán velem is, azokkal mindenesetre, kik szívemet meg akarják nyerni. Hogy miért mondom ezt magának? Akarja tudni?

— Akarom, Hedda! Kérem!

— Hogy tudja meg, hogy van szívem. Daczos, kemény, szeszélyes, de érző és dobogó szívem. Van! Fölébresztette bennem egy, nem a mi fajtánkból való nő, a kinek családját a mi fajtánk tette tönkre

és a ki úgy boszulta meg magát, hogy jóvá, nemessé, érzékenynyé tett engemet. Talán ha tudta volna, hogy így tesz boldogtalanná, nem teszi. Annyira jó volt, hogy nem tette volna, de megtette és én gyémántjaim és selymeim, udvarlóim és hizelgőim közt árvának, elhagyatott, szegény, nyomorult árvának éreztem magam mindenkor. Mert ösztinteségre vágyódva, hazugsággal vettek körül, mert szeretet után áhítozva önzést találtam, gyöngéd szavak helyett aranyakat csengettek fülembbe és érzés helyett pénzt, pénzt gyűjtöttek halomra, ki tudja miért, ki tudja kinek? Persze nekem, hogy becsesebb, kapósabb legyen a portéka, de mit ér mindez, ha nem találok szívre e körben. Szívre, mely megért, mely azt mondja: lelkedet szeretem csupán.

— Nem talált, Hedda?

— Várjon. Régóta kerestem. Abban a minden ragyogása mellett is szűk körben, melyben élünk, mert nemde, a keresztény társaságba millióinkkal sem férközhettünk be, sokáig nem találtam reá. Ismeri ön is és mondja meg, kelt-e életre valaha itt nemes, önzetlen gondolat? Nem irányít-e minden vágyat s minden törekvést egyetlen, rideg hatalom: a pénz? És nem szerez-e meg a pénz mindent? szerelmet, tekintélyt s ha gonosz úton gyűjtötték is, nem fakad-e nyomában tisztesség és becsület? Ah, igaz, engem is hatalmába kerített

annyira, hogy nélküle alig lehetnék igazán boldog, de irtózáttal töltött el a gondolat, hogy ne becsüljenek többre, mint a mennyit készpénzben érek. Mert van lelkem, barátom: gondolkozom; van szívem: érzek; van bennem erő: akarok. Hogy mit, még nem tudom. Szívem egy része üres, kihalt és azt kerestem, a ki benépesítse, betöltse, boldoggá tegye és nagyon, de nagyon hálás és hűséges tudtam volna lenni iránta.

— Nézzen rám, Hedda!

— Várjon! Tehát kerestem és egyszer elémbé akadt egy férfi. Igen, bevallom, első látására megdöbbant a szívem; szeme másként nézett, ajka másként beszélt, mint azoké, kiket rég megszoktam és megutáltam. Néha úgy képzelem, hogy lelkünk párhuzamosan száll a magasba, az enyém valamivel alantabb, mint az övé, de mégis úgy, hogy láthatom és megérthetem. És elérhetetlen magasba röpített, a honnan minden bűbájosan szépnek látszott, a hol közel ragyogott a sugárzó nap, a hol verőfényesen tiszta és üdítően friss volt a levegő. Hallottam szive dobogását és azt hittem, értem dobog; hallottam ajka suttogását és azt hittem, egyedül nekem suttog; szeretni kezdtem, szeretni, szeretni úgy, mint soha, soha azelőtt senkit!

A költő térdreborult. Szenvedélyesen csókolta a keztyűs kezeket. Válaszolni akart és nem jött ajkára

szó. Győzelemittasan tekintett föl a szép arcra és akkor hirtelen, egyetlen rövid, de soha el nem feledt pillanatban megváltozott minden. Hedda fölugrott helyéről. Ott állt előtte, ajka remegett, szeme villámokat szórt. Ott állt haragvó szépségében fölségesen, ott állt büszkén, megvetően nézve a lába előtt görnyedő férfirra. Hangjának csengése eltompult, minden szó súlyos kalapácsütésként zuhant le, összerombolva a légvárakat, megsemmisítve az álmokat, megalázva és kigúnyolva a büszkeséget.

— És akkor látnom kellett őt is aláhullani a magasból; nem, nem aláhullani, hanem visszatérni a megszokott iszapba; hallanom kellett hangját, mikor igazat mond, meg kellett tudnom, hogy aljasabb mindenki másnál, mert hiszen ellopta az igazság tiszta köntösét, hogy eltakarhassa vele hívő, naiv szemem elől sivár szívének gonosz hazugságait. Az volt ön számomra előbb és ezzé lett most. Keljen föl és távozzék. Menjen vissza ahhoz, ki teljesen méltó önhöz és... igen, vigye ajándékba neki keztyűimet. Nem tűrhetem, nem, nem tűrhetem kezemen sem azt, a mit egy gyáva és hazug férfi ajka érintett!

Gyors mozdulattal mindkét kezéről lehúzta a keztyűt és odadobta a költő elé. Henrik föl akart ugrani, dühös indulat forralta föl véré, de a szédítő csalódás megfosztotta akaraterejétől. A jól fegyvel-

mezett ész fölmondta szolgálatát és összekuszálva, gyáván meghunyászkodva vonaglott az igazság kérelhetetlen, de tündöklő tiszta fegyverzete előtt. Valóban, mintha a magasból hullott volna alá, elszédülve és tehetetlen dühvel érezte át gyengeségét és minden érzékének kimulását. Még egy megvető tekintet érte, a keztyű fönnakadt vállán, illata, az a kábító, finom illat, mely előbb egész valóját forrongásba hozta, most fojtogatta, mint a pestises levegő. És aztán látta eltávozni a leányt, könyörgő arczát figyelemre sem méltatva, vissza sem tekintve, hanem délczegen, büszkén, mint az áldozata vérével jóllakott párducz, eltűnni egy ajtó mögött.

És láthatta volna, ha emberi szem áthatolhatna a falakon, láthatta volna a kemény, büszke teremtest egy homályos, hófehérkis szobában megsemmisülten ágyára roskadni, hallhatott volna fuldokló zokogást, gyönyörködhetett volna a junói termet kínos, fájdalmas remegésében. Láthatta volna, a mint vad szenvedélylyel tépi le ruhájáról a drága csipkét, a mint szétszórja drága ékszereit a földön, a mint keserűen föl kacagva, a tükör előtt áll és nézi önmagát, míg csak a kacagó arcz vonásai sirássá nem lágyulnak. És a könnyező arcz nem is fejezett ki egyebet, mint a mit a remegő ajak suttogott:

— Vége! Nincs szeretet! Mikor, oh mikor találom meg? Ki vezet hozzá, ha van?

Nem láthatott és nem hallhatott semmit. Fölállt s önkénytelen mozdulattal kisimította nadrágját. A tükörből kísértetiesen sápadt, földült arcz tekintett rá. Homlokára szorította kezét s pár pillanatig állva maradt. Később már nyugodtan, komolyan sétált a teremben. A lázongó indulatot megfékezte s csak akkor tört ki belőle, mikor a Vörös Dongó hórihorgas alakjába botlott. A Vörös Dongó rejtélyesen mosolygott:

— Láttuk, mikor eltűntek. Szabad gratulálnom? Én igazán örvidenek és igen pompás szatirákra gyűjtöttem eszméket.

A költőnek éppen ez kellett. Szatirák! Egy vöröshajú, ostoba ficzkó akar belekontárkodni a sors kegyetlen művészetébe! Hidegen, gúnyosan mérte végig és leereszkedő nyájassággal, mely a legmaróbb kritikánál fájdalmasabban érintette Vörös Dongó érzékeny szívét, felelt:

— Fiatal ember, a Dongónak fullánkja van, a mely csíp, önnek azonban csak nyelve, mely boszant. A szerkesztő egyébként azt is üzeni, az előbb megfeledkeztem róla, hogy nincs oly mély papirkosár, a melynek feneke méltó hely lenne versei számára.

A Vörös Dongó homlokán hideg verejték gyöngyözött. A költő barátságosan intett kezével, aztán belevegyült e kis diadal után még inkább legyőzve és lealázva a föl s alá hullámzó tömegbe...

Egyedül.

Beregi Grün Lázár árczából kikelve járt föl-alá leánya szobájában. A viharos jelenet már véget ért. A kis mahagoni íróasztal egyetlen dísze, az elefántcsont-oszlopokon nyugvó óra éjfél mutatott. Hedda közömbösen hevert a pamlagon, két kezét homlokára szorítva. Estélyi öltözékét levetette s egyszerű fehér empir-pongyola fődte festői redőkben termetét. A pompás ruhadarabok, a szabóművészet e megbámult és irigyelt remekei, összevissza heverték a parketten, itt-ott egy ékszer aranya vagy kövei ragyogtak elő s a bankár legnagyobb dühében is le-lehajolt, hogy fölszedegesse azt, a mi éppen szemébe ötlött. Széles, szegletes arcza haragos, sötétvörös színben égett, apró szeme baljóslatúan villogott, gyorsan és nagyokat fújva lélekzett s végül karját keresztbe fonva ziháló mellén, rekedt hangon kérdezte:

— Tehát nem engedelmeskedel?

— Fáj a fejem!

— Lári-fári! Ki hiszi el? Ott sétálsz, tánczolsz egy koldus skriblerrel, eltűnsz egy koldus skriblerrel — és nem térsz vissza. Mit mondjak a kegyelmes úrnak, mit az embereknek, kik már suttnak. Gyalázatot akarsz hozni új czímeremre?

— Ha a skriblert érted, légy nyugodt. Nem teszi többé ide a lábát!

A bankár megkönnyebbülten kiáltott föl:

— Kiadtad neki az utat? Jól tetted. Mégis az én leányom vagy! Csókolj meg és gyere vissza!

Hedda most levette arczáról kezét és nyugodtan nézett apja szemébe.

— Nem megyek! Tudhatnád, hogy minden szó hiábavaló, ha nem akarok. De miután engem nem félthetsz többé a koldus poétától, menj vissza és keresd te a kedvét. A kegyelmes úr szereti, a toll nagy hatalom a kezében és érdekedben áll, hogy ellenségeddé ne váljon. Az orvosunk ott van, beszélj vele, majd elhíreszteli, hogy görcseim vannak, vagy migrainem, vagy nem bánom, hogy nagyon befűztem magamat. Hazudhattok akármit, nektek az nem kerül sok fáradságba, de engem hagyj magamra és ne kényszeríts vissza, mert...

A bankár ijedten hátrált. A nyugodt, közömbös arczon vad elszántság tükröződött s hangja hirtelen élesre, szinte rikácsolóvá vált.

— Különben ott vendégeid szemé láttára ölöm meg magamat.

Beregi Grün Lázár úr nagyon jól ismerte a hangot is s az arczkifejezést is. E végnélküli, sivár kétségbeesés láttára azonban sem fájdalmat, sem részvétet nem érzett; az árfolyamok hullámvázának

megfigyelésében megkeményedett a szíve és csak hideg, számító ész működött agyában. E számító ész pedig mindenha csak a következményeket mérlegelte, soha sem a cselekvést magát, annál kevésbé az indulatot vagy az érzést, hatásukat az emberi szenvedélyre, a pillanatnyi fájdalmat vagy örömet. A számok és részvények e rideg harczosa csak annak tulajdonított értéket, a miből haszna vagy kára lehetett, a mi számításaival összevágott vagy zavarta azokat. Az elszánt, keserű szavak nem annyira az atya gyöngédségét érintették tehát, hanem az estély sikerét fenyegették, melyekhez oly nagy reményeket fűzött. Erősen megszorította leánya mindkét kezét és érdes hangon szólt:

— Helyes. Ha beteg vagy, feküdj le. Skandalumot nem akarok. De tudd meg, hogy ez az utolsó eset, a mikor ostoba szeszélyednek alávetem magamat. Az én leányom vagy és jövődről én rendelkezem. Ezt a gondolatot szokd meg!

Hedda könnyörögve, sóvárogva függesztette szemét a kökemény vonásokra. Oh, mily kitörő örömmel borult volna atyja keblére, mint fonta volna át nyakát, mint csókolta volna a rút és önző és kevély arcot, ha a szerető ellágyulás egyetlen, bármily kis jelét fedezi föl a szemben. De semmi, semmi nem volt a szeretetből; hiányzott, megfagyott, megsemmisült a szív, kelletlen csalódás és

kegyetlen szigorúság vont hideg árnyékba mindent. Még azt se mondta: jó éjszakát! Elment, lépése tompán, könyörtelenül visszhangzott; az ajtó keményen csapódott be utána. Elment, ott hagyva őt megszakadó szívével, szeretet után vágyódva — egyedül-egyedül.

Nem sírt többet. Szeméből kiapadt a könny. Érzése megmerevült. Fáradt agyában pihentek a gondolatok. Halk zene szűrődött át a távoli termekből, összhangzó zengés volt csupán, nem melódia; a nagybögő hosszan elnyúló mély akkordjait kísérte a többi hangszer, de a kíséretet inkább csak sejteni lehetett. Komor, lehangoló színezete volt az egésznek, a minőt csak a megkínzott, pihenni vágyó lélek kívánhat. És lelke meg volt gyötörve, pihenni és meghalni vágyott. Meghalni? Igen! Hirtelen fölriadtak gondolatai, kavargtak, hajszták egymást; fölébredt a lelke és képek tüntek föl a félhomályban. Lecsukta szemét és látott mégis. Egész környezete megelevenült; az elhagyott társaság betódult szobájába; a költő Flóra asszonynak suttogott és mindkettőnek ijesztően rút volt a tekintete. A párok ott keringtek előtte köröskörül, gyorsan, szilajon, lázasan. Mámor csillogott szemükben és láz égett arcukon, de semmi gondolat és semmi érzés. Meghalni! Ezt kiáltotta mindenki. Nem vagy közénk való! Ezt

suttogták kísértő hangon fülébe. Mit keresel itt? kérdezték irigykedve, gyűlölködve és kegyetlenül. És akkor úgy képzelte, hogy meghal és látta, mi történik halála után. A költő gúnyosan nézi és Flóra asszony kaczagva csókolja meg a gúnyos, a hazug, az aljas, de szép arcot. Nem, soha! Fölugrott a pamlagról, összerázkódott egész testében és a féltalom bódultsága elszállt. Fölszakította ablakát és lenézett a hideg, ködös, nedves utcára. A fogatok ott ácsorogtak a kapuk előtt, az utcagyerekek ott bámészkodtak s a lámpaoszlóphoz támaszkodva egy asszony állt, dideregve és kis gyermeket szorítva kebléhez. A túlsó oldalon két jókedvű úrfi kurjongatott s a rendőr már közelgett is feléjük lassú, méltóságos léptekkel. Ez az élet kinn? Nyomor és jókedv! Visszafordult s íróasztala fiókjából néhány pénzdarabot vett ki. Mikor visszatért, az asszony észrevehette, mert fölemelve fejét, mozdulatlanul nézett az ablakra. Kidobta a pénzt, csörgésére az utcagyerekek vad marakodással rohantak elő; az asszonyt jobbra-balra taszigálták és Hedda iszonyodva csapta be ablakát. Az asszony káromkodott és szinte ledobta gyermekét a nedves aszfaltra, hogy többet szedhessen föl az alamizsnából.

Ez hát az élet! Lázongó gondolataival küzködve ismét a pamlagra roskadt. Szive viharosan dobo-

gott, láz égett ereiben s vad gyűlölet önmaga, az emberek s a világ ellen. Csodálkozott, hogy a költő nem háborgatja többé. Mintha nem is szeretett volna rajta egyebet a nimbusznál, melyet ő maga szőtt az őszintének hitt hazug beszéd nyomán. A nimbusz szétfoszlott, meglátta az embert a maga közönséges valójában és ez ember olyan volt, mint a többi. A szinpadi díszletek illúziója ismétlődött. A durván megfestett vásznak messziről tündéri vidéket mutatnak, közlről kontár mázolások. De az elröppent illúzió nyomán üresség támadt szívében és a hitnek és a szeretetnek ez a hiánya fogja megölni. Most kedve jött átgondolni, átélni újra a letűnt éveket. Oh, volt egy boldog, nagyon boldog korszaka, a tavasz derült fénye sugározta be lelkét, üdítő, termékenyítő harmat érte, édes szeretet, szerető hang, mosolygó, jóságos tekintet, anyai szelid arc, mely mégsem anyjáié volt, melyhez hasonlót azelőtt sem látott és azóta sem, soha-soha e fényűző, dúsgazdag világban. Akkor csak élvezte a gyöngéd szeretet édes, hizelgő, meleg áradatát, de nem gondolkozott rajta, nem kutatta okát, gyermekszíve hálás rajongással csüggött rajta, tanítását befogadta és hívő lélekkel hitte. Most s azóta mindig, hogy atyjának kegyetlen keze elszakította őket egymástól, azóta, hogy kicsiny ártatlan szíve először szorult össze a

válás mérhetetlen fájdalmában, azóta, mikor szemét először borította el az igaz fájdalom forró könye, azóta mindig, végeszakadatlan törte fejét az okon. Miért szerette őt az a nyugodt, komoly, jóságos és szép leány? Miért? Hisz családját apja fosztotta ki mindenéből s az inségre jutott leányt nem számalomból, hanem számító, önző büszkeségből fogadta magához. Ah, ő csak gyűlölni tudná azt, ki ellensége; minden gonosz ember minden ivadékát csak gyűlölni! A boszut táplálná szívében csupán, az engesztelhetetlen boszut, mely eltölténé az elégtétel vad gyönyörűségével. Összeszorította ajkát és keze ökölbe szorult. Mi lenne, ha halálos csapást mérhetne a költőre és Flóra asszonyra? ha megfagyaszthatná ajkukon a mosolyt? Mi lenne? Keze ölbe siklott és keserűen nevetett. Nem lenne semmi! Azok nincsenek többé reá nézve, megveti őket mindörökre és soha-soha többé nem akarja látni azokat. De az a leány itt élt közöttük; két teljes éven át járt-kelt e termekben, soha haragot, soha gyűlöletet, soha megvetést nem mutatva. Csak csendes szomorúságot, mely titokzatos fönsséggel övezte magas alakját, halavány arcának bájos vonásait, hogy apja is meghalkította hangját vele szemben, hogy a cselédek alázatos hűséggel csókolgatták kezét és ő maga rajongó, áhitatos szeretettel arcát. Miért nevelte őt jónak, miért csepeg-

tetett szívébe szeretetet, miért volt gyöngéd iránta, mintha neki volna jóvátenni valója, miután ravasz, kapzsi kéz nyomorba s a nyomor e lealázó helyzetbe sodorta?

Hirtelen egy kép tűnt föl előtte. Azon napon történt, mikor apja — most már nagyon jól tudja, mitől félve — kimondta a végzetes szót, hogy szívének öre, második, de igazi anyja, elhagyhatja a házat. Mintha addig visszaszorított hatalmának érzete tört volna ki rideg lelkéből, lealázó szavakban adta tudtára a leánynak elhatározását. Valami összeget kínált végkielégítésül. Akkor egyszer látta elpirulni a fehér arcot, akkor egyszer látott haragos, büszke villámokat a barna szemben s akkor először hallotta belső indulattól remegni hangját. Még minden szó fülébe cseng most is.

— Nem, uram. Kegyelmet nem ön gyakorolt eddig sem. A mit szereztem, megszolgáltam, a mit megérdemlek, elviszem. Én Vizkelety Menyhért leánya vagyok.

Megfordult és kisietett a szobából. Őt apja vissza akarta tartani, de aggódó gyermekszeme könnyeket fedezett föl a szemben, mely mindig szeretetet és jószágot sugárzott reá és zokogva és szívében haragot és gyűlöletet érezve apja iránt, rohant utána, a jól ismert folyosón, a jól ismert kis szoba ajtajáig. Soha-soha, míg él, el nem feledi azt a

jelenetet, bevésődött szívébe és emlékezetébe és az azóta lefolyt évek zürzavaros benyomásai közül soha egyetlen egy sem irthatta onnan ki. Egy kis, fekete keretű kép előtt térdelt. A képről csodaszép női arcz mosolygott felségesen, boldogan, fájdalomosan, mintha minden emberi tiszta érzés ez egyetlen arczon egyesült volna. A nő kicsiny, meztelen gyermeket tartott karjai közt, a gyermek aranszőke haja körül fényesség lebegett, kiáradva komoly és mégis ártatlanul mosolygó szeméből, testének puha, gyengéd, édes idomaiból, leheletszerűen áttetsző, fehér hátteret alkotva. Ott térdelt előtte és sem harag, sem fájdalom, sem büszkeség nem látszott többé rajta, hanem szelid, alázatos megnyugvás és derengő mosoly. Mindezt inkább most tudja így elemezni, akkor csak a szép képet látta és azt, hogy Márta kisasszony nem sír többé és boldog, kitörő nevetéssel borult karjai közé. Csókolta arczát, szemét, a hol érte és végül a képet is, mely oly csodás gyorsasággal változtatta át a haragvó, büszke vonásokat. Emlékszik, mily forró szeretettel viszonzta csókjait a leány, emlékszik, mily fájdalmas részvételt pillent rajta tekintete és emlékszik az akkor alig értett szavakra is:

— Édes, szegény gyermekem, vajha megismer-néd te is Őt, ki minden fájdalmat lecsillapít, minden sebet meggyógyít, minden szenvedést megoszt.

Hirtelen fájdalmas szorongás lepte meg szívét és zokogva kérdezte:

— Hát a kisasszony miért nem ismertetett meg vele?

— Miért? Lehet, gyermekem, hogy rosszul tettem, de tudtam, hogy nem maradhatok itt sokáig, és féltem, hogy meggyalázzák azt, ki minden bűnt és minden szenvedést magára vállalt. De hallottad tőlem elégszer, mi a jó és ha követed, megtalálod egyszer majd Őt, ki maga a Jóság. Igen, gyermekem, gyűlöld mindig a rosszat és ápold szivedben a tiszta érzések szeretetét.

Gyermekszemével csodálkozva nézett a komolyan beszélő leányra. Csak sejtette azt, a mit most ért, szeme könybe lábbadt újra és zokogva ismételte:

— Soha-soha senkit sem fogok szeretni magán kívül!

Új nevelőnők jöttek, igen csinos és igen lelketlen, hideg teremtések. Úgy nevelték őt, a mint apja kívánta: nyelvekre, zongorára, betanulta az algebra száraz tételeit, megismerte a természeti tünemények okait, földrajz és történelemben csodaszerű jártaságra tett szert, de szive úgy maradt, a mint Márta kisasszony abbahagyta nevelését. Telve zavaros eszmékkel, érzésekkel és vágyakkal, telve ösztönyszerű borzadással, a mint szemhatára az idő haladtával egyre tárgult. Ismerni kezdte a világot, a gaz-

dagság becsét; kényeztették mindenfelé és ez a hizelgő, gondtalan kényelem lassan-lassan nélkülözhetetlen keretté vált reá nézve. Nevelőnők jöttek, nevelőnők mentek, oh, most nagyon jól tudja, miért és hogyan uralkodtak apján, miért törődtek vele oly keveset s a mint fölserdült, korán föltárták előtte a szerelem misztériumát is, de ez a misztérium kaczérsággal, hivalkodással, önzéssel és ledérséggel volt tele. És a tanításnak megfelelt az élet. A társaság, melybe lépett, meghódolt szépsége és szelleme előtt, a nélkül, hogy e hódolat növelte volna büszkeségét. Kereste a jót és nem találta; belepillantani próbált a szivekbe, de többnyire a szív is hiányzott, csak önzésre akadt mindenütt és a hizelgés mögött megsejtette a lealacsonyító vágyat vagy a lealázó kapzsiságot. Oh mily kétségek gyötörték; mint vivódott álmatlan éjeken át, a keskeny ösvényt, melybe gyermekszemével éppen csak belepillanthatott, mely talán bűbájos, tiszta, virágos mezőre vezetett, benőtte a gyom, s a fényes parketten, melyen mozognia kellett, gonosz indulat dőzsölt, léha férfiak suttogtak és kaczer, számító leányok és asszonyok hívták ki amazok léhaságát.

Egy rejtett fiókot húzott ki íróasztalából. Szépen egymásra helyezett levelek heverték ott átkötte hófehér selyemszalaggal. A borítékon hajsál-

vékony, de hosszúkás, energikus betűk. Pillanatig keserűen nézte, aztán lassú mozdulattal az egész csomót kitette maga elé az asztalra. Erősen leszorította kezével, mintha attól félne, hogy a betűk életre kelnek, hangot adnak, beszélnek. Mert attól származott minden levél, kinek cmléke kitörülhetetlenül él szívében. Most úgy képzelte, hogy gyermekéveinek első, friss benyomása rég elmosódott volna, ha nem táplálja folyton-folyvást a levelekből kiáradó jószág és szeretet. A mesterségesen összehalmozott csillogó czafrangokkal diszített világban így maradhatott csakis tisztán az a kis zugoly, a hova olykor visszahuzódott, a honnan mindent igaz színében láthatott, a hol nem volt értéke a hazugságnak, se a fölcziczomázott bűnnek, se a pöffeszkedő ostobaságnak. Oh bizony, olykor jobb szerette volna, ha nincs hova visszahuzódnia, ha szívének minden kis részét betölti a léha világ káprázata. Olykor úgy képzelte, hogy első nevelőnőjének szeretete, ha nem is akadályozta meg boldogságát, de nyugalomát mindenesetre fölzavarta. Kettős életet teremtett számára, megosztotta lelkét s örökös vivódásba kergette. Holott már nyugalom után áhitozik. A lélek álma után, a gondolat tétlensége, minden érzés halála után. Nem látni emberi arcot, nem hallani hangjukat, hanem csak pihenni. Pihenni, de hol?

Önkénytelenül fölnyitotta a legfelső levelet. Négy évvel ezelőtt jött s az utolsó volt régi barátnőjétől. Maga sem tudja, miért nem válaszolt reá. Akkortájt lépett a nagy világba, akkortájt még az újság ingerével hatott reá az élvezetek árja s némileg terhére esett a komoly, intő, szerető hang. Nem is ért reá irni, apja előtt gyanús színben tünt föl a levelezés amúgy is, s midőn a nagy világ mindazt beigazolta, a mit egyetlen barátnője előre mondott, akkor már — a mint történni szokott — holmi álbüszkeség, álszégyen lépett föl, és újból és újból letétette vele a már-már kézbevett tollat. Elsimította a fakult papirost és taláломra olvasgatott belőle. Egy-egy részt, a mit egykor alá is huzogatott, egy-egy töredékes mondatot, melyből különösen kiérezte az őszinte szív meleg lüktetését, a gondolkodó szép fő igazságát.

— Neked, gyermekem, látnod kellene, mert nem látsz. Ha egykor hozzám jöhetnél, oly világot ismernél meg, a melyben a szeretet uralkodik.

— A vak legfeljebb azért gyűlöli a napot, mert nem láthatja. De ha érzi áldott melegét, már fénye után sóvárog. Félek, téged annyira elzárnak tőle, hogy soha-soha nem ismerheted meg sem melegét, sem fényét...

— Elmondanám neked, milyen e nap, mert ismerem szivedet és tudom, hogy befogadnád. De

előbb tudnom kell azt is, lenne-e bátorságod lemondani a földi fényről, a gazdagságról, a kényelemről, az ünnepeltetésről. Például ha apád kitagadna, otthonából elűzne: képes volnál-e úgy élni egy idegen házban, mint én éltem tinálatok?

Hedda lehunyta szemét, hogy ne is olvashasson tovább. Ez, éppen ez az, a mire nem tudott, nem mert, nem akart felelni. A szegénységet a koldulással azonosította, az engedelmesség megalázkodásnak, mindennemű munka bűnnek látszott előtte. *Akkor!* De most ékszerei a földön hevernek, a drága csipkéket leszakította ruhájáról, a pompás termekben hullámozó fényes és gazdag tömeget elhagyta és ide menekült, a hol csend van, s a melynek levegőjét egyedül ő szívja föl.

— Ha majd egyszer nagyon üresnek találod életedet: jöjj hozzám. Ha nagyon megundorodol világodtól: tárt karokkal várlak. Ha minden hitedet elveszítetted, és szeretet után vágyódól: nálam megtalálod. Emlékezzél arra a férfiúra, a ki értem jött: ő az én uram. A míg gazdag voltam, nem mert hozzám közeledni; a mint szegény lettem, nem nyugodott, míg rám nem talált. Mert szeretett...

Mert szeretett! Ez a két szó szinte bevilágította a levelet. Mert szeretett! Van hát mégis ilyen szeretet! Nem csak a regényírók fantáziájában él,

hanem van. Uralkodik a szívben és leküzdi az akadályokat. Van olyan férfi, a ki félrehúzódik a gazdagság fényétől és előlép bátran és büszkén a szegénység árnyékában. Főlegyen esedezett s az óriási velencei tükör elé állt. A havas téli hajnal sápadt világossága ömlött már be az ablakon s a tükörből fehéren és sápadtan tekintett reá alakjának, arcának mása. Hátravetette fejét s erőszakos mozdulattal leeresztette s kibontotta haját. A tömött, fekete, aczélosan fénylő haj csaknem térdéig elborította karcsú, izmos, hajlékony természetét. Arcza márványfehéren vált ki a sötét keretből, szeme győzelmesen, diadalmasan mosolygott, félig nyílt telt piros ajka közül kissé nagy, de hófehér, erős, egyenletes fogak tündököltek elő. Kitérte karját s megragadta a tükör két szélét, mintha önmagát akarná keblére zárni. Szíve megtelt kimondhatatlan gyönyörűségű és mégis nyomasztóan fájdalmas érzésekkel, melyeknek nincs nevük, hanem csak támadnak maguktól, ok nélkül és elsimulnak ugyanúgy. Fejét odaszorította a hideg üveghez és sírt. Kívülről tompa, szakgatott kiáltások hangzottak föl: a portás szólítgatta a kocsikat. A kocsik elrobogtak, egy-két ajtó csapódott valahol messze a nagy palotában: aztán csend lett.

Egy mésalliance.

Senki sem ismért volna másnap Hedda kis-asszonyra. Nyugodt, közömbös, büszke mosoly lebegett ajka szélén, a mint leült a reggeliző asztalhoz. Már tizenkét óra felé járt az idő, az estély minden nyoma el volt takarítva, az ebédlő butorai ragyogtak a tisztaságtól s az óriási ó-német szekrény minden ajtaján ott ékeskedett a művészi kéz által kifaragott új címér. A bankár elegáns török pongyolában jött be, arczán — mint a kövér és vérmes embereknel rendesen — nagyon meglátszott az átvirrasztott éjszaka s a pezsgő bőséges élvezete. Lilaszinbe játszott, szeme alatt vastag, kék karikák, ritkás bajuszának minden szála petyhüdten lógott le duzzadt ajkára. Fáradt és kimerült lévén, egyúttal haragos és kedvetlen is volt, mint mindazok, kiknek izmait vagy idegrendszerét nem a megszokott, becsületes munka bágyasztotta el. Csak az élvezetet ismervén, nem ismerhette a pihenés gyönyörűségét sem, s a dúsan megrakott asztal nem annyira éhségét, mint inkább a sok szeszes italtól fölízgatott gyomrát volt hivatva csillapítani. A mint leányát észrevette, összeharapta ajkát s foga közt mormolva kívánt jóreggelt. Hedda vaját kent kenyérre (pompás fehér selyem pongyolában volt, melyet vérvörös szalagok díszítettek),

éppen csak arcza tűnt föl halaványabbnak a rendesnél, de ez az egyenletes, márványszerű fehérség csak emelte szépségét és csillogóbbá tette szemének fényét. Az öreg Grün egymásután két pohár sört hajtott föl, aztán valami tengeri hallal telt doboz felé nyult. Egy szót sem szóltak egymáshoz. Mintha két ismeretlen ülne egy vendéglő asztalánál. A bankár idegesen csörömpölt a késével, lopva egy-egy pillantást vetett leányára, de a hideg, a szép arcz fagyos és mozdulatlan maradt.

— Huszonnégyszáz éves voltam — mondta később rekedtes hangon — és úgy éljek, pofonütött apám, a miért nem köszöntöttem. Igen is!

Hedda fölpillantott, de oly gúnyosan, hogy a bankár hirtelen valami keresni valót talált az asztalon.

— Először is köszöntem — felelt nyugodtan a leány, — másodszor valami áradozó szeretetnyilvánításokhoz nem szoktattál és végül igen jól tudhatod, hogy a fenyegetésnek nincs rám hatása.

A bankár erőltetve nevetett.

— Nagyszerű! Te mindent olyan tragikusan veszel! Lásd, most haragudhatnám és még sem teszem. Pedig alaposan megrontottad az estélyemet. A poétád hajnal felé már úgy is azt hirdette, hogy miatta tűntél el.

— A minthogy igaz is!

A bankár ijedten ugrott föl:

— Hogyan? Te egy valódi paradox vagy! Én téged nem értelek.

— Te engem soha sem is fogsz megérteni. Igenis, miatta tűntem el, mert nem akartam vele egy levegőt szívni. Különben légy nyugodt, a többiekkel sem akartam.

A bankár úgy tett, mintha nem hallotta volna az utóbbi szavakat.

— A kegyelmes úr nagyon meg volt elégedve. Többször is lesz hozzá szerencsénk, légy hozzá barátságos. Az új banknak oda adja a nevét. Jól hangzik.

— Akkor ő legyen barátságos, mert bizonyosan jó árt kap a kegyelmes nevéért. Légy szives és ne rontsd üzleti ügyekkel az étvágyamat. Fáj a fejem.

— Ha a vérem volnál, egy jó üzlet jó étvágyat is csinálna. Én betegebb vagyok, mint te, hajnal felé megint vértódulásom volt, de csak az új bankunkra gondoltam és kutya bajom.

Valóban, apró szeme vidáman ragyogott és szemmelátható élvezettel fogyasztotta a kaviáros szeleteket.

— A lapokat olvastad?

— Nem.

— Ez is egy különbség köztünk. Én le sem feküdtem addig, míg mindent át nem néztem.

Gondold el: egész Magyarországon hány ember fogja olvasni a beregi Grün nevet! És nem dobog hangosabban és büszkébben a szived?

— De igen, hangosabban dobog. Oly hangosan, hogy talán meg is szakadna, ha volna kiért vagy miért. De nem, nem! Még várok valamit! Valaminek jönnie kell!

E pillanatban csöngetés hallatszott be kívülről. Grün úrnak ez éppen kapóra jött, hogy jóllakott, elégedett hangulatának egy szójátékban adott kifejezést:

— Nem ugyan *valami*, de *valaki* csakugyan jön! Ime, ah Rizácska, jó napot. Maga a Lipótváros legfrissebb és legbájosabb angyalkája. Vajjon megcsókolhatja-e egy öreg bácsi a világ legapróbb kezecskéjét?

A fiatal leány szélvész gyorsasággal rontott be a szobába s egyenesen a bankár nyakába ugrott.

— Ajjé, Lázár bácsi, a képemet is bátran megcsókolhatja. És ha ki akarja venni a részét ebből a szerencséből, hát siessen, mert ki tudja, mi leszek én már akkor, mire újra találkozunk.

Az öreg bankár cseppet sem késlekedett és fukarkodott, hanem hangos csókokat nyomott a hidegtől kipirult bájos arcra, melyet dús, fénylő vörös haj körített. Az arcbőr hihetetlenül finom és fehér volt, alig észrevehető rőt árnyalattal a

halánték felé, a hol a haj kezdődik. A szürke, mozgékony, vidám szemben is visszatükröződött valami gyenge, vöröses reflex s e feltűnő színen kívül származását alig is árulta el más, mint telt, piros, kiduzzadó alsó ajka és gyengén hajlott, de nem nagy orra. Egyébként pazar eleganciával volt öltözve, inkább asszonyosan, mely alacsony, karcsú, de izmos termetét feltűnő, csaknem kihívó módon emelte ki. Hedda gúnyosan nézte a jelenetet, de nem mozdult helyéről, éppen csak a vajaskenyér-szeletet tette le és megtörülgette kezét. A vendég hamarosan kibontakozott a bankár karjaiból és Heddát ölelte át hideg arczával arcához simulva, piros ajkát ajkához szorítva, miközben a vörös fürtök összekeveredtek a fekete fürtökkel, a szürke, vidám szem belemélyedt a fekete szembe s e két ellentétes szépség így összeölelkezve valóban festőien bájos látványt nyújtott és fölötte érdekes tanulmányt mindazok részére, kik szeretik kutatni az arcz mögött rejtőző lelket is. A bankár természetesen semmi esetre sem tartozott ezek közé, a figyelmes szemlélő inkább valami rút és sóvár kifejezést fedezhetett volna föl petyhüdt, elhízott vonásain; azonban Hedda, ki észrevette, elvörösödve és ajkát összeharapva hunyta le szemét, míg Riza kisasszony végre nagy nehezen maga is leült és különös, kissé mély hangon, mely

azonban a vöröshajú nőknél szintén nem szokatlan és bámulatra méltó gyorsasággal kezdett fecsegni.

— Ugyan hol kezdjem, hát izé, igenis! A bácsi bámul, hogy ily korán «salonmässig» vagyok. Reggel négyig táncoltam... igaz, te hová tűntél? Henrik úr — oh bocsáss meg, édesem, te borzasztó hidegen tudsz nézni, jó, hát ő kiállhatatlan ember, bár lehet, hogy beveszem a társaságba, az én társaságomba tudniillik.

A bankár vigyorogva szólt közbe:

— Úgy hallottam, hogy hajdan az éhenkórász poéták megfagytak a lovagvárak előtt, de a lovagtermekbe nem jutottak be.

— Az én, a mi lovagvárunkba be fog jutni.

Hedda kicsit fölemelte fejét:

— Miféle lovagvárról beszélsz?

Riza kisasszony nevetve csapta össze kezét:

— Csakhogy végre te is kíváncsi vagy. Bizony Isten, úgy éljek, ha néha jobban nem fázom melletted, mint kívül a tízfokos hidegben. Igenis, édes, aranyos bácsi és drága Heddácskám, igenis, gyönyörű, remek, pompás, regényes, mesés, pazar lovagváram lesz.

A bankár letette félig ürített poharát.

— Micsoda, az én barátom idealista lett?

— Igen, mert a leánya él-hal a romantikáért. Régi, komor vár a hegyfokon, tekervényes út a

virágos völgyből a meredek hegyre, a hegy lábánál alázatosan meghuzódó jobbágy-kunyhók, a várban czimeres szolgák. Csodálom, hogy Grün bácsinak még eszébe nem jutott...

— Van itt elég helye a címernek és a mi fő, többen is látják!

— Ugyan kik? Egy csomó zsidó, a kinek még nincs és egy másik csomó, a kinek már van. De ott, a hol a mi várunk emelkedik, köröskörül mindenütt igazi urak laknak, czimerünk egyidős az övékkel...

Az öreg Grün apró szeme úgy villogott, mint a macskáé szokott a sötétben.

— Jól értettem? A maguk czimere? Miféle czimer? Tudtommal Móricz barátom még nem nyert — hogy is hívják — armálist.

Riza kisasszony hátradőlt a széken, karját összefonta keblén és pajkos, ingerkedő tekintettel nézett hol az öreg úrra, hol a nyugodtan ülő Heddára.

— Találják ki, hogyan lehet nekem ötszáz éves czimerem? Nekem, Löwenberg Rizának?

Hedda föl sem pillantott tányérjáról s felelete tompán, közömbösen hangzott el:

— Igen egyszerű. Apád a lovagvárhoz lovagot is vásárolt. Szeretném tudni, a kettő közül melyik a ráadás?

A fiatal leány fölszisszsent és elvörösödve ugrott

föl. A bankár valamit mormogott, a mi feddés is, mentegetőzés is lehetett, de a mivel Hedda éppen nem látszott törődni. Egyébként a lovagvár büszke úrnője is meggondolta magát, mert hangosan kacagni kezdett és hízelegve karolta át a Hedda hófehér nyakát.

— Oh, oh, ha nem szeretnélek annyira és főként ha nem rajonganék úgy a pompás ötletekért. De rajongok és úgy veszem föl, hogy az irigység beszél belőled, mert tudd meg, hogy egyik imádat sikerült elhódítanom. Elegáns, finom, már nem fiatal, de még érdekes, nyugodt, hideg és előkelő mágnás... nos? nos?

A bankár megvetőleg legyintett kezével:

— Homokkeőy! Ötszáz éves familia; az őse rablólovag Hunyady János idejében, a bárói címet a Habsburgoktól kapták, birtokaikat a Jagellóktól rabolták. Mátyás király kettőt akasztatott föl közülök s az első Habsburgok korában egyik Homokkeőy mindig labancz, a másik mindig kurucz volt s így a birtok mindig kezükön maradt, sőt életükben sem esett kár. Mikor III. Györgyöt de Homoket Kékkő elfogta 1679-ben Thököly, bátyja, a kurucz IX. Benedek vagy Bekény könyörögte ki életét s mikor ugyanez a Bekény 1687-ben Caraffa kezébe került, hát őtet meg a hű labancz György szabadította meg. Ügyes emberek voltak, de bizony

csak homokkőre épült minden. Mihelyt nem volt több háború, addig duhajkodtak a békében is, míg a homokkő össze nem omlott. És most fucscs!

A két leány ámulva hallgatta ezt a különös előadást, mely úgy hangzott, mintha az öreg az egészet betanulta volna. Ravaszul pislogott hozzá és láthatólag gyönyörűségét találta saját bőbeszédűségében. Hedda bosszúsan érezte, mint szökik föl arczába a vér, a mint lelkében megerősödik a lealázó gyanú, hogy apja komolyan foglalkozott már szívének árúba bocsátásával. Ugyane gondolatot látta visszatükröződni a Riza sina, fehér arczocskáján is és elhatározta, hogy a kérdés elsőségét nem engedi át barátnéjának. Akaratának minden erejét összeszedve, nyugodt, sőt derült szemmel nézett atyjára és könnyed hangon kérde:

— És honnan tudod mindezt, tata? Talán csak nem az én kedvemért bujtad a könyvtárakat?

Grün úr büszkén egyenesítette ki rövid nyakát.

— Micsoda könyvtárakat? Tíz forint és megkapod akármelyik generáció családfáját. Édes Rizácska, én gratulálok magának. Nekem az egész nem felelt meg, miért, miért nem? az most nem tartozik ide, de magából ügyes kis bárónőcske lesz, ki tudja, nem találkoznak-e még ott, a magasabb régiókban össze beregi Grün Heddával is...

Riza kisasszony hevesen vágott közbe:

— Heddára ugyan féltékeny lehetnék, de azt hiszem, Hedda legalább is grófné lesz. Jaj, édes szívem, nagyon jól tudom ám, hogy előbb téged környezett, elmondta ő maga, hogy téged szívesen elvett volna, de oly makacsnak és szenvedélyesnek tart, hogy féltette nyugalma, a melyre fáradt idegzetének nagy szüksége van.

Hedda keményen, hidegen nézte a gyorsan beszélő leányt:

— Talán azt is belefoglalta vőlegényed vallo-
másába, hogy én mennyire epedtem utána?

— Oh dehogy! Sokkal őszintébb. Azt még leg-
jobban szeretem benne, hogy nem csinál komédiát.
Épp annyira modern ember, mint a mennyire
modern leány vagyok én. Ne félj, beismerte, hogy
te holmi romantikus szerelem után is sóvárogsz,
holott ő a házasságot olyan üzletnek tekinti, mely
a férfinak anyagi, a nőnek társadalmi független-
séget biztosít. Én, illetve atyus, megadom neki az
előbbit, ő nekem az utóbbit, sőt többet, mert hét-
ágú briliánt diadémot csináltathatok a hajamba.

— És a szivednek nincs szüksége semmi
egyébre?

Apjának kellemetlen, rekedt nevetése volt a
felelet.

— Szerelem? Nevessen maga is, Rizácska! Ha
meg akarjuk tartani pozíciónkat a keresztény

világban, nem szabad érzelegnünk. Engem nem a tudomány, hanem a tapasztalat tett filozófussá. Magának, Rizácska, igaza van. A szerelem agyrém, mely a házasságnál nem jöhet kombinációba. Tessék ábrándozni a holdvilágnál a házasság előtt, de e társadalmi intézmény reális alapját ne rontsuk meg a szív ostobaságaival. Mihelyt a zsidóság a szívet is belefoglalja számításai körébe, megbukik, tönkre megy, nevetségessé válik s vagyonunk épp úgy préda lesz mások kezében, mint a hogy a magyar birtokosoké azzá lett. Annál inkább, mert belőlünk kiveszett a szív. Mi már szívet talán nem is örököltünk apáinktól, a keresztények addig sanyargatták a szegény zsidók szívet, míg végre az egész faj szívtelenné vált, hála Jehovának, mert aligha ülök egy olyan fényes estély után egy ilyen pompás ebédlőben egy ilyen pazar reggelinél, ha apám szívet is rámhagyja örökségül. Ha valaki közülünk a szívről beszél, agyrémet lát és képzelődik!

Hedda pedig gyorsan dobogó szívére tette kezét. Agyrém-e? Képzelődés-e? Az a fájdalom, az a nehéz, szorongató érzés, az a mélységes ür, az a mérhetetlen hiány? Kitől örökölte, ha van, mikor szülői csak számokban és a lélek nélkül való fényűzésben gyönyörködtek! Vajjon nincs-e igaza apjának és ennek a mosolygó szemű, fiatal leánynak, a ki oly könnyedén dobja oda fiatalságát,

jövendő éveit, a kétes értékű cserébe? Van-e reménye, hogy ebben a körben szíve valaha ki-elégítést talál? Nem volna-e jobb még most, idejében elnyomni, lenyügözni, kiszakítani, eldobni, álmait megsemmisíteni, ábrándjait széjjelszórni? Nem volna-e jobb, szerződést kötni egy férfiúval, ki neki is társadalmi függetlenséget biztosít? Rákönyökölt az asztalra, előre hajolt és két rászégeződő emberi szempárból iparkodott kiolvasni valami igazságot. Oh bizony, igazság volt mindakettőben. Az a ravasz, apró szem igazán hitte, hogy nincs szükség szívre, az a kaczer, élénk szürke szem igazán hirdette, hogy tulajdonosának nincs szíve. «Nem kell!» ismételte az egyik. «Nincs» kaczagott a másik, megtoldva szavakkal is, melyek csengtek-bongtak, mint az egymáshoz ütött finom pezsgős poharak.

— Oh biz' én szeretem Albertet, bácsi, akármit prédikál is a szerelem ellen. Mondjon egyet a lipótvárosi fiatal urak közül, a ki oly elegáns, a kinek mozdulatai oly előkelők, a ki oly finoman tud bókolni, a ki oly diszkrétül leereszkedő s oly egyszerűen méltóságos, és nem bánom, belészerelek? De nincs, oh bácsi és Hedda, nincs! Én lestem és figyeltem az éjjel, még a te Henriked is, oh csókollak, bocsáss meg, koszorús költőnk is ügyetlenül feszengett, mikor hozzá szólt. Ezért

szeretem, ha minden őse rabló volt is, de lovag, s Albert már csak az utóbbi!

— Na, na! és magácskát nem rabolja-e el közülünk?

— Jól teszi. Magam is úgy akarom. És most sietek. A báró megígérte, hogy gondoskodik egy fess tiszteletesről, a ki beoktat a keresztény vallásba.

A bankár arcizmai gúnyosan rángatóztak.

— Persze, eszembe se jutott, hogy ki is kell keresztelkednie. A polgári házasságot az arisztokrácia nem ismeri. Persze katolikus lesz.

— Oh nem! Albert ugyan katolikus, de gyermekora óta nem volt templomban, a papokat gyűlöli és fél, hogy a katolikus vallás érzelgővé tesz. Ezt magam sem óhajtom, tehát tisztelendő helyett tiszteletestől tanúlok. Egyéb különbség Albert szerint úgy sincs.

A bankár nevetett:

— Nagyon jó! Ha egyszer az arisztokrácia is úgy gondolkozik a vallásról, akkor minden téren mi leszünk az urak.

Hedda fáradt hangon kérdé:

— Te talán és ti mindnyájan többet törődtek a vallással?

— Mi? Az egészen más. A mi vallásunk idejét multa; minket a zsidó világnézet tart együvé és nem a vallás. Sőt a keresztény világrend külső

kereteihez kell alkalmazkodnunk, a nélkül azonban, hogy az évszázadokon át titokban, de annál szívósabban fejlődött világnézetéről le kellene mondanunk. Lássuk csak, itt Budapesten például a keresztény világrend keretei közt minden téren zsidó világnézet uralkodik, a nélkül, hogy a keresztények észrevennék...

— Mi lenne, ha észrevennék?

— Nü? Akkor már semmi sem lehet, mert ráütök a jobb zsebemre: Csend! ráütök a balra: Csend! Egy ilyen zsebben ezer ember van és még sok-sok zsebben ugyanannyi és hallgatnak, ha akarjuk és kiabálnak, ha akarjuk. Ma már, édes Rizácska, az olyan esetet kivéve, mint a magáé, nincs értelme a kikeresztelkedésnek. Haszon nem származik belőle, sőt merem állítani, hogy kár annál több. Manapság már büszkén verhetjük a mellünket: zsidó vagyok! És a mi városrészünket éppen nem kerülik el a keresztény uraságok! Nem, még a kegyelmes uraságok sem!

— Szóval: Heddának nem szabad soha kereszténynyé lennie?

A bankár kicsit lehúnyta szemét.

— Oh, az a jövő titka. Romantikából semmi esetre se. Kopár sziklákért, düledező kastélyért semmi esetre se. Erre nézve megvan a magam véleménye.

Hedda nem vette le szemeit atyja arczáról.

— Nekem is megvan a magam véleménye. És ha a romantikán és düledező várkastélyon kívül semmi egyéb nem bánt, nyugodt lehetsz. Olyan értelemben nem vagyok romantikus.

Hirtelen fölállt és szenvedélyes hévvel ragadta meg a Riza kisasszony mindkét kezét:

— Ha jól értem, férjhez mégy egy emberhez, kit alig ismersz. Fiatal szivedet cserébe adod egy szívért, mely már kiégett, hogy gyémánt diadém-mal koronázhassd meg fejedet. Azt hiszed, boldog leszel a magas polczon, melyre nem születted, holott diadémot, czimet, boldogságot, mindent pénzen vásároltál meg. Most nevelsz s kívánom, hogy soha-soha ne sírj. Nem értelek titeket, tehát nem is ítélek el. Úgy lehet, neked van igazad és én tévelygek a homályban. Oh, te boldognak látszol, de én nem! Te sem értenél meg!

Riza kisasszony elkomolyodott, de azért hangjából kiértzett a diadalmaskodó öröm finom rezgése.

— Most már értelek! De igazán nem tehetek róla. Én egy lépést sem tettem utána. Ha tudtam volna, persze az más, de honnan sejthettem, hogy szived már lánggra lobbant, mikor mindenki a poétát gyanította...

Hedda álmélkodva és elképedve hallgatott, még be sem fejezte szavait, már megbánta, hogy bele-

kezdett. Maga sem tudta hogyan és miért, de vérig sértette a hang és a tekintet. A győzelmes vetélytársnő hangja és tekintete volt. Oly gyanú kísérője, mely sokkal nevetségesebb, semhogy komolyan lehetne venni. Szomorúan mosolygott és elbocsátotta a hófehér, finom kezecskét.

— Mondtaní, hogy nem értesz meg! Sem a bárót, sem senki mást senkitől nem irigylek. Szívem épp oly kevésbé lobbant lángra, akár a tied; de nem, nem adom el addig, a míg meg nem tudom, mi rejtőzik benne. Menj csak bátran ama magas várba, kísérje szerencse minden lépésedet és ha bánat ér, talán új hited vigasztalással szolgál.

A merész arczocskán az unatkozás némi nyoma látszott, a bankár jóformán bóbiskolt, bár a társalgásból egyetlen szót sem mulasztott el. Riza kisszorongó fagyosan csókolta meg barátnéját és gúnyosan felelt:

— A magas várakban csak ostoba emberek unhatják magukat, bánata meg csak annak lehet, a kinek szíve van. Nekem, te mondtad, nincs, s valóban, egyéb bánatot nem ismerek, mintha unnom kellene magamat. Ilyen bánatra pedig elég vigasztaló akad a várakban. Adieu, édesem. Félek, hogy te kunyhóról és hű szívről és fekete kenyérről ábrándozol; bácsi, vigyázzon reá, megcsókolhatja a homlokom. Au revoir!

Szelesen, mint jött, elsietett s az öreg Grün csettintett újjával.

— Schneidig leány! Fene asszonyka válik belőle, hanem az apja vén számár! Az a bárócska úgy el fogja úsztatni, mint annak a rendje. A te apád, édes leányom, nemsokára meglátod, egészen más malomban öröl. Olyan tervem van...

Hedda ijedten nézett apjára.

— Terved? Talán velem?

Az öreg bankár egy kaviáros szeletet gyömöszölt a szájába:

— Elvem, hogy a terv addig jó, a míg titokban marad. Benned most nem bízom, mert nagyon szentimentális lettél. Csak annyit mondjál: szeretnél-e falun lakni?

A leány hideg szeme örvendő ragyogott föl:

— Akárhol, csak itt nem.

— De jól gondold meg, nem úgy egy-két hónapra, de hosszú időre. Például egy egész évre.

— Mindig, apám, akár halálomig.

A bankár mosolyogva dörzsölte kezét.

— Addig még se. De látod, apád észrevette, hogy unod a fővárost és apád gondolkozik és talán nemsokára, talán nemsokára egy csókot is fog kapni büszke leányától.

Közel volt hozzá, hogy megkapja. De valami kaján, alattomos ravaszság leselkedett apró szemé-

ben, mely lehűtötte leánya fölpezsdülő vérét és leszegezte karját. Csak szeme égett tovább is és szive dobogott. Mert régi-régi vágy teljesülését látta maga előtt, új, tisztább, üdőbb levegőt érzett és főként és első sorban a szabadulást innen, hol minden és mindenki csak fojtogatta, lenyűgözte, megcsúfolta érzéseit. Fölemelte fejét és nyugodtan nézve apjára, hangjában némi melegséggel mondta:

— Akármilyen a terved, hálás leszek, ha elviszel innen. Ha magamra hagytok ott, talán megtanulak szeretni is.

A bankár szemében most először tükröződött vissza a lélekből jött komoly megdöbbenés. Fölállt és megfogta leánya mindkét kezét:

— Hedvig, néha kételkedem, hogy véremből való vér vagy, pedig az vagy. Én érzem, hogy az. Kiért dolgoztam, fáradtam annyit, kiért aláztam meg magam annyiszor, kinek a számára gyűjtöm halomra a pénzt? Érted, neked! Fiam nincs s minden reménységem benned van. Érted, magadért, mert nekem nincs már várni valóm semmi. És te csak akkor tudnál szeretni, ha magadra hagylak? Akkor is talán? Te leány vagy, mi jogon akarsz okosabb lenni a férfinél, apádnál? Meg fogod látni, hogy apádnak minden lépése javadra szolgál és úgy éljek, hogy boldog leszel, ha apád az utolsó lépést is megtette.

Hedvignek melegség járta át szívét. Csodálkozva, szinte remegve nézte apját; a hang, az arc, a tekintet őszinte volt, szeretettől sugárzott, feléje közeledett, átjárta szívét. Valóban az ő apja ez, a milyennek sohasem látta, a milyennek elképzelte, a hogyan várta, hogy egyszer megjelenik. Megmozdult a szive, arcza kipirult és miközben átkarolta apja nyakát, félig zokogva suttopta:

— Légy jó hozzám, mindig-mindig légy jó és én szeretni foglak!

Egy levél.

Édes jó Heddám! Még most is azt hiszem, hogy álmodtam. Egy levél jött négy hosszú év után attól, kit szivemben négy hosszú év óta gyászolok. Meghalt rám nézve — gondoltam — és én sohasem látom őt többé. És élsz, drága gyermekem, sőt a régi vagy, mert hiszen szeretettel gondolsz rám. Úgy, mint én, most is, bár már szürkül a hajam és gyermekeim idestova megnőnek és elszélednek mellőlem. Hányszor meséltem nekik rólad és ők hogyan ismernek és szeretnek máris. Van két leányom, az egyik tizenhat éves, a másik tizennégy és két eleven fiam, a kik mind nehezen várják azt a percet, a mikor Heddácskát megismerhetik. Szivemben közöttük vagy és közöttük maradsz, hisz

te szerettél egyedül, midőn elhagyott, szegény árva-ként éltem egy rám nézve idegen világban, a te kis szived, a te szép arcod vigasztalt véghetetlen fájdalmamban és fájdalmam önzését a te nemes lelked gondozása oszlatta el. Édes leányom, azt hittem, elfelejtettél. Négy év hosszú idő, olvastam híreket estélyekről, bálokról, melyekben résztvettél és félttem, hogy az élet kábító zaja elhallgattatta azt a hangot végkép, mely régi nevelőnődet hívta vissza emlékezetedbe. Ugy-e, nem nevelőnőd voltam csupán? Barátnőd, testvéred, édes anyád. Szerettek és szomorú, gyászos szívem, melynek a nagy romhalmazból semmi reménysége nem maradt, hozzád tapadt egészen. Hát való igaz, hogy nem változtál meg és elhagyjem, hogy az én tanításom óvta meg lelkedet? Ha igaz, nem az én érdemem, de Azé, a kihez sohasem szüntem meg érted imádkozni.

Irod, hogy édes apád régi kastélyunkat restauráltatja és ti nemsokára, talán hosszabb időre, oda-költöztök. Irod, hogy félelmet és önvádat érzel, hogyan léphess be oda, mint úrnő, a honnan engem kiűztek? Ha rajtad állna, mindent úgy adnál vissza nekem, a mint van és boldog lennél, ha elfogadnám. Tudom, jó gyermekem, rád ismertem és sírtam és sírva olvastam föl leveledet enyéimnek. De te is tudod jól, hogy még tőled sem fogadnék vissza

semmit abból, a mit a fönnálló törvények szerint jogosan veszítettünk el. Öregszeim, már nem haragszom senkire. Férjem és gyermekeim közt boldog vagyok, semmiben sem látok szükségét s bizony mondom, magamért soha nem kívánnám vissza a gazdagságot. Apám nem volt hiba nélkül, hogy elvesztette birtokát s másvalaki nem hiba nélkül szerezte meg ugyanazt. Légy te nyugodt, vonulj be az elhagyott fészekbe, tárd ki az ősi termek rég bezárt ablakait, nézz le a gazdag mezőségre, sétálj az óriás hársak alatt, szívó az üde, éltető levegőt és termékenyüljön meg lelked új gondolatokkal. Mindig szorongó érzés fogott el és sokszor fájt a szívem, ha elképzeltem, ki fogja lakni gyermekotthonomat. Apád hosszú évek során nem törődött vele s féltem, hogy talán gyárrá fogja átalakítani kastélyunkat. Most, lásd, nyugodt vagyok. Ha a sors rendelkezik velünk, jobban nem is rendelkezhetett. Érzem, hogy te meg tudod becsülni mindazt, mit ott találsz és ez elég nekem. De ezernyi emlék zsong körül e pillanatban, látlak téged, a helyet, a hová mégy, a barnult falakat, a falakon a régi képeket s egy-némely dolog eszembe jut és írnom kell neked. A régi szívvel, a régi szeretettel; olvasd is úgy, hogy ne maradjon meddő bizodalmam.

Lépd át tisztelettel a mohos küszöböt. Vess egy pillantást czimerünkre; egy kéz kardot tart az ég

felé. Ne mosolyogj e hiúságon, csak emlékeztetni akarlak, hogy évszázadokon át s évszázadok előtt karddal kezükben küzdöttek őseim a földért, a melyen járni fogsz és szilárdan állott a kuria, a míg e kard az ég felé mutatott. Talán gúnyos megjegyzéseket fogsz hallani azokról, kik lenn, a kriptában alusznak örök álmukat, de én mondom neked, ha a hosszú sor emberöltőn át vétkeztek is egyesek, sokak becsületes élete és nemes halála tisztított le minden foltot a czimerről. Úgy tekintsd a vén kastélyt s a kormos falakat, mint egy roskatag, ősz embert, kinek ránczos arczán már csak a tisztességes munkában töltött évek nyomait látod és eszedbe se jut, hogy neki is lehettek gyarlóságai és vétkei, melyek nélkül senki sem él e világon. Ha van beleszólásod a restaurálásba, vigyázz, hogy le ne törüljék az idő zománczát, hogy új cziczomát ne aggassanak a tisztos falakra; mert nincs rútabb és időtlenebb a kendőzött vén asszonynál s az ódon épület ne legyen soha hozzá hasonló.

Új otthonodban új néppel fogsz megismerkedni. Munkás, becsületes, józan erkölcsű néppel. Dolgozik a földért, mely mindennapi kenyeret ad neki és szereti a földet, melyért dolgozik. Szereti. Valóságos, hűséges, őszinte ragaszkodással, nem úgy, mint a fősvény pénzét, nem úgy, mint a bankár részvényeit, hanem mint a gyermek szülő anyját. A föld

szeretete teszi nemessé lelkét, egyszerűvé, tisztává erkölcsét, életét adja érte, ha kell, minden áldozatra kész azért, ki őt földje birtokában védelmezi, de egész erejével gyűlöli azt, ki földecskáját el akarja tőle ragadni. Mert éppen egyszerűsége okozza, hogy alkudni nem tud. Szeret vagy gyűlöl. Szegény, de szegénységében önérzetes. Ott fogod őt látni a mezőkön, napestig Isten forró napja alatt zugolódás nélkül dolgozni és ha este vidám éneket hallasz ablakodból, a nép az, mely hazatér, hogy fáradt fejét becsületes, békés nyugalomra hajtsa. Légy jó irántuk, édes leányom. Egyetlen nyájas szóval megnyered szívüket s ki tudja, nem lesz-e szükséged ez egyszerű szívek igaz szeretetére. A vár, melybe költözöl, családunk kezében sohasem volt előttük más, mint menedék és védelem, segélyosztó a szükség idején, biztos fedél, ha ellenség fenyegette a vidéket s jó barát minden időben. S a nép, mely ezer éven át aratta a termést, szántott, vetett s ha kellett, harczolt a véráztatta földön, a nép mindig tisztelettel és szeretettel nézett föl a méltóságos falakra, melyek védő árnyékában húzódtak meg kunyhói.

Óvd meg e szép viszonyt; próbáld megismerni lelküket s légy pártfogójuk, ha valaki, akárki ellenük törne.

Sétáid közben itt-ott az utak mentén, saját földe-

teken is, feszületet fogsz látni. Oh, Istenem, neked, nektek idegen jelvény az és rettegvé félek, ha netán 'édes apád ledöntésüket határozná el. Nézd meg a keresztre feszített fájdalmas arczát; ő hozta a szeretetet a világra s szereteteért meg kellett halnia. Ő a szegények vigasztalója, az elnyomottak védelmezője, kiomlott véréből ezernyi-ezer áldás fakadott s új, ismeretlen erények születtek a gőgös, a gyülölködő, a boszúálló emberiség lelkében. Meg fogod látni, mint veszik le ifjak és öregek előtte kalapjukat, mint vetnek keresztet magukra a nők és ha arczokon, szemükben észreveszed az áhítatot, jusson eszedbe, hogy verejtékes munkájuk közt az élet sok és nagy igazságtalanságával szemben a Megfeszített példája teszi tűrökké és szelidekké őket, tőle várják jutalmukat a másvilágon s e jutalom reményében maradnak becsületesek e földön. Maradjon ott számukra hitük szent jelvénye, hogy az új földesúrban ne láthassák Istenük, földjük s önmaguk ellenségét. Te megértesz engem és én nem fogok csalódni.

A kert egy félreeső részén, két magas nyirfa között, fehér márványemléket találsz. A mögötte levő dombot talán rég benőtte a gyom. Oh, keresd föl néha, vedd gondjaidba e helyet. Édes anyám pihen ott. Ha hallottál tőlem valami jót, a mi hozzátapadt lelkedhez, tőle hallottad; ha szerettél engem, őt szeretted; ha vágyódsz én utánam, utána vágyódsz

Mert minden jó és nemes, mi bennem él, tőle származott. Szerető szive szeretettel termékenyíté meg szívemet, ő tanított imádkozni, tűrni és igen — ő tanított megbocsátani is. Sokat szenvedett, míg élt, de azokat is szerette, kiktől csak szenvedés volt osztályrésze. Szelid, fehér arcza előttem lebeg, nyájas kék szeme rám tekint, áldott keze homlokomon nyugszik. Ő vezeti tollamat és valami földöntúli nyugalom száll meg, a míg írok. Valamit érzek, drága gyermekem, mintha új alakban jelennél meg, boldogság ragyog és béke vonásaidon. Imádkozom, hogy úgy is lássalak viszont. Sokat remélek számodra a jövőtől, sejtem a rád váró küzdelmeket, de ismerve lelked erejét, nem, nem féltelek. Lehet, hogy látjuk egymást nemsokára. Van egy régi, féltve rejtegetett vágyam s talán megadja érnem a jó Isten, hogy teljesül. Az én édes uram nem szól, de sokszor észreveszem, hogy valamit tervel s úgy érzem, azt, a mi után szívem epedve vágyik. Ha teljesül, édes leányom, nem leszünk távol egymástól.

Bevégzem levelem. Hosszú, úgy-e, de hosszú hallgatás megtörése. Az enyéim mind szíves szeretettel üdvözlölnék és én boldogan csókolom meg innen, a messzeségből, fehér homlokodat.

Márta.

Hedvig kisasszony ott érezte a távolból küldött csókot fehér homlokán. Egész testét édes, boldog

izgalom remegteté meg és a sűrűn teleirt papirlapot megnedvesítették forró könyei. Mintha súlyos, hideg kéreg szakadt volna le szívéről, mintha a szeretet, mely a sorokból kiáradt, olvasztotta volna le róla. Újra és újra átolvasta a levelet s minden sor nyomán új gondolatok árja szakadt föl lelkéből. Ez, valóban ez a szeretet. Ez az édes anya hangja, ez a barátnő szíve, ez az az érzés, a mi után sóvárgott és a mit saját világában soha, sehol nem talált. Eddig úgy vette apja tervét, mint szabadulást a fővárosból, melynekléha életmódja untatta és undorral töltötte el. Falun fog lakni és úgy élhet, a hogyan akar. A csend után vágyódott csupán, valahogyan úgy képzelte az egészet, hogy egy homályos, hűvös szobában fog üldögeálni napközben és hajnalban és este künn sétál a szabad ég alatt egyedül, mindig csak egyedül. Talán a változatosság izgatta, talán más, maga sem tudta egészen, de jövő életmódjában semmi célt, semmi tervet nem tűzött maga elé. Pihenni, megnyugodni, tiszta levegőt szívni, ennyi volt az egész. A poéta nem sokáig háborgatta. Becsületes, magasröptű lelket kezdett szeretni, de a magasban szárnyaló lélek nem sas volt, hanem denevér. Megcsalta a szeme, de megpillantva a denevért odujában, nem szerethette többé. A szíve sajgott, de büszkesége volt megsebezve és az önmagában való csalódás fájt. Vége. Ez a levél egy pillanatra vissza-

varázsolta gyermekkorába s visszaadta gyermekora hitét, bizodalját és szeretetét. Boldog volt, míg olvasott és boldog, mikor a levéllel kezében gondolkozott értelmén. Új mező terült föl előtte, új, eddig ismeretlen világ és csaknem rettegve gondolt az időre, a mikor átlépi küszöbét. Magára lesz hagyatva ott is, nem néz-e majd rá ellenséges szemmel a nép, melyet mégis csak apja fosztott meg régi urától, nem lesz-e ránézve idegen ott minden : a föld, a kastély, az erdő, a mező, az a sírdomb és azok a keresztfák az utak mentén ? Egyszerre úgy képzelte, hogy a levél vigasztalás helyett ismeretlen kötelességek súlyos terhét hozta el neki, hadüzenetet ismeretlen ellenségtől, sőt hadüzenetet önmagától. Szívében szeretettel indul a nagy útnak, engedelmeskedni akar neki, hallgatni szavára, jó lesz mindenkire és tiszteletben tartja a régi emlékeket, de ki hisz neki, ha ellenséges zászló alatt közeleg ? Holott nincs módjában eldobni a zászlót és nem hangoztathatja fõszóval : Nem vagyok apám leánya !

És mégis megnyugodott. Volt valami fenséges erő az utolsó sorokban, mely átáradt reá, melyre újra és újra visszatért : «Valamit érzek, drága gyermekem, mintha új alakban jelennél meg, boldogság ragyog és béke vonásaidon». Igen, valaminek történni kell, csak kiszabaduljon végre-valahára innen. Megcsókolta a levelet és elzárta a többi közé. Alig

törülte le könyeit, szobaleánya lépett be s egy kis levélkét nyújtott át.

— A nagyságos úr küldi — mondta — ott várja a nagy szalonban a kisasszonyt, egy másik úr társaságában.

Látszott rajta, hogy ama másik úrról többet is szeretett volna mondani, de Hedda egyetlen tekintetével elhallgattatta.

— Jól van, elmehet.

— De nem lesz rám szüksége a kisasszonynak az öltözködésnél?

— Mondtam, hogy nem. Ha szükségem lesz, csengetek.

A szobaleány eltávozott, Hedvig meg csodálkozva bontotta föl a levelet. Rövid pár sor volt az egész: «Édes leányom! Jöjj be véletlenül a nagy szalonba. Valakinek be foglak mutatni. Ne csinálj semmi ceremóniát. Viseld magad úgy, a mint szoktad. Légy csak büszke és komoly, nem bánom. Apád nem akar semmit többé ráderőszakolni. Ne feledd, hogy legjobban áll neked az egyszerű ruha. Siess!»

Hedda keserűen nevetett. Jól ismerte apját és ha most egyszerűnek, büszkének és komolynak kell lennie, bizonyosan nem ok nélkül kívánja. Kedve támadt ellenkezni és már valami pompázó, excen-trikus toalett-re gondolt, midőn hirtelen hű barát-

nője levele jutott eszébe. Nem szabad ellenségévé tennie most apját, hátráltatná terveit és utóvégre vele akarata ellenére semmitsem tehet. Úgy maradt tehát, egyszerű szabású, testhez simuló sötétkék ruhájában s egy öntudatlan pillantást vetve a tükörbe, megindult a szalon felé. Már az ebédlőben hallotta apja hangját. Hizelgő, alázatos és mégis kevély volt, olyan, a minőt a pénzarisztokraták szoktak használni a születésarisztokratával szemben. A másik hang szinte gyermekesen vékony volt és gyermekesen lágy és őszinte is. Hedda egy percze megállt az ajtó előtt. Nem hallgatózni akart, de valami titkos erő állította meg.

— Méltóságod bámulatba ejt. Ily fiatal kor és ennyi tudás! Magasztos tervei nagy hatással vannak reám. Fiam nincs és ha vagyonom egy részével használhatok a nemes célnak, örömmel teszem.

— Nagyon örülök, Grün úr — felelt a másik — a szomszédság révén úgy is kerestem volna az alkalmat, hogy önnel megismerkedjem, de ön megelőzött és ezzel engem igen lekötelezett.

— Megvalloim — felelt Grün — szorgalmas olvasója vagyok a nemzetgazdasági munkáknak. A gróf úr cikke fölhevítet. Ez az, mondtam magamban, a mit én keresek. Ez aztán egy cél, a miért érdemes áldozni. Rólam, rideg üzletember lévén, azt hiszik, nem törődöm a néppel. Nos, az üzlet-

ember meghal s a mint gondoskodott a bankár hivatalnokairól, úgy akar a földbirtokos gondoskodni népéről.

Hedda előre belesápadt a hallgatásba. Ő jól tudta, hogy ott benn ismét a hazugság kelt életre, de mi lappang mögötte? Miért van szükség e hizelgésre, természetének e szokatlan palástolására? Érezte, hogy lassan-lassan szégyenpírban kezd égni arcza és a gyermekes hang, mely a bankár szavaira felelt, éppen nem volt alkalmas e szégyenpír palástolására.

— Lássa, Grün úr — mondta és sajtóságos lelkesedés rezgett szavában — jólesik önt hallanom. Sokat utaztam és tanultam s nincs bennem előítélet. Fiatal vagyok talán, de hiszem, hogy akaratom legyőzi fiatalságomat. Meggyőződéseim, hogy önök azért nem alkalmazkodnak hozzánk, mert minden közeledésük ökölbefeszorított kézbe ütközik. Az önök praktikus érzéke és a mi szívósságunk együtt e hazát a legboldogabb és leggazdagabb országgá tenné. Szembe merek szállani rangtársaimmal és kész vagyok szövetkezni önnel és az egész világ előtt megszorítani kezét.

A gyermekes hang naiv lelkesedése aggodalommal töltötte el a Hedda szívét. Gyorsan elhatározta magát és belépett. Hirtelen nyitotta ki az ajtót és megállt a küszöbnél. Az ablakon át beáradó napfény körülragyogta fenséges termetét és visszaverő-

dött sötét szeméből. Fiatal, alig 24 éves férfi állt a bankár előtt. Valószínűleg a beszéd hevében kelt föl helyéből és kezét még nem húzta vissza az öreg Grünéből. A zajra, mit a leány belépése okozott, az ajtó felé fordult. Hedda jól láthatta arcát: nőiesen finom, hosszúkás, gyengéd fehérbőrű arcz volt, mely abban a pillanatban vérvörössé lett. Puha, szőke haját kétfelé választva viselte s szürke ruházatának egyszerű eleganciája azonnal elárulta a jóízű embert. Magas, vékony termete kissé előrehajlott, mint a hirtelen nőtt férfiaké általában s egész megjelenése gyermekesen naiv őszinteséget sugárzott. Hedda érezte a hatást, melyet a vendégre gyakorolt és nem lett volna leány, ha nem hizelgett volna hiúságának az az önkénytelen csodálat, mely a világoskék szemben fölragyogott s mely a finom arczbőrt bíborpirosra festette. De azt is észrevette, mily alattomos pillantással leselkedik apja, mint dörzsölte össze kezét titokban, mint várt szótlanul egy darabig, hogy a csend első találkozásuk hatását növelje. Menekülni akart, valami belső hang távozásra készítette, de apja észrevette mozdulatát és megakadályozta:

— Gróf úr, engedje bemutatnom egyetlen leányomat. Hedda, lép bátran közelebb. A gróf úr szomszédunk lesz Nyirfalván, még pedig jó szomszédunk.

Hedda hát előrelépett. A gróf is. Bár járatos volt

a szalonokban, most zavartan, ügyetlenül hajtotta meg magát és alig érthető hangon ejtette ki nevét:

— Gróf Andrásfalvy Jenő vagyok. Birtokunk valóban szomszédos s bevallom, különös érdekeim vannak, hogy a szomszédság révén bensőbbé és gyakoribbá váljék érintkezésünk.

Hedvig csodálkozva nézte a fiatal grófot. Most, hogy szemközt állott vele, jól megfigyelhette arcát. Bár szinte gyermekesen fiatalos volt alig serkedző bajuszkájával, valami koraérett komolyság látszott az arisztokratikus, finom vonásokon. Az áll és ajak határozottságra mutatott, melyet azonban nagyon gyengített tekintetének őszinte szelidsége. Üdének, tisztának látszott, mint egy tizenhatéves leány és gondolkodónak, mint egy meglett férfi. Hedvig maga sem tudta, hogyan történt, de vonzódást és sajnálkozó részvétet érzett iránta egyszerre. Mintha kis gyermek állana előtte, ki gondtalan merészségében nyaktörő útra vállalkozik. Mikor kezét nyujtá és mikor a hosszúkás, vékony ujjak gyengéd szorítását érezte, komolyan nézett a grófra és nyájas, meleg hangon felelt:

— Megszoktam ugyan, gróf úr, hogy a mi körünkbeliek ismeretségét csak érdekből keresik, de őszintén meg vagyok győződve arról is, hogy a gróf urat csak nemes érdek vezette hozzánk.

A gróf mohó figyelemmel fogta föl a lányan

csengő, komoly hang értelmét, már-már visszanyerte nyugalnát, de a sötét pír visszfénye még ott lebegett arcán. A bankár elégedetten bólongatott és sietett közbevágni:

— Önzetlen érdek, édes leányom! Önzetlen érdek a mai világban! A gróf úrban a szellem arisztokracziája...

A fiatal ember egyetlen, egyszerű kézmozdulattal, melynek nemes méltósága lebilincselte a leányt, elhallgattatta a bankárt.

— A kegyed édes apja, kisasszony — mondta nyugodt hangon, melyen már nyoma sem volt az előbbi zavarnak — nagyon is fölbecsüli azt, ha valaki kötelességét teljesíti. Pedig ha ilyenért dicsérnek, szégyenlem magam, mert azt jelenti, hogy eddig semmit sem tettem.

— Nálunk — felelt mosolyogva a leány — mindenki csak maga iránt való kötelességét teljesíti, a gróf úr bizonyosan mások érdekében terjeszti ki tevékenységét s ez ragadta el apámat.

— Ez, igen, ez, — sietett megjegyezni a bankár, miközben ravasz szeme fürkészve vizsgálta a fiatalok arcát. — Leányom és én éppen ezt az önzést utáltuk meg, mely, bevallom őszinten, a mi fajtánk legnagyobb hibája. Sőt nem tagadom, magam is sokáig úsztam az árral, szerettem a pénzt a pénzért és rakásra halmoztam, a nélkül, hogy a köz valami

hasznát látta volna. De leányom, kinek első nevelő-nője, — előkelő, keresztény nemes család sarja, tisztább, önzetlenebb elveket csepegtetett szívébe, leányom fölvilágosított arról, hogy mi a gazdag ember kötelessége. Úgy éljek, igaz, sokat pörlekedtünk együtt és nehezen jutottunk egyetértésre és lássa, gróf úr, nem hizelgek magamnak, véretem nehezen tagadtam meg, de leányom személyében és szívével végre is saját vérem győzött le.

Az utolsó mondásával rendkívül megelégedve, leste a hatást. A fiatal gróf helyeslőleg rázta fejét, leánya arczáról azonban nehezen rejthető gúnyos kételkedést olvasott le. Sietett fölhasználni a szavai nyomán támadt csendet és rámutatott Heddára:

— Nézze, gróf úr! Leányom most sem hisz nekem. Tervünkről eddig nem szóltam neki, meglepetésnek tartogattam, de mondja meg méltóságod és győzze meg leányomat, hogy, — ha későn is, de fölébredt apjában az idealizmus. Én, engedelmeivel, dolgozó-szobámba megyek pár perczre, hogy néhány okmányt kikeressek. Tehát a viszontlátásra...

Megszorította a gróf kezét, Heddát homlokon csókolta és kisietett a szobából. Először esett meg Heddával, hogy nem tudta, mihez kezdjen. Szemben állt egy fiatal emberrel ama másik világból, egy született arisztokratával, kinek szeme a szív és lélek nemességének is hű tükre. Nem azon kétes exisz-

tencziájú mágnások egyikével, kik elég sűrűn megfordultak apja termeiben, szerencsét hajhászva vagy bonyolult hitelügyleteiket apja üzleti eszére és kasz-szájára bízva, hanem egy igazival, kinek egész megjelenése gazdagságot és előkelőséget árul el. Némi zavart érzett az első pillanatban, a gróf szeme csodálattal függött arczán és ha tekintetük találkozott, elpirult és elfordította fejét.

— Foglaljon helyet, gróf úr — mondta később. — Megvallom, nem tudok egyébre gondolni, mint hogy ön azon vidékről jött, a hol már rég tartózkodom lelkemben és vágyaimmal.

A gróf leült s egy könyvben lapozgatva felelt a leánynak:

— Csodálom, hogy a kisasszony megúnta a fővárost.

— Soha sem is szerettem. Sem a házakat, sem az embereket, sem a levegőt; nem nevetséges, ha egy gazdagnak született leány azt mondja, hogy vágyódik az egyszerűség után?

Majd lassú hangon, de a gróf arczára nézve, tette hozzá:

— Egy zsidóleány!

A gróf ingerülten intett kezével.

— Kérem! Önök önmaguk iránt is előítéletesek. Én nem ismerem az ilyen különbségeket. Egy zsidóleány éppúgy vágyódhatik az egyszerűség, mint

egy keresztény a fényűzés után. Éppúgy lehet romlott vagy jó, nemes vagy aljas, büszke vagy alázatos, őszinte vagy ravasz, mint akármelyik keresztény. Önre nézek és kiolvasom szeméből, hogy jó, nemes, büszke és őszinte, és boldog vagyok, hogy ezt mondhatom, mert sok küzdelmem diadalát értem el.

— Félek, hogy gróf úr nagyon is bizik saját szemében és a mások szavában. Pedig a magunk szeme éppoly gyakran csal meg, mint felebarátaink szava. A világért sem akarom azt mondani, hogy bennem is csalódní fog, éppoly kevésbé, minthogy nem fog. Mert nem ismerem magamat sem és legjobban azoktól félek, a kik azt hiszik, hogy ismernek.

— Tehát tőlem is fél?

A kérdés közömbösen volt odavetve, de komoly, kíváncsi tekintet kísérte.

— Öntől? Nem. Önt féltem inkább, gróf. Bocsásson meg, nagyon fiatalnak látszik...

A gróf mélyen elpirulva felelt:

— Csak látszom, kisasszony. De árván nőttem föl s gyámom, szerencsémre, egészen nevelőmre bízott. Nevelőm becsületes, lelkes, nemesszívű férfiú volt, egy kicsit filozófus, a ki korán megismertetett a rám váró nagy föladatokkal. Tudom, hogy vagyonomat nem teher nélkül kaptam őseimtől. Adósság nincs rajta, de erkölcsi teher igen, a mit kötelességem kiegyenlíteni. Néhány száz szegény család, vért

izzadó, fekete kenyéren tengődő nép. Nem mehetek harczba értük, mint őseim, de fölfogadtam, hogy letörlöm verejtéküket. Fiatalnak látszom, de sokat láttam és tanultam; az út, melyre lépnem kell, talán göröngyös, de egyenes; a munka, mely reám vár, talán nehéz, de becsületes és férfiúhoz méltó. Semmi előítélet nem korlátoz, bárkivel szövetkezem, ki kész mellém állani és az ön atyja, kisasszony, az első volt, ki jelentkezett. Nem tudom, ön hozzánk szegődik-e? Úgy látom szeméből, hogy igen. Ha igen, nem csalódtam és ismerem önt.

Folyékonyan, fokozódó lelkesedéssel beszélt, az utolsó szavaknál gyöngéd melegség sugárzott szeméből. Hedda maga is elpirult e fiatalos hévtől ragyogó tekintet hatása alatt, de az a különös, szánakozó részvét nem csökkent szívében.

— Igen, gróf úr, *ön*höz szegődöm és melléje állok — mondta halkán, de az egyesszámot önkéntelenül is erősebben hangsúlyozva — én is árván nőttem föl, atyámat üzlete nagyon is elválasztotta tőlem, én is első nevelőnőmtől tanultam s eddig nem volt módomban úgy cselekedni, a hogyan szivem parancsolta. Nos, itt a kezem, de jegyezze meg, hogy némileg önálló szerepet óhajtok vinni a hármasszövetségben.

Kezet fogtak. Hedda érezte a gróf kezének remegését és félt. Még azt sem tudta, mire szövetkezik,

ösztönszerűleg állott a grófhöz, mintha érezte volna, hogy valamikor reászorul a segítségre. De gyakori pirulása, a kék szemből kiáradó rajongó csodálat visszatartotta attól, hogy rokonszenvének melegebb, bensőbb kifejezést adjon. A gróf talán észrevett valamit, mert hirtelen elkomolyodva, csendes, szomorú hangon válaszolt:

— Köszönöm, kisasszony. Nekem, ki csaknem egyedül állok a világban, nagy szükségem van olyan lélekre, a mely megért. Egyet kérek. Ha lejönnek a faluba, úgy-e nem lesz alkalmatlan látogatása egy embernek, a ki sokat és nagyot akar, de a kinek biztatásra, lelkesítésre van szüksége, hogy el ne csüggedjen.

A leány nagy, sötét szeme barátságosan pihent a fehér arczon.

— Jöjjön, gróf úr! Ha megelégszik társaságunkkal, mi büszkék leszünk az önére.

— Büszkék? Ha a grófot akarja fogadni, akkor...

— Valaki talán büszke lesz a grófra, de valaki nagyon-nagyon fog örülni a jó barátinak.

Mindjárt meg is bánta a bizalmas, nyájas, meleg hangot, melyen szavait kiejtette. A gróf lehajolt és megcsókolta kezét. A forró ajak érintése fölizgatta és arczába kergette a vért. Nem mintha visszhangot vert volna szívébe az érzés, mely a gróf mozdulatát irányította, hanem mert úgy rémlett előtte, mintha

e csók jövődő, nehéz bonyodalmak előpostája lett volna. Az ajtó észrevétlenül kinyílt s a bankár már tanuja volt e jelenetnek. És ha Hedda látja ez arcot, melynek minden ránczából ravaszság leselkedett s a szürke szemet, melyben elégült öröm pislogott, talán azonnal föláll s otthagyja a helyet, melyen ül s eltávozik közülök, hogy soha többé vissza ne térjen. De nem látott semmit. Merev, gögös akart lenni, de már nem tudott. Gyengéden kiszabadította kezét és csak annyit mondott:

— A jó barát mindjárt jó tanácscsal kezdi szereplését: ne előlegezzen sem bizalmat, sem barátságot.

— Nem, nem előlegezek, csak hálásan fogadom azt, a mit kapok — felelt a gróf és Heddának már nem volt ideje válaszolni, mert a bankár, nagy zajjal csapva be az ajtót, előre jött. Hóna alatt egész csomó iratot czipelt és letéve az asztalra, közömbös hangon jegyezte meg:

— Ime, a birtokomra vonatkozó tervezetek és egyéb okmányok. Ha a gróf úr kívánja, akár mindjárt át is nézhetjük az egészet. A térkép a határos birtoktesteket is magában foglalja, a szóban forgó csatorna irányát tehát úgy hozzávetőleg megállapíthatnók.

— Nem, ma nem — szólt izgatottan a gróf — előbb mérnökömmel tudatom a bankár úr beleegyezését s ő készíti el a részletes terveket. Termé-

szetesen neki először a helyszínére kell utazni s nagyon hálás volnék, ha erre vonatkozó engedélyét minél hamarább írásban megkaphatnám.

A bankár gyors, éles pillantást vetett leányára és szándékosan lassú, meggondolt hangon felelt:

— Igen fogok örülni, ha a mérnök urat személyesen kalauzolhatom birtokunkon. Semmi sem köt jelenleg a fővároshoz és úgy gondolom, leányom sem fog haragudni, ha már a jövő héten leutazunk.

Hedda fölugrott és örömtől csillogó szemmel nézett apjára. Régi vágyának e gyors, váratlan teljesülése szinte elkábította. Még csak most fakadozott a tavasz pompája a természetben és a főváros lucskos, ködös tavasza helyett a vidék üde poézisét fogja élvezni. Mindenről megfeledkezve ölelte át atyját és hálás szívvel csókolta meg homlokát:

— Menjünk! Akár mindjárt, nem bánom! Ah, gróf úr, ha tudná, mint vágyódom oda, a hol kevés az ember!

— Én is, én is vágyódom — mondta sajátos hangsúlyozással a gróf, mely nem kerülte el a bankár figyelmét — én már holnap haza megyek és Grün úr, ön mindjobban meggyőz arról, hogy szövetségünk tartós és jósikerű lesz. Kisasszony, ne feledje ígéretét. Viszont fogjuk egymást látni.

A bankár kikisért. Heddától mély meghajlással vett búcsút. Tekintetük találkozott, mindkettőé

ragyogó volt és arcuk boldog pírban égett. Grün észrevette ezt s az ő arcza is ragyogott. Valaki azt gondolhatta volna, hogy három boldog ember bucsúzik egymástól és hogy boldogságuk egyazon forrásból fakadt. Holott mindhárom szívében más-más érzés ujjongott: az egyik régi vágyának teljesülését látta, a másik az első pirulását fejlődő érzése javára magyarázta s a harmadik a két szempár tündöklő csillogásából önző tervei diadalát olvasta ki. A gróf elment, mégegyszer visszanézve az ajtóból. Hedda megragadta apja kezét és szenvedélyes hévvel kérdezte:

— Tehát igaz? Már a jövő héten?

— Igaz, igaz, gyermekem — ismételte a bankár édeskésen — meglátod, minő igazi nemes vér a gróf úr! Tiszta, mint a kristály és ártatlan, mint a gyermek!

Heddát ismét elfogta a szorongó aggodalom és fojtott hangon kérdezte:

— Úgy-e, őt nem fogod... nem fogod tönkretenni?

A bankár vastag ajka széles mosolyra húzódott szét és láttatta nagy, sárga fogait.

— Nem, kis leányom, nem fogom. Hallottad, hogy megváltottam. Földesúr akarok lenni, népemnek atyja.

Volt valami e széles mosolyban, az apró szem

gyors hunyorgatásában, a mi csak fokozta Hedda félelmét. A régi aczélos nyugalom tért vissza vonásaira és merőn szemközt nézve apjával, komoly határozottsággal mondta:

— Azért, mert őt én, én nem engedem tönkretenni. Vigyázni fogok.

A bankár most már hangosan fölkaczagott és húsos kezét dörzsölgetve, felelt:

— Úgy, úgy! Nem bánom! Vigyázz reá és reám! Meg fogod látni, hogy apád nem közönséges ember és a gróf is és te is szeretni fogjátok. Úgy éljek, hogy igaz!

Gróf Ádrásfalvy jegyzeteiből.

Kiszakított lapok.

1900 május.

Nagykorúvá lettem. Ura őseim ötvenezer holdas birtokának és magam sem tudom, mennyi készpénznek. Gazdagság, hatalom, fény és pompa jutott osztályrészemül, nem küzdöttem érte, arcom nem verejtékezett, kezem, lábam nem fáradt. Születtem: ennyi az egész. Kényem-kedvem szerint élhetek, ember e földön tőlem semmit nem követelhet s társaságom sem egyebet, minthogy rangomhoz méltóan éljek. Méltóan? Mit értenek ők ezen? Hogy megjelenjek a klubban, a kaszinóban, a lóversenyeken, adjak estélyeket, esetleg vásároljak egy

mandátumot. Ok is így tesznek és ez oly természetesnek látszik, hogy senki sem vetheti szemükre. A haza békében él és úgylátszik, nem követel áldozatot fiaitól. De vajjon nem követel-e? Vajjon a jó kertész derült időben elhanyagolja-e virágait? Ime, látom körülöttem kortársaimat, úgy úsznak keresztül az életen, mintha az élet nem volna egyéb langyos, kellemes víznél, melynek érintése édes enyhülést ad és bűvös hullámaival ellankasztja a fölizgatott idegeket. Messze elkerülik a vihart, az élet küzdelmét kastélyuk fényes, biztos termeiből nézik és mosolyognak a szegény emberek keserves tusáján. Én is itt ülök, érezve fiatalságom gyengeségét, de akaratom szilárdságát is. Ezernyi kétség gyötör a föladatak sokfélesége szerint, melyet magam előtt látok. Melyikhez fogjak először? Béke van, de én úgy látom, sok sebből vérzik nemzetem, vagy inkább fonnyad, hervad, aszik. Szomszédomban idegen kézre jutott egy nagy nemesi birtok, a család, mely annyi dicsőséget szerzett nevének, elpusztult. Lenn a faluban, ezen a gazdag, termékeny földön, komorak a férfiak, sápadtak a nők és a gyermekek rongyos ruhában, elhanyagolva játszanak az utca sarában. A nemesség bomladozóban, a helyét elfoglaló zsidóság nem simul a magyarsághoz s nem ismeri föl nemzeti föladatát. Hol itt az igazság? Hol van a nehéz kérdés megoldása? Óseim ötszáz

év előtt Németországból vándoroltak be, de ki merné állítani, hogy nem lettek már a második generációban magyarok? És hány arisztokrata és nemes család vette eredetét külföldről, családalapító ősünk legnagyobb része német, olasz, francia vagy szláv származású, de a nemzedék maga hosszabb-rövidebb idő múlva magyarrá lett, a magyar hazáért dolgozott vagy ontotta véré. A zsidóság ezer esztendeje van itt s ma is jórészt idegen, német. Eszes, szivós, élelmes, találékony faj, de összehalmozott pénzének csak igen csekély része jut a közcélokra. Miért? Vajjon a fajban van-e hiba, mely nem tud, vagy a vallásban, mely nem akar asszimilálódni? Vagy mi vagyunk talán okai, kik nem engedjük, hogy hozzánk közeledjék? Ez az a kérdés, mely izgat s melynek megoldására egész életemet szívesen szentelném. Tudom, hogy elhatározásom egész fergeteget zúdítana fejemre. Látom a nevető, a gúnyos, a gyűlölködő arczokat. Hallom a kárörvendő kaczajt, ha belebuknám vállalkozásomba, de minden eszme diadala küzdelembé került s ki érte síkra száll, még a bukás gondolatától se riadhat vissza.

Junius 15.

Ma régi nevelőm látogatott meg. Mily boldogság, mily gyönyörűség vele lennem. Ha ránézek eszes arczára, ha hallom mélycsengésű hangját, ha lelkes szemébe tekintek, gyermekkorom naiv lelke-

sedése ragad magával. Az ő magasszárnyalású lelke emelt föl engem is a magasba s az ő szemével látom én is a lenn tülekedő világot. Kicsinyes, önző érdekek ütköznek össze kicsinyes, önző fegyverekkel! Csupa pislogó mécses, sehol egy messzire világító fáklya. Sötétség mindenütt, az emberek csak botorkálnak a mécsesük okozta gyöngye világítás nyomán; alig láthatják egymás arczát, mindenki saját lépésére vigyáz és nem lát túl ama szűk körön, melyet mécsese önző világítása von körülötte. Ha valaki egyszerre fáklyát ragadna kezébe, hogy halványulnának el a mécsesek, hogyan dobnák el az emberek kezükből s hogyan csoportosulnának a fáklyavivő körül! Oh, ha kezemben e mindent bevilágító szövétnekkel én mehetnék elől, ha fényénél rámutatnék a messze célra, melyért érdemes élni, dolgozni, összetartani, a mécseseket eldobni, az önzést levetkőzni, melynek birtokában a küzdőket a tiszta lélek nyugalma, a szegény emberek áldása s a haza örök hálája jutalmazza: oh, ha én lehetnék! De hol és mikor kezdjem? Ki áll mellém? Ha meglátják az emberek célomat: nem futnak-e szét? Nem rejtőznek-e el a sötétségben, sőt nem dobnak-e rám követ? Mindegy! Leirom beszélgetésünk egy részét, maradjon itt, ha emlékezetemből kiszállna; erősítsen, ha gyengülnék s tartson vissza a hátrálástól!

— A magyar nemzetnek, ha hegemoniáját fönn akarja tartani, két kérdést kell megoldania : a szemita és a szocziális kérdést. Akármelyik méltó tér hozzád, édes öcsém s akármelyiket választod életcélul, mindig büszkeséggel és szeretettel tekintek rád és egész szívemmel állok melléd. Hallottad tőlem, hogy vagyonodat nem ingyen kaptad. A véres harczok ideje elmúlt, de ha őseid kivették részüket a harczból, neked is ki kell venned részedet a békés munkából. Minden nap, melyet munka nélkül töltesz, megrablása a nemzet bizalmának. Miért kapták őseid e földet? Hogy megvédelmezzék! Miért van most is kezetekben? Hogy munkátokat a változott idők változott körülményeihez alkalmazzátok. Én már öreg vagyok. Talán nagyon is higgadt az elmém, talán sok dolgot kicsinyesnek tartok, a mi a jelenben fontos és kényes. Azt mondják: ma mindenki antiszemita és talán úgy is van. De miért legyünk ellenségei egy köztünk élő népfajnak, mely akármilyen uton, de óriási pénztömeghez és földbirtokhoz jutott? Mire való az a nagy elzárkózás? Úgy látom néha, hogy arisztokracziánk erkölcsi tőkéje csak addig szilárd, a míg vagyona is biztos alapokon nyugszik. Az elszegényedés a pénz arisztokracziájához hajtja őket és akkor már eltűnik a faji vagy nemesi rátartóság. Igen ám, de a léha férfiriomok közeledése nem hizelelget a zsidóságnak; ők maguk

szánalmas szerepet játszanak és e tevékeny pénzembereket még inkább elválasztják tőletek! Miért? Mert manapság már nincs szükségük mások kopott czimerének megaranyozására, mivelhogy újdonságot szerezhetnek maguknak. Mint hajdanában, a fegyver uralmának idején, őseitek karddal, úgy ők most, a pénz uralmának idején, pénzzel. Az én fölfogásom szerint nincs sok különbség a két eszköz jogossága között. És mivel a szociális kérdést a tőke bevonása nélkül meg nem oldhatjuk, örök emléket állítana magának az, ki ez úgynevezett nemzetközi tőkét nemzeti célokra le tudná kötni s részt ütne azon a mesterséges, éppen azért csak látszólagosan kemény falon, mely a zsidóságot a született magyarságtól elválasztja.

Nevelőm arcza gondolkozó lett és mélyen a szemembe nézve, megfogta kezem.

— Fiam, ne hallgass rám mindenben. Nekem utópiáim vannak. Szeretném, ha te vennéd kezébe a zászlót, de féltelek a szivedtől. Nincs emberismereted s az első csalódás szárnyadat szegné. Azért csak azt a tanácsot adom, hogy elveidet ne üsd dobra. Tégy! Hallgass, de cselekedj! Általános elveket ne hirdess, de ha alkalom kínálkozik a tette, ne mulaszd el. Lehet, hogy mindaketten ábrándokat hajszolunk, de édes Istenem, nem csúfoltak-e ábrándozónak mindenkit, ki a közfelfogással szembeszállt?

És haladt volna-e valaha az emberiség előre, ha prófétái megrémültek volna a gúnytól? De ez önző, modern korban a próféta nem hat felebarátaira szavakkal. Eredményt kell bemutatni a világnak s míg alkalmat nem találsz hozzád méltó cselekvésre, addig csendben készítsd magad elő a küzdelemre. Olvass, tanulj. Ne vond ki magad a társaságból, nehogy későbbi működésedre rányomhassák a különczség bélyegét. Ember légy az emberek közt, hogy ne riadhassanak vissza követésedtől...

Augusztus hó.

...Birtokom szomszédos a régi Vizkelethy-, most Grün-féle birtokkal. Mindkettő határszélén valószínű futóhomok-sivatag vonul el. Lehet úgy húsz-ezer holdnyi, a miből ötezer a beregi Grüné, ötezer az enyém, a többi a szomszéd községeké. Kocsim a küllőig járt a homokban, izzó nap süttött rám a sárgás égről s sehol más élet, mint néhány vézna akác s itt-ott egy darabka aszott füves. Az ország-uton munkásaim hordták be az életet, a szérűről hozzám hallatszott a cséplőgép bűgása. Valami csodálatos, lehangoló szomorúság vett rajtam erőt e pusztaság láttára. Nem éreztem a nap hevét sem, csak néztem; közel és távol minden kis szélre kavargott a homok s helyenként egész dombokat alkotott. Kocsisom, egy öreg, húséges legény, izzadó homlokát törülgetve, búsan szólt hátra hozzám:

— Hej, méltóságos uram, be más világ volna erre, ha ezt a sok homokot el lehetne kergetni a pokol fenekére. Be sok szegény ember áldaná az Istent!

— Biz az jó volna — feleltem — de hát nem lehet!

— Nem-e? Jártam én, instálom, Taljánországban és tudom, a mit tudok. Víz kell ide, semmi más, televényföld van a homok alatt, meg oszt úgy gondolom, hogyha víz nélkül a jó föld is terméketlen lesz, hát vízzel még a homokot is termékenyíthet lenni.

— Az ám, de honnan vegyünk vizet?

— Már ahhoz nekem nincs elegendő eszem, de van az inzselléreknek. Taljánországban odaviszik a folyók vizét, a hová akarják s csudatermőföld is ott minden. A helyett, hogy a Tisza elárasztaná a jó vidéket, inkább ide kellene hozni a vizét. Van ott bőven, meg se érezné!

— Rengeteg pénz kellene ahhoz, János!

Az öreg megvakarta a fejét.

— Hej, tudom én, hogy a méltóságos gróf úr nem sajnálná a szegény néptől, meg oszt' méltóságodnak is volna haszna belőle.

— Nem sajnálnám, János, de magamnak nincs annyi.

Az öreg közécsapott a lovaknak és boszúsan dörögte:

— Ne volna csak a zsidó: zsidó, tudom Istenem, volna. Hallottam a botos ispánjától, hogy láda-számra hever otthon a bankója és ha mindez a sok homok az övé volna, biztos nem sajnálná... Gyü, te!

És most ezeken az egyszerű szavakon gondolkodom. Megdobbant a szívem, a mikor hallottam és most is szinte lázas izgatottsággal töröm fejem a megoldáson. Mintha végzetem titkos intése szólalt volna meg ez egyszerű ajkon. Ime, a kezdő lépés! Rajta tartom szememet mind a két célon. Három község lakossága jutna jómódba végtelen időig, vállalkozásom például szolgálna mások számára s a siker szentesítené törekvésemet. Tízezer hold termőföld a föld szegény népének! S mi kell hozzá? Szomszédom beleegyezése és közremunkálása. Nem vagyok szakember, de sejtem, hogy a munka kockázatos és kevés anyagi hasznot hajtó. Anyagi haszon? Nem kell! Most, ebben a jó és nemes szándéktól megszentelt pillanatban mondom le róla! Van mindenem s többre nincs szükségem, nincs, még akkor se, ha a munkára rámenne a nyerendő ötezer hold, még akkor sem! De szomszédom? Beleegyez-e? Részt vesz-e benne? Hajlandó-e tőkéjét közcélra áldozni? Ezen fordul meg a kérdés! Oh, ha rá tudnám beszélni, ha szívem lelkesedéséből egy szikrát átplántálhatnék szívébe, ha hozzám

szegődve, megmutathatnám nemzetemnek: ime, néz-
 zétek! Csak közeledni kellett és jött, csak kérni kel-
 lett és adott, ő is igaz fia e nemzetnek és vagyonával
 a magyarságot boldogítja. Mi lenne? Istenem, mi
 lenne? Az első rés az előítélet bástyáján, de már e
 résen át is megpillanthatnák egymást a küzdő felek
 és rájönnének, hogy nem döngetni kell a falat,
 hanem lassankint lehordani köveit. Hisz oly félel-
 metesen támad meg néha a gondolat, hogy a szaka-
 datlan döngetés alatt egyszer csak ledől az óriási
 fal s a küzdő felek egyikét vagy másikat agyon-
 nyomja, minden esetben a nemzet pótolhatatlan
 kárára. Mihelyt Pestre megyek, mérnökömmel beszél-
 lek, aztán kinyujtom a kezem és megkinálom vele
 azt, kit ellenfelemnek kiáltott ki a kor, a faj és a
 vallás!

Budapest, február 15.

Most érkeztem meg Franciaországból. Nem Páris
 szépségeiben gyönyörködtem, hanem abban a fen-
 séges munkában, melyet e nemzet lángelméje terem-
 tett saját örök javára. A csatornázások bámulatos
 hálózata szinte kápráztató hatással van reám, agyam
 megtermékenyült, akaratom megszilárdult, semmi
 nehézségtől nem riadok vissza. A mi ott lehetséges,
 az nálunk sem lehetetlen. Ész, erő, kitartás, pénz
 van itt is, a vállalkozási kedv, a koczkáztatásra való
 bátorság hiányzik csupán. A Gondviselés ujjmuta-

tása számunkra! A magyar népben éppen a vállalkozási kedv hiányzik, a zsidó fajnak ez legkarakterisztikusabb tulajdonsága. Nem nyugszom, míg e tulajdonságot nemzetem javára nem gyümölcsöztetem. Nem nyugszom.

Február 28.

Ma végre nálam volt beregi Grün. Meghívtam s eljött, kinyújtottam kezem, elfogadta. Bevallom, az első benyomás nem volt kellemes. Kevés emberismeretem van, de szúrós szemétől megdöbbsentem. Ő már, mint mondta, rég ismer engem hallomásból. Kissé émelygősen dicsőített, de ez némely pénzembernek szokása velünk szemben. Azonban tervemet meghallván, nyugodtan adtam elő az egészet, nem titkolva el sem a nehézségeket, sem a várható akadályokat, sem az anyagi előny hiányát, melegen rázta meg kezemet és így felelt:

— Gróf úr, ön idealista, én nem vagyok. Lehet, hogy szövetkezem, lehet, hogy nem. A pénz nálam nem számít, most már annyi van, hogy nagy veszteség nem érhet és húszezer hold fölszabadulása mindig üzlet. Ha ma nem, holnap. Ha mi ráfizetünk, unokáink vagy unokáink unokái már csak a hasznot élvezik. Önző vagyok, de a jövő számára. Voltra nem ad a zsidó, azt mondják rólunk, de a jövőre igen. Azt kell tehát megtudnom előbb, ez a jövő, akármikor következze is el, biztos-e valóban?

Lehet, hogy ön csalódott bennem, de olyan idealistának jó, ha üzletember áll a háta mögött. Informáltatni fogom magam és értesíteni fogom a gróf urat az eredményről. Bevallom, hogy engem is ambicionál, hogy olyan munka élén lássanak, amely nem üzlet, hanem közcél!

Bár különös, mondhatnám álnok pislogással kísérte szavait, nyugodtan, komolyan beszélt s nem volt semmi okom kételkedni abban, amit mondott. Többet nem várhattam, sőt annyit sem vártam. Nem utasít vissza s egyelőre ez is sok. Mi oka lehetne hitegetni? Egyes szavaiból sejtettem, hogy már tudakozódott utánam. Vagyoni helyzetemet ismeri, azt is tudja, hogy nőtlen vagyok. Semmi érdek nem fűzi hozzám és ha arca ravasz? Hát jó, lehet, hogy egykor, régen, nem rendes uton szerezte vagyonát, de hátha éppen e nemes és önzetlen vállalkozással akar jóvátenni mindent! Miért kutassam a multat? Miért rontsam meg reményeimet a csaló szinnel? Nem! Bizni akarok és bizom is...

Márczius 30.

...Mérnököm — legnemesebb szívű barátom, testvérem egyúttal — sokféle nehézséget hoz föl, bár maga is lelkesedik a célért s elméjének és szívének egész erejével dolgozik együtt velem. Nem bizik Grünben.

— Ismerem! Családunkat is ő tette tönkre. Sze-

gény nagybátyámat, ki nem könnyűvérű, csak könnyen hívő ember volt, úgy fogta meg hálójában és úgy szipolyozta ki, mint egy utálatos, fekete pók. Gyermekek voltam, árván maradt, szegény rokon, ő fiának fogadott, mivel fia nem volt. Emlékszem, mint roskadt össze a végzetes hír hallatára. Grün nemcsak vagyonát, de életét is elvette.

— Nem lehetett kegyetlen — szoltam közbe — hisz' leányát házához fogadta! Saját leánya nevelését bizta rá.

— Eh, mit! Tudjuk azt, miben büszkélkedhetik egy olyanfajta ember! Vizkelethy Márta, mint a Grün Regina, vagy hogy hívják, kisasszony guvernantja! Éppúgy fest náluk, mint a magunkfajta embernél a predikátum. De nem akarlak visszaretteneni. Meglátod! Csak óvatos légy! Neked sok készpénzed nincs, úgy tudom, pedig arra szükség lesz. Hát jól vigyázz. Én is résen leszek. Sohsem feledem el, mi lettem volna jó atyád pártfogása nélkül.

És Gábornak igaza van. Könnyen lelkesülök, óvatosnak kell lennem. Épp ma kaptam levelét, hogy ügyünk részletes megbeszélése végett látogassam meg lakásán. Bevallom, gyenge és következtelen ember vagyok magam is. Boszantott, hogy ő rendel magához engem! De ha elvekért indulok harczba, szabad-e megbotlanom az első akadályban? Nem

szabad. Rálépek, összetiprom, keresztülhatolok rajta. Hadd vívjam meg az első harczot önmagammal s hadd győzzem le először önmagamat. És holnap gróf Andrásfalvy Jenő meglátogatja beregi Grün Lázár urat.

Az első csafározás.

Hedda lázas szenvedélylyel készült az utra. Ragyogó szemmel és vidám arczczal rendezgetett nemsokára árván maradó otthonában s az öreg Grünnek nem volt alkalma panaszkodni hidegség vagy gyöngédtelenség miatt. Sőt mintha őt magát is kicserélték volna egészen, néha minden ok nélkül elérzékenyedett és oly lágy, hízelt szavakat suttogott leánya fülébe, hogy Hedda őszinte bánatot érzett és melegebb, szívélyesebb hangon felelt, mint a régi időkben. Az elutazást megelőző napon az öreg, a mint ujságját kezébe vette, hangos örömköltésben tört ki s az ujságlapot izgatottságtól remegő kézzel tette leánya kezébe.

— Olvasd! Olvasd, gyermekem, apád dicsőségét! Olvasd és győződj meg végleg, hogy apád nem önző, nem fukar, nem uzsorás többé és hogy szomszédunk, a gróf úr, igaz emberrel szövetkezett.

A legtekintélyesebb pesti német napilapok egyike volt. Hedda gyorsan átfutotta a fekete sorokat, arcza

kipirult és azután megölelte és megcsókolta apját. A vezérczikk ugyanis nagy vonásokban vázolta a csatornázás tervét, kifejtette annak áldásos hasznát, különösen kiemelve az egész vállalkozás erkölcsi értékét. «Egy dúsgazdag keresztény mágnás, dicső ősök fényes tehetségű és tiszta erkölcsű sarjadéka a mai önző, előítéletes világban kezét fogva jelenik meg egy zsidó bankárral, kinek neve becsületes, eddigi munkája tiszteletre méltó, jelen törekvése pedig új, fényesebb korszak kezdete. Együtt jelennek meg a köztéren és kiállításuk a szennyes, személyi, faji és vallási küzdelmek harczterén az igaz szabadelvűség, az igaz hazafiság diadala.» És így tovább, abban az erélyesnek látszó könnyed stílusban, melynek művészetét csak a modern ujságírók ismerik. De Hedda előtt új volt az egész és magával ragadta. Ez nem vers volt, nem is novella, hanem lendületes, erős hang, mely odakiáltja ezer és ezer embernek: Nézzétek beregi Grünt és vegyetek példát róla! Új, eddig ismeretlen érzés fakadt szívében: kezdett büszke lenni apjára, kit eddig félreismert! Az öreg később kezébe fogta leánya kezét és gyöngéden megsimogatva mondta:

— Nem akarok hazudni, Heddám, nem; már hazudni sem tudok. Boldog vagyok, hogy te is becsülni kezdesz és az egész dologban, hidd el, ennek örvendek legjobban. És mégis lerontok saját érde-

memből valamit, hogy tisztán láss. Nem önmagamtól változtam meg, soha eszembe se jutott volna, az érdem oroszlánrésze az övé, a gróf úré! Ő születésétől becsületes és tisztalelkű, engem ő tett azzá. Mivel? Magam sem tudom. Van benne valami elbűvölő, magasztos, a minék nem tudok ellenállni. És még ő sem a legfőbb tényező! Te, édes leányom, hogy szeress végre-valahára, öreg ember vagyok már és úgy éreztem, hogy szereteted nélkül egész életem célját eltévesztettem volna. Ezért, úgy éljek, ezért!

Heddának nem volt oka kételkedni a szavak őszinteségében. Gondolkozott sokat, a gróf nyulánk, szőke alakja is megjelent előtte; látta zavart kék szemét, pirban égő gyermekes arczát, néha titokzatos, szorongó sejtelem fogta el, de egészben megnyugodott és nem sokat tűnődött a jövőről. Akármit hozzon, tudta, hogy ereje és akarata sohasem fogja elhagyni. És csalódott és meghasonlott szívével élvezni akarta sorsa fordulását, a jelent, mely új, ismeretlen gyönyörűségekkel kínálkozott, a jelent, mely kiragadja az üres vagy aljasszívű emberek léha világából s melynek színtere a mező és erdő szinpompája, menyezete a boltozatos ég kéksége legyen. Nem akart gondolkozni többé, csak élvezni. A tervek, melyekkel megtelt apja irodája, nem érdekelték jobban, mint a fáradt utast a

lovak, melyek az óhajtott czélhoz röpítik. Az estélyi és utczai fényes toalettek otthon maradtak, csupa egyszerű ruha lesz vele és néhány lovaglólöltözet. Sohasem ült még lovon, de szenvedélyes természetének egész hevével vágyódott a lovaglás gyönyöre után. Meg fog tanulni és napkeltétől napnyugtáig száguld majd erdön-mezőn keresztül.

Az utolsó éjszaka végtelenül hosszúra nyúlt. Izgatottan s nyugtalanul hánykolódott ágyán, mint a gyermek, ki először indul hosszú utra. Máskor sem töltötték a nyarat Pesten; látta a Kárpátok hóborította bérceit, fürdött a tenger langyos hullámai közt, ismerte Svájcz és Tirol regényes völgyeit, de mi volt mindez ahhoz képest, a mi most vár reá! Haza megy, otthon lesz, úrnője egy régi kastélynak, szeme nem látja be birtokuk határát, a pusztaság fönséges egyhangúsága nem vet gátat fantáziája elé. Éjjél rég elmúlt, mire elaludt és még hajnolodott, mikor már fölébredt. Álmában szilaj paripán nyargalt a frissen szántott földeken keresztül, utána a gróf vágatott; hallotta könyörgő szavát, hogy álljon meg, de nem engedelmeskedett. Előtte fekete lovon egy ismeretlen férfi rohant. Arczát nem láthatta, de vágyott látni és véresre sarkantyúzta lóval oldalát. A lovas iszonyú mélységet ugratott át, ő utána, a gróf mögötte; az idegen lovas megkapta a kantárszárat és magához ölelte, a gróf pedig

iszonyú kiáltással alázuhant a mélységbe. A kiáltásra ébredt föl, mielőtt lovagja arcát láthatta volna...

A nehéz álomtól bágyadtan öltözött föl. A cseledség már fönn volt s szobaleánya álmos hangon mesélte, hogy apja egész éjjel dolgozott.

— Egy furcsa, nagyfejű emberke volt vele, olyan csunya, mint maga az ördög és olyan hamis, mint egy huszárhadnagy. Éjjél után jött és még most is itt van.

Meg is látta, a mikor kocsira ültek. Keve volt, az ujságíró. Hatalmas fején és fényes kis szemében nyoma sem látszott az álmatlan éjszakának. Udvariasan csókolt kezét és vigyorogva jegyezte meg:

— Hallottam, hogy nagysádnak tetszett a vezércikkem. Én írtam. Olyan meczenás, mint Grün úr és olyan jutalom, mint a nagysád dicsérete, a legkitünőbb inspirátor. Remélem, nem leszek alkalmatlan a pusztán; kevés igényem van, valóságos Diogenes vagyok...

— Igen — vágott közbe nevetve Grün — azzal a különbséggel, hogy üres hordóval nem elégedne meg. Nos, ne féljen, a pincze jókarban van s azt hiszem, ez is eléggé fogja magát inspirálni.

Ez az idétlen kis szörnyeteg a maga széles, ciznikus mosolygásával egészen megrontotta a Hedda kedvét. Ez írta hát azt a gyönyörű cikket, ez dicsőí-

tette apját és a grófot? Hitetlenül nézett a kis emberkére és arczán és szemén visszatükröződött a csalódás. Keve hangosan nevetett és gúnyosan hajtotta meg magát.

— Persze, az ábrázatom göröngyös, a stilusom sima. Magam se bánám, ha a stilusom volna göröngyösebb és az ábrázatom simább. De meg kell elégednem a természet kiegyenlítő munkájával. Szerencsés utat, nagysám! Ne feledje, hogy én röptem világga a híreket és boldog volnék, hogy nagysád is mihamar szolgáltatna alkalmat pár sornyi örömhírré. Sok szerencsét!

A bankár boszúsan intett hallgatást, Hedda szóra se méltatta a fecsegést, az inas felült a bakra, a kocsis közécserdített a lovaknak s nemsokára a gyorsvonal robogott velük előre új hazája felé...

Alkonyatkor már megérkeztek. A kis állomáson fényes fogat várt rájuk. Sallangos szerszámú lovak és sujtásos ruhájú, kipödrött bajuszú kocsis. A vörösrú és vöröshajú állomásfőnök alázatosan hajlongott, a kocsis azonban csak úgy foghegyről köszönt. Napsütött arcú, jóképű fiatal legény volt, darutollas, pörge kalapját hetykén félrecsapta a fején. Hedda barátságosan nézte végig, észrevette arczán a fitymálást és elhatározta, hogy mindjárt megkezdi a békés hadviselést. Megveregette a ló nyakát és nyájas hangon kérdezte a legénytől:

— Maga gondozza a lovakat?

A kocsis megpödrötte bajuszát.

— Én gondoznám! A nagyságos úrékét az apám gondozta, meg a nagyapám is a nagyságos uraknál szolgált.

A «*nagyságos urat*» úgy hangsúlyozta, hogy Grün úr a feje búbjáig elvörösödött dühében. De Hedda zavartalanul mosolygott és vidáman felelt.

— Meg is látszik ezeken a lovakon, hogy igazi uraságnál nevelkedett föl a gondozójuk. Ha lesz egy hátasparipám, azt is a maga keze alá adom nevelésbe. De mondja csak, mi a neve?

A kocsis megrántotta dolmányát, aztán hirtelen mozdulattal levette fejéről a kalapot és nagy zavarában egészen kipirulva felelt:

— Csókolom a kezét a nagyságos kisasszonynak, Kocsis Nagy András a becsületes nevem és azt a paripát úgy beigazítom, hogy a kezes bárány is vad csikó lesz hozzája képest.

Most már látszott becsületes szemének őszinte ragyogásán, hogy megszeliült és meghódolt. Hedda elégedetten foglalt helyet a pompás hintóban és miközben a lovak lassú trappban megindultak a hepe-hupás országúton, álmodozva és gondolkozva nézett szét a vidéken.

Az országutat kétoldalt akáczfák szegélyezték. Az akáczfákon túl, a meddig a szem ellátott, jóformán

semmi sem zavarta a végtelen síkság egyhangúságát. A sarjadzó vetés frissen szántott táblákkal váltakozott s itt-ott egy füves térségen lovak vagy tehéncsordák legelésztek. A nap vérvörösen izzó arczczal bukott le a szemhatáron s az akáczosokból kifehérlő tanyák nádteteje égni, lángolni látszott ebben a tüzes, átható világításban. Messziről-messziről hosszúkás, sötét folt tűnt elő, mintegy hozzátapadva a vöröslő égboltozat pereméhez. Körvonalai mind határozottabban váltak ki a háttérből s a bankár egyszerre csak megragadta leánya kezét:

— Nézd! Az a Vizkelety-kastély és parkja. A mi kastélyunk és a mi parkunk!

A Hedda szíve hangosan dobogott. Már láthatta a falu fehér házait is, lomposzörű komondorok ugatták meg a kocsit, parasztasszonyok és gyerekek szájtátva bámultak rájuk, a falu egyetlen utcáján egész porfelhőt vertek föl a robogó kerekek. Mind közelebb és közelebb értek a parkhoz, a bankár arcza mindig merevebbé és gögösebbé vált, míg a Hedda finom arczbőre kigyuladt, mint a hajnali ég. A kocsi nagyot kanyarodott s a lovak úgy állottak meg a kocsis egyetlen rántására, mint a parancsolat. Két öreg ember üdvözölte őket az óriási kőkapunál, egy férfi és egy asszony; a vasrácsos ajtón át siető cselédség látszott. Hedda szívdobogva szállt le s már az első pillanatban észre-

vette a hatalmas kőczímet: az ég felé mutató kardot. A kard hegyét azonban lemosta s markolatát letördelte az idő, csak a czímerpajzsot támogató két oroszlán maradt épségben. Az öreg férfi kulcsomót tartott kezében, de bár erős, izmos férfi volt, remegett a keze, a mint levette ősz fejéről a kalapot:

— Isten hozta nagyságtokat! — mondta halk hangon — minden rendben van s várom parancsaikat.

A hang alázatos volt, a tartás büszke. A bankár kevély mozdulattal nyújtott kezét, az öreg nem vette észre. Hedda elpirult és kezdte érezni a nehézségeket, melyekkel új otthonában meg kell küzdenie. Sohasem hitte volna, hogy büszkeségét le tudja győzni valaha, de akarata büszkeségénél is szilárdabb volt. Azonkívül most valami titkos kényszer hatása alatt állott, melynek jól esett engedelmeskednie. Az öreg asszonyhoz fordult egyenesen. Tiszta, fehér köténye, fodros, fekete főkötője és nyílt, jóságos, ránczos arca bizalmat ébresztett szívében. Hozzáfordult és mind a két kezét megfogta:

— Édes néni, úgy-e elvezet a szobámba? Úgy látom, maga a házvezetőnő és én máris szeretem. Nekem nincs édes anyám és nagy szükségem lesz a maga ügyességére és... és jóságára és szeretetére is.

Oly nyájas és szivélyes hangon mondta e szavakat és meleg tekintettel kísérte, hogy az öreg pár szinte nyitva felejtette szemét a csodálkozástól. Az asszony el is érzékenyedett és kötényével törülgetve szemét, remegő hangon felelt:

— Áldja meg a jó Isten e házban a nagyságos kisasszonykát! Negyven esztendeje lakom benne és mindig szerettem az uraságot és ők is megbecsültek engem.

— Én is, én is meg akarom mindnyájukat becsülni és jöjjenek, menjünk be. Nagyon türelmetlen vagyok.

A bankár hidegen vágott közbe:

— Igen, leányomnak mindnyájan épp úgy tartoznak engedelmeskedni, mint nekem.

— Fogunk, kérem — mondta az öreg — ismerjük kötelességünket.

A nagy vasajtó csikorogva nyílt föl s mentek befelé a sárga poronddal frissen fölhintett gyaloguton. Két százados tölgy terjesztette szét hatalmas koronáját a kastély előtt, árnyékukban nehézkes kőasztalok és kőlóczák voltak beásva a földbe. Maga a kastély egyszerű, középkori várstílusban épült, valamikor védelmi célokra is szolgálhatott, mert kétoldalt masszív, gömbölyű bástyatornyok emelkedtek szűk, rostélyos ablakokkal és keskeny lőrésekkel. A tornyok tetején nyikorogva forogtak a

régi, rozsdás szélkakasok. Széles, régi márványlépcső vezetett a főbejáráthoz, melynek előre ugró homlokzatát óriási kőoszlopok tartották. Az egész az érzéketlen, de nyugodt erő benyomását tette. A homlokzat közepén már ott ékeskedett az új címér, mesteri kéz munkája, vörös márványból kifaragva s élénk, ragyogó színe rikító ellentétben volt a viharverte, megbarnult fallal.

— Nézd — mondta a bankár és büszkén mutatott föl — nem örülsz? Ez meglepetés volt számodra.

— Köszönöm, atyám — felelt Hedda, de hangja szomorú volt és jól látta, hogy az öreg kulcsár hirtelen lehajtotta a fejét, mintha valami megszegyenítő járom alatt kellene keresztül mennie. A 'vado' nat új uniformisba öltözött cselédség sorfalat állott, mereven, katonásan, de Hedda érezte a szemek kutató pillantását. Boltíves, homályos folyosóba jutottak; minden lépésük döngő visszhangot vert; mindenfelé magas tölgyfaajtók nyitak bronzkilincsekkel s még a levegőnek is valami ódon, nyomasztó hatása volt a lélekre. Végre egy nagy, kétszárnyú ajtó elé értek. Az öreg előlépett és kinyitotta. Hedda megdöbbenve állott meg a küszöbön. Az alkony gyenge világossága óriási ablakok színes üvegtábláin keresztül áradt be a terembe. A falak faragott tölgyfaburkolatán nehéz fekete ráma'kban körös-

körül arczképek függtek, férfiak és nők vegyest, pánczélos, komor arczú vitéz daliák és szokatlan ruhákba öltözött úrasszonyok. Többnyire kontár, gyenge mázolások, de a legrégibb arczon épp úgy, mint a legújabbon, azonnal szembetűnt valami erős, markáns hasonlóság, a hátrahajló, domború, büszke homlok, az egyenes, erős orr és az ajaknak sajátságos, még a férfiaknál is szinte nőiesen meghajlott, gyöngéd vonala. Hedda egyszerre tekintette át az egészet és kezét hevesen hullámozó keblére szorította. Oh, ő már látta, ismerte, szerette e vonásokat egyetlen, első, igaz barátnője arczán, épp ily magas homlokból áradt lelkébe az első világosság s épp ily gyöngéd ajakról hallotta először a szeretet szavát. Sírni szeretett volna, valami fojtogatta a torkát, szíve összeszorult, mintha nehéz bűn terhelné, mintha e daliák s e tisztességes asszonyok fenyegetően, szemrehányóan néznének rá mindenfelől, mintha egybehangzó, kemény szóval kiáltanák feléje: «Menj ki innen! Nem a te helyed ez!» De valaki más sírt a teremben s az apja rideg, gögös hangja fölrezengette kábultságából.

— Mit pityereg? Valamivel nincs megelégedve? Ha nincs, szóljon, a végkielégítést megkapja!

Ijedten kapta meg az apja kezét és körülnézett. Az öreg kulcsár állott ott mellettük, szemén könnyek nyoma látszott még, de már szilárdan, büszkén

nézett szembe a bankárral. Ez öreg, barázdás arczon valami tiszteletreméltó nemesség ragyogott, mint a régi fegyvereken a zománcz s a bankárnak le kellett sütnie a szemét. Az öreg úr megrázta a kulcscsomagot s aztán letette az asztalra:

— Itt vannak a kulcsai, uram — szólt nyugodtan — és végkielégítés sem kell. Megyek! Valakinek gondozni kellett a kastélyt, hát gondoztam eddig emberséggel régi nagy jó uram iránti hívségből. Ő meghalt és én megyek utána nemsokára. Anyjuk, te is velem jössz! Te sok könnyűvel zavarád az urak mulatozását!

A bankár dühös mozdulatot tett és Hedda látta a vörös foltot homlokán, melynek nyomába többnyire szitkok és gorombaságok özőne következett. Hirtelen mozdulattal fölvette a kulcsot és odanyujtotta az öregnek. Aztán elszántan nézve apja szemébe, visszatért erélyének régi, ellenmondást nem tűrő határozottságával mondta:

— Ön félreismer minket, bácsi! Én tiszteletben akarok tartani itt mindent, a mi a régmultra vonatkozik. Önöknek joguk van itt sírni és én tisztelem könyeiket. Azon leszek, hogy ne legyen rá alkalmuk sokáig, hanem hogy megbarátkozzanak velünk minél előbb. Apám is heves és ön is, de hiszen még nem ismerhetik egymást annyira, hogy megértenék a szavakat is. Vegye el a kulcsokat, vegye

át, kérem, e tisztos, vén jószágok hová illenének inkább, mint az ön becsületes, hívséges kezébe?

Az öreg még huzódott, a bankár meg elfordulva, az ablakhozlépett és idegesen dobolt rajta. Heddának még eszébe jutott valami és mosolyogva folytatta:

— Vagy azt akarja, hogy valami borotvált arczú német gondolja ezt a régi fészket? Apám bizonyosan olyat hozat ide, ha maga nem marad meg!

Az öreg megmarkolta a kulcsot mind a két kezével és heves hangon felelt:

— Még német is! No, azt már nem engedem ide! De — tette hozzá dörmögve — akarja-e a nagyságos úr is?

Hedda apjához fordult:

— Nos, apám, úgy-e, te se kívánod, hogy a kulcsár bácsi itt hagyja e házat?

A bankár keserűen szólt vissza:

— Mondtam, hogy a lányomnak fognak engedelmeskedni.

— Hál' Istennek! — kiáltott föl egyszerre a két öreg és ez egyszerű, örvendező hang aligha hizelegphetett Grün úrnak, mert dobolása a lehető leghevesebb és leghangosabb lön. Csak akkor hagyta abba, mikor az öregek lépése elhangzott a folyosón. Akkor hirtelen leánya elé állt, arczkifejezése dühös, kevély és cinikus volt egyszerre és hangja rekedten rikácsolt.

— Szeretném tudni, milyen szerepet szánsz nekem! Minden rongy cseléd előtt megalázol. Úgyis büszke kutyák valamennyien, a kenyeremet eszik és még azt kívánják, hogy én nyaljam a kezüket. Sőt te is azt kívánod, úgy látom!

Hedda hideg nyugalommal felelt:

— Sem ők nem kívánják, sem én. De emberséges bánásmódot igenis. Ha a virágot más földre ültetik, azzal is gondosabban bánnak s ők most mind azt hiszik, talán igazuk is van, hogy idegen talajba kerültek. Azt akarom, hogy szeressen engem a nép, mert én is szeretni akarom őt...

A bankár gúnyosan szólt közbe:

— No lám! Talán missionáriusnak csapsz föl.

— Lehet, hogy annak is. És ha békeségben óhajtasz élni, becsüld meg te is azokat, kik neked dolgoznak, vagy ha ez nehezedre esik, engedd át nekem a velük való érintkezést egészen.

— És ha nem tenném? Ha úr akarnék lenni saját pénzem árán és az is akarok lenni!

— Akkor — szólt Hedda hidegen — ülünk föl a kocsira akár rögtön. Nem maradok! Nem!

Jól érezte és apja arcán jól látta is, hogy ez a fegyver talál és hatásos. Miért? Nem volt róla sejtelve sem, csak valami homályos ösztönszerűség adta ajkára a szavakat. A bankár egy pillanatig farkasszemet nézett leányával, a természetes rideg-

ség eltűnt arczáról s mesterkélt nyájasságnak adott helyet.

— Jól van hát! Neked nem tudok ellenállni és nem is akarok. Az első estét ne kezdjük czivakodással. Tégy, a mit akarsz, de ha a fejedre nő ez a paraszt népség, te lásd! Most menjünk, nézzük meg a többi szobákat is.

Hedda megkönnyebbülten sóhajtott föl. Úgy nézett körül a nagy teremben, mintha adóssága csekélyke részét leróta volna a tiszteletreméltó képek emlékezete iránt és úgy képzelte a sűrűsödő homályban, mintha a daliák és úrasszonyok is barátságosabban tekintenének reá első csatájának győzelmes megvívása után.

Hangok a szívből.

Egy hónap sem telt el s a mezőre siető gazdák és napszámosok egy kora reggel vágató lovat pillantottak meg keresztül-kasul száguldani a földéken. A hófehér nemes paripán magas, karcsú amazon ült testhez simuló, fekete lovaglőöltönyben; arcza kipirult a heves levegőáramtól, szeme csillogott és bár látszott rajta, hogy egész teljességében élvezi a lovaglás gyönyörűségét, a legkisebb parasztyerek köszöntését is nyájas biczczentéssel fogadta, a minek természetes következménye lett, hogy a

legöregebb gazdák is szívesen megemelték előtte kalapjukat és barátságos hangon kívántak szerencsés jóreggelt.

Valóban, Grün Hedda rövid idő alatt nagy haladást tett a környék lakosságának szeretetében. Nemcsak a természetes előítéletet győzte le könnyedén, hanem a gyűlöletet is, melylyel itt-ott találkozott s melyet az Alföld fajmagyar népe táplált az új földesúr ellen. Hasznát látta ugyan saját emberismeretének is, mely miatt oly annyira félelmetes híre volt a báltermek léha fiatalsága előtt, de a raffinált emberekkel szemben mindig bevált tudása itt, az egyszerű világú népség közt akárhányszor tévútra vezette volna, ha nem irányítja folyton-folyvást első nevelőnöje egy-egy rövidebb vagy hosszabb levéllel. Végül, ha népszerűségének minden tényezőjét föl akarjuk sorolni, nem tehetjük az utolsó helyre Lidi nénit, a gazdasszonyt sem, kinek szapora nyelve és tekintélyes állása együttesen biztosították legmegbízhatóbb terjedését a kisasszony jó hírnévének. Egyébként pedig olyan egyéniségű leánynak, mint Hedda, elég volt akarni és már kezében tartotta a célt. Akart szeretetreméltó, nyájas és szelid lenni és soha nála szeretetreméltóbb, nyájasabb és szelidebb leányt nem láttak. Akart erélyes lenni és abban a pillanatban megkeményültek vonásai és még rideg apja is remegett előtte. Teljes tudatá-

ban volt önuralmának, melyet folytonos szemlélődése s lelkének állandó kétségei edzettek meg és mint hasonló természeteknél történni szokott, a siker sohasem elégítette ki, sőt a pillanatnyi öröm után, melyet egy-egy diadala okozott, bántó ürességet érzett szíve mélyén. Úgy, mintha akaratának szívéhez semmi köze nem volna. A szív néma, nem érez, nem dobog hevesebben, a nyájasság nem belső sugallat, hanem tudatos cselekvés. Színjáték, melyben csak az arcizmok dolgoznak a kimondott szavak átérzése nélkül.

Új környezete ezernyi új benyomással érintette meg lelkét és bár mindaz, mit pesti életében maga elé képzelt, most egész teljességében rendelkezésre állott — és bár élvezni akarta erős testének és szilaj lelkének egész élnivágásával — magányos pillanataiban mégis úgy képzelte, hogy a sokszor kiszinezett képnek csak kerete és vázlata van meg, az igazi tartalom még mindig hiányzik és csendes estéken a tavasz virágaival telehintett réteken sétálva, miközben át meg átvjárta szívét a tavaszi alkony bűvös poézisa, sírni szeretett volna s leborulni a szabad ég alatt és mozdulatlanul feküdni a puha fűvön az illatos, egyszerű virágok között. Néha azt hitte, csalódott most is, vágyainak folyton szélesbedő, végtelen birodalmában soha, de soha nem találhatja meg a kielégítést, hanem csak tapogatózva tévelyeg

abban a homályban, melyet a tavasz minden pompája, ragyogó fénye sem képes eloszlatni. Nem vette észre, hogy voltaképen csak érzékeivel élvez, csak szeme találta meg a korlátlan szabadságot, hallását nem zavarja a léha lárma, csak idegeinek esik jól a nyugalom; lelke nem szárnyalt magasabban, mint régen, nem jutott el arra az utra, a mely után annyit sóvárgott az elhagyott, fényűző világban.

Az a társaság, melynek belső életét csak regényeiből ismerte, mereven elzárkózott előle s a környékbeli nemes urak hintaja mindig messze elkerülte kastélyukat. Mindennapos lovaglászai alkalmával gyakran találkozott velük. Világos ruhájú leányok, asszonyok könnyű jukkerkocsikat hajtva, vagy pompásan megülve a nemes paripát, robogtak vagy száguldottak el mellette, kutató, kíváncsi pillantást vetve rája, vagy napsütötte arcú férfias alakok sértő, kihívó tekintete hajtotta arczába a vért. A falusi kuriák tisztos falai előtt mindig szorongó érzéssel haladt el s ez a kedvetlen, nyugtalanító érzés nem távolodott tőle akkor sem, ha saját új czímerüktől ékes kapujokon belépett.

Így történt, hogy az első hónap végén nyugalom és lelki fölfrissülés helyett a töprengő lehangoltság martaléka lett. Bár közvetetlen környezete és a falu népe ragaszkodott hozzá, ez egyszerű szívek

meghódítása nem elégítette ki nyugtalan lelkét. A magány, mely kezdetben piros rózsákat varázsolt arczára, állandó tépelődéssel töltötte el lelkét, fáradt, halvány és kimerült lett, mintha emberfölötti szellemi munkát végzett volna. Agyában és szívében meg nem fejthető, ellentétes gondolatok és érzések nyüzsgtek, folytonos viaskodásuk fölemésztette lelke erejét, elzibbasztotta idegeit és éreznie kellett csakhamar, hogy elhagyatottan, magányosan bolyong a nagy világ üres térségein, árvább az árvánál, nincs, a kivel megoszsa kínzó tünődéseit, nincs, a ki megoldja a kétségeket és főként senki, de senki nem nyújtja felé az enyhülés kelyhét. Most újra elfogta a vágy valakinek a társasága iránt. Beszélni szeretett volna és gyöngéd, jóságos hangot hallani folyton-folyvást. Apja egész napokat dolgozószobájában ült; ügynökök, vállalkozók, mérnökök jöttek-mentek, mind ismerős, utált alakok. Pestről, alázatos, nyereszkes vágytól tipikus arcok, melyek lehelete — úgy rémlett neki — megfertőzteti az ódon ház nemes, tiszta levegőjét. Az ebédeket, vacsorákat kelletlen egyhangúságban töltötték el s szinte örült, ha fölállva az asztaltól, Lidi néni barátságos kis szobájában tölthetett el pár vidám percet.

Egy napon, körülbelül öt hétre megérkezésük után, apja sürgönyt tartva kezében, lépett be hozzá.

Arcza sugárzott a jókedvtől és nyájasan veregette meg leánya arcát.

— Kellemes hírt hozok, Hedda — mondta élénken és apró szeme jelentősen pislogott — ma délután vendégünk érkezik és úgy éljek, örülni fogsz neki. Nem találod el, kicsoda?

Hedda elpirult. Ösztönszerű tartózkodással sohasem hozta szóba a gróf nevét s most ugyanily ösztönszerűséggel sejtette, hogy apja a gróf megérkezését hozza hírül. Sokszor gondolt a nemes, őszinte férfiarczra, sokszor látta rátapadó, meleg tekintetét és hallotta becsületes, nyílt hangját. Csodálkozott is, hogy nem tartja be szavát és látogatása elmarad, de a mint lassan-lassan rájött a környék bírtokos családjainak tartózkodására és a mikor megértette e tartózkodás megszégyenítő okát, ugyanebből magyarázta ki a gróf viselkedését is és a keserűség és a csalódás, mely elöntötte szívét, sokkal büszkébbé tette akaratát egyszersmind, semhogy apjától kérdezősködni akart vagy tudott volna. Látta most is, mily fürkészve figyeli az az eleven, szürke szempár arczvonásait, mint ragyog föl pirulása láttára és hirtelen elnyomva örvendező fölindulását, közömbös hangon kérdezte:

— Ugyan ki lehet? Nem talállok ismerőseim közt olyat, a kinek örülni tudnék.

A bankár tréfásan legyintett kezével.

— Sose tedd magad. Azt hiszed, nem vettem észre, hogy bánatod van? Hogy atyai szememet kikerülte búslakodásod, halványságod?

Hedda fölcattanó hangon vágott közbe:

— Akár észrevetted, akár nem, okát nem tudod. És ha valamit gondolsz, tévedsz!

— Te pedig, mielőtt meghallgatnál, ítélsz. Nem gondolok semmit, de tudom, hogy a magány terhedre van, hogy a gentry gögös visszavonulása sérti büszkeségedet. Minden vagyonomat ráteszem egy fillérre, hogy különb vagy testileg, szellemileg náluk. Nekik csak adósságuk és gögjük van és úgy éljek, ha nem egyik a másikba akadva teszi tönkre őket. De én nem kezdhettem a látogatást, mert nem adták volna vissza, azonban megteszi más valaki, a ki után úgy fognak idecsődülni, mint a koldusok a lakodalmas házhoz. Igenis, gyermekem, Andrásfalvy gróf úr ő méltósága ma délután itt lesz nálunk.

Az a kellemes melegség áradt szét Hedda szívéen, melyet csak egy rég nem látott jóbarát viszontlátásának reménye okozhat. Nem heves fölindulás, hanem nyájas, szelid, megnyugtató öröm, a minőt a beteg érezhet, ha hosszas, komor esőzés után oszladozni kezdenek a felhők s megérinti arczát újra az első, biztató napsugár, mely ablakán keresztül hatol szobájába. Most, hogy bizonyossá lett sejtelméről, nem is titkolta többé örömét. Könnyű pír

lobbant föl arcán s a bankár elégedetten dörzsölte kezét, a mint észrevette a komoly szem vidám csillogását.

— A grófnak igazán örülök. Csak azt nem értem, mi tartotta vissza eddig. Ő hamarább érkezett birtokára, mint mi.

A bankár ünnepélyes arcot vágott.

— Nem kérdeztél, gyermekem és én nem szóltam. Gyermekkori jóbarátja és unokatestvére halálos ágyához hívták. Úgy értesültem, a beteg a mult héten halt meg s bizonyára rámaradt a család gondozása is. De első utja hozzánk vezet és e dölyfös népség megpukkad az irigységtől, ha e látogatás híre elterjed.

— Úgy látszik — szólt Hedda keserűen — te nem a látogatásnak örülsz, hanem a szomszédok irigységének. Félek, hogy nagyon is méltónak mutatod magad arra, a miről oly gyűlölettel beszélsz.

A bankár boszusan harapta össze ajkát.

— Te a régi vagy ismét. Apáddal szemben idegeneknek adsz igazat... idegeneknek, a kik téged lenéznak.

— Nem engem — felelt a leány — hanem minket. Igaz, lealáz és keserűséggel tölt el helyzetem, de én gondolkozom és nem tudom, vajjon más volnék-e velük szemben, ha ők ülnének az én vérrokonaim birtokában. Légy csendesen és ne beszél-

jünk többé erről. Szeretem és bámulom a grófot, mert tud megbocsátani és szembeszáll saját világával. Ha eljön, palástold önzésedet és ne légy bankár, hanem az én atyám.

A bankár, kinek heves vére már-már indulatba jött, ez utolsó szavakra lecsendesedett és ellágyulva ölelte meg leányát.

— Igen, atyád leszek, édes gyermekem. Az akorok lenni és úgy éljek, jó és gondos atyád!

Hedda a parkban töltötte a délutánt s ugyanott várt a grófra is. Még mindig nem tudott bele-törödni új helyzetébe s a régi butorok, a bolthajtásos nagy termek s az ősi képek közt — úgy képzelte — valami megzavarhatná találkozásuk örömét. Tudta, hogy a gróf jóbarátságban élt a Vizkeletyekkel és természetes gyöngédsége megsejttette vele, hogy vendége lelkét sokkal inkább hatalmába kerítené a visszaemlékezés szomorúsága, ha ott találná őt a jól ismert termekben új, idegen úrnő gyanánt. Meg sem kísérelte, hogy gondolkozását apjára erős-szakolja. Az öreg a parvenü öntelt büszkeségével helyezkedett el az ősi termekben s cselédsége ez alkalommal öltötte föl vadonatúj libériáját, melynek minden gombjára a beregi Grün-család címere volt bevésve. Nem is szólt semmit, észrevétlenül sétált le a parkba s csak Lidi néninek jelezte, hogy hol találhatják meg.

Ott sétált a hársfa-allén s ott ült le a fehér márványemlék előtt, mely alatt öreg barátnéjának anyja aludta örök álmát. Nem egyszerű márványlap volt, hanem mesterkéz faragta márványmű. Fölségesen nyájas, vigasztaló tekintetű férfi, a mint balját áldólag nyugtatja az előtte térdelő asszony fején. Az asszony gyermekét a férfi felé emeli, arcza szenvedést és földöntúli megnyugvást fejez ki egyszerre s a gyermek kis keze a kereszten pihen, melyet a férfi jobbával felé nyujt. Sokszor megcsodálta e remekművet, sokszor gondolkozott értelmén, néha, maga sem tudta hogyan, az asszony arczárol az a szelid megnyugvás átáradt szívébe, de a jelenet titkos vonatkozását csak sejtette olyan formán, a hogy a messzeségbe és homályba vesző tárgyak körvonalait sejtí az ember. Ez Krisztus, a keresztények prófétája, kit nemzetsége megfeszített, mivel hogy csodáival és beszédeivel ámította a népet, Isten fiának és a zsidók királyának adván ki magát. Ennyit tudott mindössze és azt, amit egyik tanítója fanatikus gyűlölettel beszélt róla. A tanításra emlékezik, de a gyűlölet nyom nélkül tűnt el szívéből, mint minden egyéb, a mi a vallásra vonatkozott. A vallás? Sátoros ünnepeken díszesebb ruhát öltött, a zsinagógában megjelent, a hol a férfiak föltett kalappal ültek, legtöbbször épp oly közömbös arccal, akár csak üzleti helyiségük-

ben lettek volna. Hiányát nem érezte soha, se ő, se apja, se senki azok közül, a kiknek körében élt s itt a falun se jut eszükbe, hogy nincs hely, a hová Istent imádni eljárának. Elnézte a szomorú és mégis fölséges tekintetű férfit s eszébe jutott öreg barátjának kérése az utszéli feszületekről; sokszor látott alattuk térdeplő szegény népet, férfiakat, nőket egyként és úgy képzelte, hogy ha e férfi valaha álmította a világot, vétkét rég kiengesztelte az a sok köny, a mi hívei szeméből szívük megkönnyebbulására és vigasztalására kihullott. Oh, ez az anya bizonyosan gyermekét ajánlja védelmébe s azért oly nyugodt a sokat szenvedett arcz, mert a próféta jobbja állandóan pihen a kisdéd fején. Sokáig nézte megindultan, elfogódva, misztikus lelki varázsszal küzdve, míg egy komoly hang föl nem riasztotta merengéséből.

— Jónapot, kisasszony!

Megrezzenve s elpirulva fordult hátra. A gróf volt. Talpig feketében s nemes arczát is mély gyászának bánatos felhője vonta be. De abban a pillanatban, a mint Hedda örvendő fölkiáltással nyujtott kezét, eltűnt a szomorúság szeméből és mélyen meghajolva folytatta:

— Testvérem temetése után első utam ide vezetett. Nem tudom, szabad-e emlékeztetnem megállapodásunkra.

Hedda melegen szorította meg a kezét és nyájas részvétellel felelt:

— Nem szabad, mert nem kell. A mit ígérek, a szivemből jön és a mi szivemből jön, az ott is marad. Már rég várom és már azt hittem, hogy a gróf úr...

A gróf kék szeme úgy fölragyogott e szavak hallatára, hogy Hedda zavarba jött és hirtelen másra tért át.

— De hallottam, hogy szomorú kötelesség szólította el hazulról és higgye el, hogy részt veszek gyászában. Nem tudtam, hogy testvére volt...

— Nem vér, hanem szívszerinti testvérem, kisasszony. Sok okom van gyászolni korai halálát, de ez okok egy részét egy nemeslelkű barátom, az ön atyja, kisasszony, el fogja hárítani.

Hedda önkénytelenül kérdezte:

— Bizonyosan tudja?

— Bizonyosan. Oh, én már rég itt vagyok s egész értekezletet tartottunk Grün úrral. Nem tudom, kisasszony, nem tudom, lehetek-e valaha eléggé hálás önzetlen jóságáért.

Hedda nem szólt semmit. Félt újra ösztönszerűleg, mint mindig, valahányszor apja és a gróf közti viszonyra gondolt. E viszony valahogyan most szorosabbra fonódott, de vajjon mi lesz e viszonynak, e jóságnak, ez önzetlenségnek az ára? És a mint

a gróf lelkes, őszinte arczát és naiv, ragyogó reá-
tapadó szemét nézte, mint a hogy a sötét felhőből
kilövelő villám bevilágítja kísérteties fényével a
zord rengeteget és megrémíti az éjszakai vándort,
bizonytalan sejtelmei homályából úgy villant elő a
gondolat, hogy talán ő lesz az ára. Belesápadt és
lehunyta szemét és mert nem volt idő kuszált gon-
dolatai összeszedésére, halk, bizonytalan hangon
mondta:

— Nem akartam ott benn várni önt, gróf úr!
A kertet jobb szeretem s e helyet különösen. Ha
nincs ellenére, üljön le.

Mielőtt megakadályozhatta volna, a gróf kezét
csókolt.

— Köszönöm. Én is jobb szeretem, ha itt talál-
lom, bár e bánatos hely nem az ön lelkének való.

Leültek egymás mellé, mindketten érezve, hogy
repülő gyorsasággal közelít feléjük a válságos pil-
lanat, mely életük sorsáról határoz.

— Testvérem halála lesújtott — mondta a férfi —
tehetetlen asszony és árván maradt gyermekek vet-
tek körül és csodálatos, mily bizonyossággal éreztem
mindig, hogy az ön barátsága meg fog vigasztalni.

A leány komolyan emelte rá szemét.

— Embertől várja a vigasztalást, gróf úr és én
is ember vagyok, még pedig leány, ingatag, sze-
szélyes, sokan mondták, hogy szívtelen is.

A gróf mosolygott.

— Szívtelen? Ide nézek e sírdombra és azt mondom: nem! Ki gondozta, ki ültette e virágokat ide? Szóra nem adok, de látom és megérzem a tettet.

— Annak ígértem meg, ki itt született s ki engem egész életemben egyedül szeretett. Ismerte azt, ki itt nyugszik?

— Oh, nagyon jól. Áldása volt a környéknek és vértanúja az életnek. Nézze ez arcot. Ő maga az és a gyermek az ön barátnője.

— És a férfi?

Készakarva kérdezte. Részben, hogy elterelje beszélgetésük tárgyát, részben, mert hallani akarta, mit mond ez igaz ember arról, kit népe gyalázatos halállal ölt meg tanításaért. Jól látta, hogy a gróf zavartan fordítja félre tekintetét és határozott hangon ismételte kérdését.

— Feleljen, ki ő? Tudni akarom. Öntől akarom tudni, mert ön nem félhet az igazságtól. És ha prófétájának tartja, tegyen vallomást mellette.

Most sajátos átalakulás ment végbe a gróf arcán. Szeme rátapadt a Megváltó arcára, tekintete kigyuladt, magas homlokán hitének fénye ragyogott és oly mélységes, belső, szívből fakadó indulat rezgett hangjában, mely át meg átjárta a leány lelkét és titokzatos, nyugtalan forrongást keltett benne.

— Igaza van. Szégyen és bűn hallgatnom, mikor ön, éppen ön kérdez. Vallomást teszek mellette, mert ő nem prófétám, hanem Istenem és Megváltóm. A szeretet Istene, ki lejött hozzánk, hogy a szeretet igéjét hirdesse. Ki szenvedett a szeretetért, hogy tudjunk szenvedni mi is; megbocsátott a szenvedésért, hogy tudjunk megbocsátani mi is. Ő az, ki először halt meg e földön az igazságért és Ő az, kinek halálából föltámadt és szétáradt és erős lett az igazság e világon!

Valami földöntúli szeretet tündöklött e kék szemben, valami földöntúli igazság hangzott e szavakból. A büszke, a kemény, a szenvedélyes leány lehajtotta fejét és két kezét összekulcsolva, félénk pillantást vetett a szoborra. A mögötte lévő bokron keresztül épp rátűzött a lenyugvó nap s sugárzó fényözönében élni látszottak az átszellemült, szelid, szentséges vonások. A gróf elhallgatott s csak gyors lélekzetvétele árulta el izgatottságát. Hitvallomása nyomán titkolt, lappangva növekvő érzése lázas erővel szakadt föl szívéből. Szeretsz! — szólt egy hang ujjongva ott benn az indulatok és vágyak tanyáján. — Nem szabad szeretned! — felelt rá egy másik ugyanott s mintha a leány épp e szavakra válaszolt volna, halkán, komolyan, tünődve mondta:

— Jó, hiszem! De ha a szeretetért halt meg, ha maga a szeretet, miért taszított ki minket e szeretet

köréből? Reánk mégis a gyűlöletet hagyta örökül és halála is örökre elválaszt minket önöktől...

Ki az közöttünk, vágyaink és szenvedélyeink gyöngé rabszolgái között, a ki közömbös vagy idegen forrásból fakadt szavakat sohase magyarázott ugyane vágyak és szenvedélyek javára. A leányból lelkének vele született töprengése, tudásvágya beszélt s a férfi a kérdést feleletnek vette saját aggodalmaira.

— Ki mondja ezt és ki mondta valaha? A ki keresi az igazságot, nála megtalálja; a ki szomjúhozza a szeretetet, kérje tőle és Ő senkit el nem utasít magától. De keresni és kérni kell. Ha gyűlöletét hagyta volna önökre...

Azt akarta mondani, hogy e gyűlölet rég elpusztította volna mindnyájunkat, de megrémült a gondolattól és így folytatta:

— Nem, a keresztfán hóhéraiért imádkozott és Atyja bocsánatát kérte számukra. Szeretete és bocsánata most is kiapadhatatlan forrás...

Hedda hirtelen fölállt. Apja hangját hallotta a távolból és ez a hang pillanat alatt fölrázta a szokatlan lelki mámborból.

— Fáradt vagyok, gróf úr — szólt halkan és halvány arczán látszott is a kimerülés. — Ön a második igaz ember, a kivel találkozom; az első nevelőnőm volt és mindketten Krisztus követői.

Szeretem Ot is, mert önök szeretik, de félek is tőle és valami miatt nyugtalankodom. És én barátnője vagyok önnek és ha ön igazat beszélt és ha Krisztus a szeretet tanítását hirdette, akkor mi...

Megragadta a gróf kezét és hevesen, szaggatottan, fekete szemében oly lánggal, melytől a fiatal ember megdöbbenve hökkent vissza, fejezte be:

— Igen, így kell lenni, akkor bennünk, ha kétezere éve nem fogadtuk el e tanítást, nincs igaz szeretet. Vigyázzon, gróf úr! Én mondom!

Van! akarta kiáltani a gróf. Van! hangzott százszoros erővel szívében. De már ott állt előttük a bankár, hosszú két karjával vigan hadonászva, kövér arcza virult a gyönyörűségtől, apró szürke szeme barátságosan pislogott és sárga fogait mutogatva, hangosan, jókedvvel mondta:

— Már az egész kertet fölkutattam utánuk! És ime, a legpoétikusabb helyet választották! Persze, egy vén üzletembernek ilyesmi nem jut eszébe.

Hedda jól látta, hogy apja egyenest a kastélyból jött feléjük. Most különösen sértette ez a hazugság, jelentőséget tulajdonított neki, holott talán nem volt egyéb köznapi, konvencionális mondásnál. De Hedda izgatott lelke nem keresett más magyarázatot első ösztönén kívül és kinyújtva karját, a szoborra mutatott.

— Róla beszéltünk — szólt tompa hangon. —

A gróf azt mondta, hogy a szeretet és igazság Istene! Hiszed?

A bankár halálsápadt lett. Duzzadt szemhéjai leereszkedtek, ajkát összeszorította, ritkás pillája alól zord, fenyegető pillantást lövelt a leány nyugodt, hideg arczára. A gróf pedig csendesesen megfogta a Hedda kinyújtott karját és halkán, békéltetően szólt közbe:

— És a szelidség és türelem Istene is, kisasszony.

A kar lehanyatlott, de Hedda érezte, hogy a férfi tekintete keresi az övét és nem fordult el. És most már kiolvashatta és ki is olvasta e lány, e szelid, e bűvös fényben tündöklő, nőiesen kék szempárból azt, a mitől rettegett, a mit elkerülni akart, a minek tudása, úgy képzelte, lelke nyugalmának megmaradt foszlányát is széjjeltépi, kiolvasta az örök, az első, a változhatatlan, a szív mélyéből fakadó s az egész szívet elárasztó nagy és igaz szerelmet.

AZ ELSŐ KÖTET TARTALMA.

	Oldal
Előhangok	5
Az új nemesnél... ..	16
Egyedül	52
Egy mésalliance... ..	67
Egy levél... ..	85
Gróf Andrásfalvy jegyzeteiből	108
Az első csatározás... ..	121
Hangok a szívből	136

A Szent-István-Társulat kiadványai.

Fabiola, vagy a katakombák egyháza. Irta <i>Wiseman Miklós</i> . Angol eredeti után fordította <i>Haudek Ágoston</i> . Steinle Ede lovag által rajzolt képekkel. 4-rét kiadás. Füzve kor. 4.80, kötve ...	Kor. 7.—
Ugyanaz, egyszerűbb kiadásban, nyolczadrét alak. Füzve kor. 2.40, kötve ...	3.60
A megszabadított Jeruzsálem. Irta <i>Torquato T.</i> Olaszból fordította <i>Jánosi Guszláv</i> . Két kötet. Díszes vászonkötésben vörösmetszéssel kor. 6.80, aranymetszéssel ...	7.60
Mindszenti Gedeon legújabb költeményei. Füzve kor. —.60, kötve ...	1.—
A Csendes-Oczeánon. Utazási élmények. Irta <i>May Károly</i> . Német eredeti után ford. <i>Székrenyi Lajos</i> . Kötve ...	6.—
A keresztény nő. Képekkel. Irta <i>Ruschek Antal</i> . Díszes vászonkötésben ...	3.—
Művészettörténeti korrajzok. Bevezetésül a képzőművészetek egyetemes történetébe. Irta <i>Dívald Kornél</i> . I. kötet. 86 képpel. Ára füzve kor. 2.—, kötve kor. 2.40. — II. kötet. 75 képpel. Füzve kor. 2.40, kötve ...	2.80
Áhitat szárnyain. Himnuszok és vallásos költemények. Akantisz V. rajzaival. Irta <i>Bán Aladár</i> . Színes borítékba füzve ...	3.—
Az Úr Jézus szülőföldjén. Paur Géza 38 rajzával. Irta <i>Huber Lipót</i> . Színes borítékba füzve ...	3.—
Márta naplója. A női ifjúságnak ajánlja a Szent-István-Társulat. Kötve ...	2.40
Magyar drámai mesék a magyar ifjúság számára. Irta <i>Pintér Kálmán</i> . Angol félvászonköt.	2.—
Szent Imre herczeg élete. Élet- és jellemrajz. Irta dr. <i>Karácson Imre</i> . Kötve ...	1.20

A Szent-István-Társulat kiadványai.

A MAGYAR NÉP KÖNYVTÁRA.

Eddig tíz kötet jelent meg.

Egy-egy kötet ára csinos félvászonkötésben,
színes borítékban 60 fillér.

Az I., II., III. és IV. kötet tartalma :

Elbeszélések a magyar nép számára.

Irta *Vincze Alajos*.

Az V. kötet tartalma :

A műhelyből. Elbeszélések magyar iparosok
életéből. Irta *Bodnár Gáspár*.

A VI. kötet tartalma :

Tanulságos történetek. Irta *Kincs István*.

A VII. és VIII. kötet tartalma :

A magyar nemzet története. Elbeszéli *Bodnár G.*

A IX. és X. kötet tartalma :

A magyar föld. Irta *dr. Sziklay János*.

Mindeme könyvek megrendelhetők a

Szent-István-Társulat könyvkiadóhivatalában

(Budapest, VIII., Szentkirályi-utca 28b. sz.)

Részletes könyvjegyzékkel kívánatra ingyen és bér-
mentve szolgálunk.

